

หนังสือ

พุทธประวัติ จากพระโอษฐ์

ของคณะกรรมการ

ได้รับอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียน ประกอบหลักสูตรนักเรียน
และธรรมศึกษาทุกชั้น ตามสำเนาใบอนุญาตของกองตำรามหา-
มกุฏราชวิทยาลัย ต่อไปนี้.

ที่ ๑/๒๔๘๐

สำนักงานมามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๕ มิถุนายน พ. ศ. ๒๔๘๐

เรื่อง หนังสือ พุทธประวัติจากพระโอษฐ์

ข้าพเจ้า ได้พิจารณาหนังสือพุทธประวัติจากพระโอษฐ์
ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดยพระมหาเจียม อินทปญโญ และพิมพ์
ขึ้นเผยแพร่โดยคณะกรรมการ แล้วเห็นว่า ประกอบด้วยอรรถรส
ซึ่งถ่ายมาโดยตรงจากพระไตรปิฎก สมควรใช้เป็นแบบประกอบ
การศึกษาพุทธประวัติได้เป็นอย่างดี.

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นชอบ และอนุญาตให้ใช้
เป็นแบบประกอบการเรียนพุทธประวัติ ในโรงเรียนปริยัติธรรม
(นักธรรม—ธรรมศึกษา) ได้ทั่วไป.

พระศรีวิสุทธิวงศ์

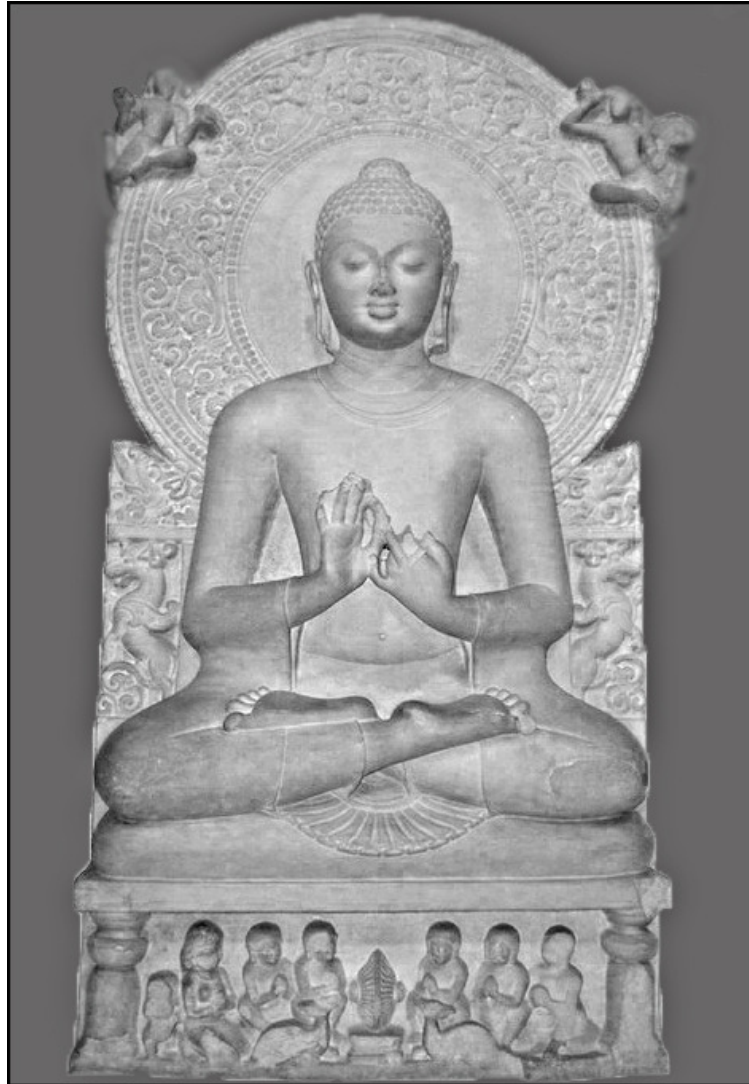
หัวหน้ากองตำรา มามกุฏราชวิทยาลัย

มีจำหน่ายที่ : คณะกรรมการ พิมพ์โรงพิมพ์ ไซยา, มามกุฏราชวิทยาลัย ถนนพระสุเมร
พระนคร, ร้านมณีศรีภัทร ๖๑๗ ถนนบำรุงเมือง พระนคร, เล่มละ ๑ บาท.

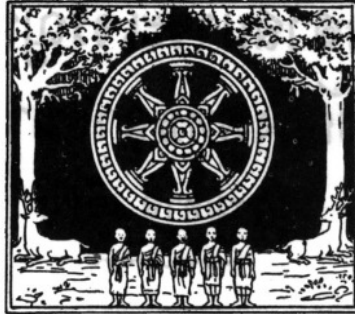
ใบรับเงินและความรับผิดชอบ เมื่อคณะได้รับเงินค่าบำรุง หรือได้รับ
ใบแจ้งจากผู้รับเงินแทน ก็จะส่งใบรับ
เงินมีลายเซ็นนามผู้จัดการ มาพร้อมด้วยหนังสือเล่มแรกโดยทันที. คณะไม่
รับผิดชอบในค่าบำรุงที่ส่งไปไม่ถึง. ผู้ชำระค่าบำรุงแล้ว จะได้รับใบรับเงิน
ไว้เป็นสำคัญเสมอ. ท่านที่รับหนังสือทางสาขาจำหน่าย เมื่อไม่ได้รับหนังสือ
เล่มใด โปรดทวงที่สาขาชำระเงินไว้ คณะกรรมการไม่รับผิดชอบในการ
เงิน และการจัดส่งหนังสือทางสาขาจำหน่าย. บำรุงประเภทถาวร และรับ
หนังสือกระดาษดี โปรดรับจากคณะกรรมการโดยฉะเพาะ เพื่อเป็นที่มั่นใจ
ของท่าน คณะขอแถลงไว้ว่าหนังสือพิมพ์นี้จะไม่หยุดออกเป็นอันขาด ถ้า
หากมีความจำเป็นด้วยประการใด จะได้แจ้งให้ทราบทั่วกันโดยทางหนังสือนี้
หรือใบแจ้งความ.

สำหรับผู้ใช้เช็ค จะส่งเงินถึงคณะกรรมการ
โดยใช้เช็คเข้าบัญชี ในนามคณะกรรมการ ก็สะดวกดี

บางท่านอาจได้รับหนังสือล่าช้าไปบ้าง เป็นเพราะไซยาเป็นบ้านนอก
การไปรษณีย์ และการจัดส่งหนังสือขึ้นรถไฟล่าช้า บางทีก็ต้องแยกส่ง
สองครั้ง. เพราะฉะนั้น ท่านที่ได้รับช้า โปรดรอมेलต์ต่อไป.

พระพุทธรูปศิลา เมืองสارانาด
ปางประกาศพระอัมมจักกั ที่อสิปตนมิตทายวัน.

พระพุทธศาสนา

ภาคความรู้ทั่วไป

ดูก่อนอานนท์ ! ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ไตฺย, ประพฤติ
ธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่, ผู้นั้นย่อม
ชื่อว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตถาคต ด้วยการบูชาอันสูงสุด.

มหาปริณิพพาน. มหา. ที.

ปีที่ ๖

สิงหาคม ๘๑

เล่ม ๒

ความเอ๋ย ความสุข
“แกก็สุข ฉันทก็สุข ทุกเวลา”
ถ้าเราเผา ตัวตณฺหา ก็น่า “สุข”
เขาว่า “สุข ! สุขเน้อ !” อย่าเห่อไป

ใครๆ ทุก คนชอบเจ้า เผาวิ้งหา
แต่ดูหน้า ตาแห้ง; ยังแคลงใจ :
ถ้ามันเผา เราก้ “สุข” หรือเกรียมได้
มันสุขเย็น หรือสุขไหม้ ให้แนเอย.

จาก ดอกสร้อยแสดงธรรม

บรรณาธิการแถลง

เรื่อง “ยี่สิบสี่ฉากของชีวิต” เป็นดอกสร้อยแสดงธรรม ที่ท่านทั้งหลายควรอ่าน เป็นสุภาสิตสอนใจตนอยู่เสมอๆ เหมาะสำหรับสมัยเข้าพรรษาหาความสงบใจ.

การศึกษา เป็นสิ่งสำคัญเกี่ยวกับความเจริญของชาติบ้านเมือง และรวมทั้งศาสนาด้วย ในเล่มนี้เรามีเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาถึง ๒ เรื่อง คือ “การสาธนากับการศึกษา” และ “ศึกษากถา” และความเห็นของท่าน ๕๕๕ ที่คัดมาลงไว้.

เรื่องสัคเค — พรหมา ท่านผู้ตอบจดหมายได้ค้นคว้ามาอย่างละเอียด และชี้แจงอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ท่านจะทราบได้ว่า การตั้งสัคเค ชุมนุมเทวดามีมาอย่างไร เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง การว่าพรหมอาราธนาธรรมมีเรื่องเป็นอย่างไร ? พรหมที่มาอาราธนาคืออะไร ? จะทราบได้จากเรื่องนี้.

เรื่องเกี่ยวกับอัตตาทอนัตตา และสูญหรือไม่สูญเป็นอย่างไร ก็มีเรื่องพระอรหันต์ ตายแล้วสูญหรือไม่ให้อ่านคิดดูอีก.

คำตอบของท่านโลกนาถ ตอบบุโย ต่อจากในเล่ม ๑ ขอเลื่อนไปลงในเล่ม ๓ เพราะในเล่มนี้ได้ลงพิมพ์เต็ม ๑๐ ยก ถ้าจะเพิ่มมากไป ก็จะมีค่าใช้จ่ามาก เกินงบประมาณที่กะไว้.

โลก-เวทีแห่งละครโรงใหญ่

อาศรัย ทำบท เบื้อง
ตั้งแต่เกิด จนตาย
ทุกบท เพียรทำดี
ใครหมดบท แล้วเข้า

เวที โลกแล
ไต่เต้า
ที่สุด
โรงไป !

บทใหม่ เมื่อไรออก
แล้วแต่กรรม ทำไหน
บทใหม่ ค่อยขมขึ้น
สร้างกุศล ไว้สู้

เรื่องอื่น อีกฤ ?
ไม่รู้
ฤค่อย หวานเข้า,
กรรมัง.

บทเจ็บ จะต้องเจ็บ,
แล้วแต่บท ดังบัง —
ผู้แสดง จะกลับกลาย
ได้แต่ จะแสดงให้

บทตาย ต้องตาย.
คับไว้
ตามสะดวก ไม่ได้
เห็นสม.

“ตัวเรา” กับ “บทเรื่อง
คนละอย่าง ดั่งนิยม
ไม่อาจ แก้อา
บทบังคับ ค่อนข้าง

ของเรา”
เยี่ยงอ้าง
ตามชอบ ใจเอย
ตายตัว !

ฉันใด “เรา” กับ “รูป”
อย่ามอบ โมหะมัว
เป็นคน ละส่วน ตาม
ฉันนั้น พึงแยกให้

และ “นาม”
มากไคล้
กฎแห่ง อนัตตา
ถนัดเห็น.

ของ “ครูเทพ”

เรื่องนำ

คราวหนึ่ง จากความมืด ตู๋ข้าได้เห็นภาพ, จากความ
เจียบสัด ตู๋ข้าได้ยินเสียง. ทั้งภาพและเสียงเหล่านั้น
ตู๋ข้าคงเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านบ้าง จึงเขียน
ส่งมาฝากหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ดังนี้ :—

ความเอ๋ย ความเกิด
เจ็บปวดทั้ง แม่ลูก เหมือนถูกไฟ
เกิดเพื่อกิน เพื่อเล่น หรือเพื่อหลับ
หรือเกิดเพียง เพื่อเติบโต เช่นโคพา

จงดูเถิด ยากเช็ญ เปนไหนๆ
เพื่ออะไร กันแน่ ลองแก้มา
หรือเพื่อรับ มรดก กระจมั่งหนา ?
ส่วนตูว่า เกิดเพื่อก่อ บ่อบุญเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความเปนเด็ก
เพียงได้กิน ได้เล่น ก็เย็นใจ
เพราะผู้ใหญ่ ใจกระพือ หรือจิ้งเสรำ
ถ้าผู้ใหญ่ ใจเล็ก^๑ เหมือนเด็กอ่อน

ตัวยังเล็ก ใจก็เล็ก ไม่อยากใหญ่
ไม่มีไฟ สุมเผา ให้เราร้อน.
มิน่าเล่า จิ้งมก สท้อนถอน
คงเราร้อน น้อยกว่าที่ มีอยู่เอ๋ย.

๑. ใจเล็ก หมายถึงรู้สันโดษฐ์ ข่มตัณหาที่กระพือไม่มีขนาดวัดได้.

ความเอ๋ย ความเติบโต
อันเติบโต เติบง่าย กว่าเติบโต
ส่วนเติบโต เติบยาก ลำบากนัก
ปรนแต่กาย ใจก็ตาย ไปจากตัว

ความเอ๋ย ความหนุ่ม
แต่ที่แท้ ความร้อน ระอุแรง
ล่องเลมิด คีลธรรม ทำกรรมชั่ว
โอ้ ! ความหนุ่ม ! หนุ่มเช่นนี้ คืออะไร?

ความเอ๋ย ความสาว
คือเฝ้าแต่ง ไปทำเดี๋ยว ทั้งเขียวแดง
ถึงงามรูป งามทรัพย์ และงามวิทย์
หรือธรรมชาติ สร้างเพื่อ ตกแต่งไป

ความเอ๋ย ความคนอง
แม่ฝนตก ฟ่ำร้อง ให้ก้องไป
เมื่อคิดไป ไยคนอง แต่ห้องหอ
ไยมิลอง“คนองธรรม”บำเพ็ญตัว

ความเอ๋ย ความชวนชวาย
ไหน ! อยู่ไหน ? ชิดเพียงพอ ขอดูที,
บอกตรงๆ เช่นนี้ มีทางช่วย
คือชวนชวาย สัจธรรม ที่ล้า নয়

ถึงมาโค ก็รู้เติบโต เขียบได้
กินเข้าไป ก็เติบโต ไม่ต้องกลัว
มีแต่มีก แพบไป เพราะใจชั่ว
ไยจะมัว เติบกาย ขายหน้าเอ๋ย !

เหมือนไฟสุ่ม ขอนไหม้ ไม่เห็นแสง
ถูกศรแปลง คลุ้มคลั่ง ชังอยู่ใน ;
นั่นจะมัว บ้าตะบึง ไปถึงไหน.
ต่อเมื่อใด เย็นซึ่ง จึงดีเอ๋ย.

เหมือนไฟวาว แวบไหว ให้เห็นแสง
ตั้งหน้าแข่ง กันจริงๆ กว่าสิ่งใด.
ไม่สนิท เหมือนงามธรรม จรรยาได้
จะหยุดได้ ต่อแก่เฒ่า หรือเจ้าเอ๋ย !

ถึงให้น้อง ก็กล้า เข้าหาได้
ถ้าลงได้ คึกคนอง ไม่ต้องกลัว
มัวก กอ นัวเนีย เรื่องเมียผัว
ให้หยุดรัว ระริกเร้า นะเจ้าเอ๋ย !

กระทั่งตาย มิเห็นหยุด ชุดนั้งนี้ !
อ้อไม่มี ดอกหรือเจ้า ! เราชอบใจ
ให้สดสวย เย็นฉ่ำ กว่าน้ำไหล
มาใส่ใจ บ้างซิเจ้า ไม่เศร้าเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความทะยาน	มีประจำ สันดาน ไม่หลุดถอน
มันรันทา สิ่งใหม่สวย トラบม้วยมรณ์	ไม่พักสอน ป่วยการ ร้านตนเอง !
ยามตายก็ เปนสหาย เพื่อนจุติ	เที่ยวร้านริ กันใหม่; ใจเขย่ง
ชะเง้อหา ใหม่เรื่อยไป ไม่หมดเพลง	มันเหมาะเหม็ง แก่ใคร ว่าไปเอ๋ย ?

ความเอ๋ย ความกิน	เปนทาสล้น ดิ้นรน ขวนขวายหา
กินแปลกๆ แฝกชนิด คิดขึ้นมา	เพื่อค้นหา หรือเพื่อ เนื้อหนังตัว ?
ขอบรมสแปลก และพร่ำเพรื่อ	“อยู่เพื่อกิน มิใช่กิน เพื่ออยู่” ดูน่าหัว
ถ้ากินเพื่อ ใจผ่องใส ไม่ขุ่นมัว	เพียงกายว่อง คล่องตัว ชั่วไหม ? เอ๋ย.

ความเอ๋ย ความอยู่	เพื่อหาราหรู้ อดกัน กระนั้นซี !
เขาชมตัว มัวแยม แก้มแทบปริ	อุตริ จริงหนอเจ้า น่าเศร้าใจ.
อยู่ในโลก เอาโลก แหละเปนครุ	อยู่เพื่ารู้ ความจริงดอก ท่านบอกให้
ถ้าหลงโลก ก็หมุนติด กับโลกไป	จะหยุดได้ ต่อเมื่อไร ไม่เห็นเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความสุข	ใครๆ ทุก คนชอบเจ้า ฝ้าวิ้งหา
“แกก็สุข ฉันก็สุข ทุกเวลา”	แต่ดูหน้า ตาแห้ง ; ยังเคลงใจ :
ถ้าเราเผา ตัวค้นหา ก็น่า “สุข”	ถ้ามันเผา เราก้ “สุข” หรือเกรียมได้
เขาว่า “สุข ! สุขเนื้อ !!” อย่าเห่อไป	มันสุขเย็น หรือสุขไหม ให้แน่เอ๋ย.

ความเอ๋ย ความทุกข์ โศก	ของมีอยู่ คุโลก อย่าสงสัย
ยังหลงมัว “ตัวตน” อยู่กลใด	เปนต้องได้ โศกแน่ แม้แต่ลอง
ทุกสิ่งสรรพ เกิดดับ อยู่ตามธรรม	ใจเจ้ากรรม เข้ารับเอา เปนเจ้าของ
ต้องพลอยเชืญ พลอยชุก ทุกทำนอง	แล้วแต่ของ ของ “ตน” เปน เช่นไรเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความเจ็บไข้ มันมีไว้ ทุกข์กันเล่น เช่นนั้นหรือ ?
 อ้อ ! มิใช่, มิใช่ เพื่อฝึกปรือ ให้รับรู้ ความรู้ ขึ้นสู่ตน ;
 คืออย่างนั้น : นานๆ ผ่านมาครั้ง คิดดูมั่ง วันสบาย มากหลายหน
 ถ้ามิชอบ แก่เจ็บตาย และว้ายวน จงรีบค้น พระนิพพาน อย่าคร้านเลย.

ความเอ๋ย ความแก่ เปนเพื่อนแท้ ของความตาย ไม่หน่ายหนี
 เมื่อความแก่ ล่วงกาล มานานปี ก็มอบเวน หน้าที่ ให้ความตาย
 ไม่ยกเว้น ใครๆ ไม่ลำเอียง มิให้ใคร หลีกเลี้ยง หรือเลี้ยงได้
 เพราะฉะนั้น เราท่าน ทั้งหญิงชาย รีบทำดี ก่อนตาย ให้มากเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความรู้สึก ได้สำนึก เมื่อใกล้ ตายนี้หนอ
 เวลาเหลือ น้อยกระไร แทบไม่พอ มัวรีรอ เห็นจะแย่ แน่ละเรา.
 ทำอย่างใด ใจเย็น แส่นจะเย็น ต้องรีบเฟ้น ใส่ตัว ไม่มัวเวลา
 พบให้ได้ ก่อนตาย ไม่ตายเปล่า ไม่เกิดเปล่า เปลืองเปล่า นะเราเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความตาย สิ้นเชื้อหาย เพราะไม่มี ความดีเหลือ
 คือตายเน่า ตายหนอน เปนบ่อนเปื้อน น่าหมิ่นเปื้อน ตายเช่นนี้ ดีอะไร ?
 ถ้าตัวตาย ไร้ลาย ให้โลกเห็น ก็เหมือนเปน อยู่คู่หล้า อย่าสงสัย
ตายแต่เปลือก เยื่อในอยู่ คุโลกไป เปนประโยชน์ แก่ใครๆ ไม่สิ้นเลย.

ความเอ๋ย ความเกิดใหม่. เกิดทำไม กันอีกเล่า ! เราจงน
 เกิดเพื่อวัง แข่งกันใหม่ ไซ้ใหม่คน ! ที่ยากจน ยิ่งอยากลอง : เกิดปองรวย,
 ที่มั่งมี อยากทวิ ยิ่งขึ้นไป, เผลอก็อไพล่ มาตั้นแถว* แล้วคิดขวย
 ต้องเกิดใหม่ ไหลหลง จน งง งวย “ไม่รู้ด้วย ! เกิดทำไม ไม่คิดเอ๋ย.”

๑. มาตั้นแถว = กลับชุดใหม่

ความเอ๋ย ความหลง เกิดในกรง ตายในกรง; ไม่ทายเป็น
 ว่าถ้าตน พ้นออก นอกกรงไป จะศุขศานต์ ปานใด ไม่เคยคิด
“แสงสว่าง บังลูกตา” น่าขบขัน! เราติดมัน กลับเห็น เปนมันติด!
 อันหนอนพริก ว่าพริกเย็น ไม่เปนพิษ ร้อนสัณนิท ใครว่าร้อน ห่อนเชื่อเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความว้ายเวียน เพียงแต่เปลี่ยน กายดอก จะบอกให้
 ดวงกลม ทนระกำ อยู่ร่ำไป **เปลี่ยนฉากใหม่! เรื่องเก่า เศร้าเช่นเดิม!**
 ความอยาก, ร่าน หาญเหิม เพิ่มทุกชาติ เหมือนยิ่งสาต น้ำมันใส่ ให้ไฟเหิม
 เมื่อ**“ไฟ”**อ่อนหย่อนไป ใส่ **“ฟืน”**เติม เผาส่งเสริม ความใคร่ ว้ายไป! เอ๋ย.

ความเอ๋ย ความตรัสรู้ หยุดเวียนว้าย คล้ายครู^๒ ผู้ชี้ชวน
 คือรู้ชัด เกิดแก่ตาย ฝ่าย **“ล้าเค็ญ”**อวิชา ตัณหาเปน **“ผู้ปลุกทุกข์”**
 ขำตัณหา นายช่าง ให้วางวาย อวิชา ดับหาย ก็ลุ^๓ สุข,
 มรรคมืองค์ แปรประการ**“ทางผ่านทุกข์”** ไปสู่สุข คือขำ ตัณหาเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความหลุดพ้น หลังจากดับ ค้นหา มามากหลาย
 ได้ผ่านด่าน พันการ ต้องเกิดตาย เพิ่งสมหมาย ได้บัดนี้ ดีใจรับ
 อวิชา ดับแล้วเห็น ตามเปนจริง ว่า **สรรพสิ่ง ผูกเรา เพราะเราจับ**
มากอดรัด ด้วยดวงใจ ไว้กระชับ เดียวนี้กลับ ตรงกันข้าม งามนัยเอ๋ย!

-
๑. ฉากใหม่เรื่องเก่า = เกิดมาชาติไร ก็แสดงเรื่อง “ยึดตัวตน” ทุกชาติจนกว่าจะหยุดแสดง.
 ๒. คล้ายครู = คล้ายพระพุทธองค์
 ๓. ลุในที่นี้หมายถึงพระนิพพาน เปนอสังขตธรรม จึงว่าลุไม่ว่าเกิด, เพราะใครทำพระ
 นิพพานให้เกิดขึ้นด้วยการกระทำของตนไม่ได้, พระนิพพานมีอยู่เองก่อนแล้ว.

ความเอ๋ย ความหยุดเล่น
 ในบัดนี้ ไม่มีที่ ซึ่งอยากหยุด
 บัดนี้เหยื่อ โลกนั้น เปนหมันเปล่า
 เจ้าแม่เอ๋ย ความหยุดได้ ไม่มีความ

เคยออกแอ่น วังว้าย มิได้หยุด
 เพราะใจหลุด จากโลก ไม่เล่นตาม,
สำหรับเรา ล่อไม่จับ ไม่วัฬวาม
 เกี้ยวเกะกาม นี่เย็นเหลือ ทุกเมื่อเอ๋ย.

ความเอ๋ย ความไม่เกิด
 รู้ว่าเกิด มาเพื่อเรียน ให้รู้ตรง—
 ความเยือกเย็น สูงสุด หยุดอยู่ที่
 ถ้ามีเหตุ ให้เกิด อยู่เพียงใด

เพราะความรู้ อันประเสริฐ ไม่ไหลหลง
 ที่ไม่หลง ไหลเกิด เติลิดไป.
 ความไม่มี เหตุให้ เกิดไปใหม่
 ต้องเกิดไป ทนไป ไม่เว้นเอ๋ย.

พระเอ๋ย พระนิพพาน !
 แห่งห้วงน้ำ ความทุกข์ ซึ่งบุกมา
 เคยเหยียบซ้ำ รอยเก่า ไม่ก้าวไป
 แต่ไป แม้ใคร จะชัง, รัก,

คือความผ่าน ไปกระทั่ง ถึงฝั่งฝ้า
 มิรู้ว่ กี่ชาติ อนาถนั้ก
 บัดนี้ได้ ชำระทุกข์ สุขใจหนัก
 ใครหนอจัก จับเราได้ ไม่เห็นเอ๋ย.

“สิริवास”

อุทิศแด่ “ผู้ครองธรรม”

๒๗ มิถุน. ๘๑

ธรรมภาสิต

สุขี รุกขสส ฉายา ว
ตโต อจริโย รณโณ

ตโต ญาติมาตาปิตุ
ตโต พุทธสสเนกธา.

(สาธุชนกัณฑ์ โลกนิตติ)

ร่มเงาของต้นไม้ เย็นสบาย,
แต่ของญาติและมารดาบิดาเย็นกว่านั้น,
ของอาจารย์, พระราชา, ยิ่งกว่านั้น,
แต่ร่มเงาของพระพุทธเจ้าเย็นยิ่งไปกว่านั้น หลายเท่านัก.

(พุทธทาส แปล)

Pleasant is the shadow of a tree ; pleasanter
that of a relative, a father, or a mother ; more
pleasant that of a teacher ; pleasanter still
that of a king ; and still more pleasant, in many
ways, the shadow of the Buddha.

(โลกนิตติ)

เย็นเงาพฤษภมิ่งไม้
เย็นญาติ ทุกข์สำราย
เย็นครู ยิ่งพันฉาย,
เย็นร่ม พระเจ้าให้

สุขสบาย
กว่าไม้
กระชัตรีย์ยิ่ง ครุณา
ร่มฟ้า—ดินบน.

(โลกนิตติ)

พระพุทธปฏิมาโบราณในประเทศจีน

พระพุทธปฏิมา สลักที่หน้าผาถ้ำเยี่ยงกั๋ง ปางมหาปาฏิหาริย์นิมิตพระรูปพระองค์
เองขึ้น ๑๐๐๐ รูป. อยู่ที่หน้าผาสูงคล้ายกับเพงดูทุ่งกว้าง แถบภูเขาในจังหวัดซานซี
ไม่ไกลจากกำแพงใหญ่ของจีน. เป็นของสลักไว้ตั้ง ๑๕๐๐ ปีมาแล้ว. ถ้าที่
ถูกสกัดตกแต่งทำให้เป็นวิหารรวม ๒๐ กว่าแห่งในบริเวณนี้ เป็นโบราณสถานหมู่หนึ่ง
ในบันดาพุทธโบราณสถานอันเก่าแก่ที่สุด ที่ยังเหลืออยู่ในประเทศจีน.

สาระสำคัญ

เรื่องพุทธศาสนาในประเทศจีน

ตามเค้าปาฐกถาของท่าน เค. แอล. ไรเชลต์ แห่งฮ่องกง

พระพุทธศาสนาในประเทศจีน เป็นลัทธิมหายานหรืออุตตรนิกาย ซึ่งเริ่มมีขึ้นในประเทศอินเดียฝ่ายเหนือ ตั้งแต่รัชกาลพระเจ้าอโศกมหาราช มาจนตราบเท่าถึงเมื่อพระคริสต์สมภพแล้ว ๒๐๐ ปี. พระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาสู่ประเทศจีน ในราวๆ สมัยคริสต์สมภพ, มาได้ผสมกับลัทธิของเดิมในประเทศจีนคือ “เต๋า” และหลักปรัชญาของจีนจากคัมภีร์โบราณ ที่เรียกว่า “คัมภีร์ไอซิง” คือคัมภีร์ที่ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ประกอบกับลัทธิขงจื๊อ. ในบรรดานักปราชญ์ทั้งหลายที่รับนับถือพระพุทธศาสนาในครั้งแรกนั้น มีท่านกวี ผู้มีนามปรากฏคนหนึ่ง ชื่อ “ฮุยหยวน” ท่านกวีผู้นี้เป็นผู้นับถือลัทธิ “เหลาเซ” (Laotze) มาก่อน ซึ่งมีลัทธิคล้ายถอดแบบจากลัทธิ “เต๋า” เกือบทุกอย่าง แต่การที่มารับถือศาสนาใหม่นั้น หาใช่เป็นการละทิ้งศาสนาเก่าไม่ แต่เป็นการที่ได้ศึกษาเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นในลัทธิเดิมเมื่อมารับนับถือพุทธศาสนา. ความข้อนี้เป็นสาระสำคัญ ฉะนั้นธรรมชาติของพระพุทธศาสนา จึงมีชื่อใหม่ในศาสนา “เต๋า” และหลักในเรื่องกรรมจึงมาเกิดเป็นหลัก “อกรรม” (No Action) ในลัทธิเหลาเซ แต่อย่างไรก็ดี สาระสำคัญของพระพุทธศาสนาเดิม ก็ยังคงมีอยู่ โดยมิได้ แปลกเปลี่ยนจนถึงกาลปัจจุบันนี้ : อริยสัจ ๔ ก็ยังสอนกันอยู่ในประเทศจีน มรรคมีองค์ ๘

ก็ยังถือเป็นหลักความประพฤติ และทางดำเนินไปสู่ความสำเร็จในศาสนา. อวิชา ก็คงรับรองกันโดยทั่วไปว่า เป็นปัจจัยแห่งทุกข์ของสัตว์ทั้งหลาย แม้จะรับรองกันในหลักที่กล่าวแล้วก็จริง แต่ทว่าพระพุทธศาสนาของจีน ก็ยังมีคติและการปฏิบัติอันแปลก และพิศดาร ซึ่งพุทธศาสนิกในอินเดียครั้งปฐมกาลยังไม่เคยทราบ.

ข้อนี้ ต้องกล่าวถึงหลักเรื่อง “พันธู์” ของพระพุทธเจ้าก่อน ซึ่งตามลัทธิมหายานของจีน อาจมีอยู่ทั่วไปในสรรพสัตว์มีวิญญาณทั้งปวง จึงอาจเห็นได้ว่า สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นอาจถึงซึ่งพุทธภูมิได้วันหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ในประเทศจีนนั้น นามว่า “พุทธะ” ภาษาหลวง (Madarin) เรียก ฟาตก, ภาษากวางตุ้งว่า ฟัตตก, มิใช่นามของพระศากยมุณีพุทธเจ้าตามประวัติศาสตร์ ซึ่งชนชาติจีนนับถือบูชาพระโพธิญาณ และพระมหากษัตริย์. นามว่า “พุทธะ” เป็นนามสมญาของบุรุษคนแรกผู้ได้โพธิญาณ โดยบริบูรณ์อย่างเยี่ยมยอด บุรุษผู้ได้สละหมด และได้ซึ่งความรู้อันชอบ นี่เป็นหลักสำคัญอันแรกของพระพุทธศาสนาของจีน ฉะนั้น ถ้ากล่าวตามนัยนี้โดยเคร่งครัดแล้ว ก็หาควรมีการสักการบูชาแก่พุทธองค์อื่นภายนอกตัวของเราไม่, เพราะ “พันธู์” ของพุทธมีอยู่ในตัวเราแล้วทุกคน. หลักอันนี้ ท่านคณาจารย์และภิกษุผู้ใหญ่ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดก็มี แต่ก็มีใช้ว่าจะเป็นไปได้โดยทั่ว การสวดอ้อนวอนและการบูชาก็ยังคงมีกระทำแด่พระองค์ ผู้ทรงพระมหากษัตริย์อันยิ่งใหญ่.

หลักเรื่องโพธิสัตว์ คือการเชื่อว่าจะมีผู้ช่วยจากภายนอกตน คือมีโพธิสัตว์นั้น มีคติเป็นที่สุดในนิกายพระพุทธศาสนาของจีนชื่อ “ตซิงตันสูง” Tsing-Tan-Soong ซึ่งแปลจากศัพท์สันสกฤตว่า “สุขาวดี” คือสวรรค์แห่งประจิมทิศ ซึ่งในคัมภีร์ สุขาวดีวินท์ สุตร์ กล่าวว่า พุทธและอมิตาภา ประทับเป็นประธาน อมิตาภา (คือแสงสว่างอันหาขอบเขตมิได้) ได้กระทำ

ปฏิกุญ ๑๘ ข้อ ในอันที่จะไม่หยุดยั้ง จนกว่าจะได้สังเคราะห์สัตว์ผู้มีบาปให้พ้นทุกข์หมด.

ในปัจจุบัน นิกายพุทธศาสนาที่ยังมีอยู่และสำคัญมากในประเทศจีนคือนิกาย ทินไต้ (Tintai) นิกายสมาธิ, นิกายวินัย, นิกายสุขาวดี และนิกายลับพระไตรรัตน์ของจีนก็มีมูลมาจากของเดิม หลักสำคัญมีว่ากายา(kayas) คือประธานของธรรมะมีอยู่ ๓ ประการ เหมือนกับลัทธิหินยาน คือ “ข้า ฯ ถึงซึ่งพระพุทธ — พระธรรม — พระสงฆ์ เปนที่พึ่ง” แต่ในลัทธิมหายานแม้จะมีสำคัญแต่เพียงองค์เดียว ก็ยังมีแปลกออกไปเป็น ๓ อย่างคือ ธรรมะกายา, สัมโพธกายา และนิพพานกายา ฉะนั้นในวัดของจีนจึงมีพระปฏิมากร ๓ องค์ คือพระศากยมุนีพุทธเจ้าอยู่กลาง พุศยกุรุ (Buishayakuru) (คือแพทย์ใหญ่) อยู่เบื้องขวา อัมตภา (โอมิโลเกศ) อยู่เบื้องซ้าย.

กล่าวตามรูปสภาพภายนอก เปนที่ปราศจากสงสัยว่า เวลานี้พุทธศาสนาในประเทศจีนกำลังเสื่อม วัดใหม่ก็มีได้มีปลูกสร้างเพิ่มเติมขึ้น ของเก่าก็มีได้รับการบำรุงโดยสมควร ไซ้แต่เท่านั้น ภายหลังการปฏิวัติ วัดวาอารามหลายแห่ง ได้ถูกทางการฝ่ายทหาร ในขณะการเมืองก็กมินตั้งใช้เป็นโรงเรียน, โรงทหาร และที่ทำการของรัฐบาล ส่วนพวกพระก็ถูกไล่ไปอยู่ตามมุมอันห่าง ซึ่งเป็นการไม่สะดวกต่อการปฏิบัติสมณะกิจ การตกต่ำในทางภคกิจ ก็ทำให้วัดวาอารามทรุดโทรม พวกพระต้องพากันเข้าไปอาศัยตามจังหวัดใหญ่ ตั้งร้านขึ้นรับจ้างประกอบพิธีกรรมให้ผู้ตาย และดำเนินชีวิตไปในทางอันเสื่อมทราม แต่ก็ยังมีอยู่บ้างในชุมชนชนใหญ่ๆ ที่สำคัญๆ ซึ่งพวกพระเป็นจำนวนมากปฏิบัติกิจวัตรตามเคยโดยเคร่งครัด แต่ในอีกด้านหนึ่งคือทางสังคม การเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอย่างใหญ่หลวง คือประชาชนที่ได้รับการศึกษาอย่างดีเป็นจำนวนมาก ได้รื้อฟื้นการพระพุทธศาสนาขึ้น โดยตั้งสมาคมพิเศษร่วมฉันทะกับพระภิกษุที่ทันสมัยเป็นผู้นำ จัดการเพาะพระพุทธศาสนา, การ

สมาธิ, การบูชา, การสั่งสอน และการสนทนาในหอพระพุทธรูปในบ้านบ้าง, ในวัดวาอารามบ้าง, ในสาธารณะสถานหรือที่ๆ เช้าบ้าง ยกตัวอย่างในกรุงนานกิง ข้าราชการโดยมาก ๔๐ ใน ๑๐๐ ถือพระพุทธรูปศาสนา ๒๐ ใน ๑๐๐ ขงจื๊อ ๒๐ ใน ๑๐๐ ถือลัทธิที่ว่าโลกหน้าไม่มี ๑๐ ใน ๑๐๐ คริสเตียน สตรีบางพวกชอบนิยายสุชาวดี บ้างก็นิยมสมาธิ บ้างก็ศึกษาหลักปรัชญาอย่างสูง บางพวกก็มีความคิดกว้างขวางตั้งเป็นสมาคมภราดร รวมศาสนาสำคัญๆ ของโลก ๕ ศาสนา มาไว้บูชา.

ความเรียงของหลวงรัชการโกศล จาก มาฆรังลิค ๒๔๗๙

เศรษฐี ร้ายกาจ ระบาทว์ผลาญ
แต่มัน ตักเตือน เหมือนครู
กอปรีกิจ คิดคว่ำ หาสิน
อุตสา— หะกรรม นำตน

เราท่าน แรงยิ่ง จริงอยู่
สอนให้ เรารู้ อดทน
ทำมา หากิน จากผล —
ให้พ้น ทุกข์ภัย ปลายมือ

โดย “หยาดฝน”

การสาสนากับการศึกษา

โดย
อินทปัญญโกภิกขุ

ข้าพเจ้า ได้รับคำขอของท่านผู้เป็นสังฆเถระของที่ประชุม ให้
พูดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อเป็นเครื่องประดับความรู้ของบัณฑิตาท่านที่
มาประชุม, โดยกระตั้นหันไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า. ข้าพเจ้า
จึงตกลงใจเลือกเอาเรื่องการพระศาสนา กับการศึกษาขึ้นมาพูด เท่า
ที่จะนึกได้ เพราะเป็นเรื่องที่ข้าพเจ้ากำลังนึกอยู่เป็นประจำแทบ
ทุกวันในขณะนี้. ใจความที่จะพูดก็คือข้อที่ว่า การสาสนา กับ การ
ศึกษาเป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้ ! เพื่อให้ได้ความชัดเจน
จำเอนที่จะต้องจำกัดความหมายของคำว่า การศึกษา กับ การพระ
ศาสนาให้แน่นอนลงไปเสียก่อน เป็นข้อแรก.

คำว่า การศึกษา ในบัดนี้ข้าพเจ้าหมายถึงการศึกษาแผน
ปัจจุบันนี้ ที่นิยมกันอยู่ทั่วไปทุกชาติในโลก. การสาสนาหมายถึง
กิจการของพระพุทธรศาสนา ซึ่งมีการปฏิบัติธรรมเป็นหัวใจ.

อันการศึกษานั้น ข้าพเจ้าเคยได้ยินมาว่า ปราชญ์ในทางนั้นท่าน
กล่าวกันว่า อุดมคติของมันอยู่ที่ยอดสุดของวัฒนธรรม คือ
สันติภาพหรือสันติสุขของสากลโลก. แต่ถ้าเราจะพิจารณากันดู
ให้ดีในแง่ว่า การศึกษาแผนปัจจุบันนี้ นำมนุษยชาติให้เข้าถึงยอด
ของวัฒนธรรมได้จริงหรือ, แล้วเราจะเห็นว่ามันกำลังเป็นเช่นนั้น

หามิได้. ประชาชาติทางฝ่ายยุโรป ที่ถือกันว่ากำลังเจริญรุ่งเรืองด้วยการศึกษา กำลังเขย่าสันติภาพของโลกให้สั่นสะเทือน และแตกกระจายอยู่เสมอ. การศึกษาแผนนี้ทำให้ลุถึงความเจริญทางฝ่ายวัตถุ และหลักวิชาต่างๆ เท่านั้น. ผลที่ได้คือการมีนักศึกษาที่จบการศึกษาพูดเก่งๆ มากมาย. โลกก็ยังมีสันติสุข. ในสถาบันนิบาตชาติ มีคนพูดเก่งๆ เต็มไปหมด แต่ไม่เคยปรากฏว่าเคยช่วยให้สันติภาพเจริญงอกงามได้อย่างไร. นี่เป็นผลของการศึกษา. เมื่อมีหลักอยู่ว่า การศึกษานำให้เข้าถึงยอดแห่งวัฒนธรรมแล้ว ก็เกิดมีปัญหาคือขึ้นในที่ว่า นำให้ถึงได้อย่างไร, และเพียงไร? เราอาจตอบได้ทันทีว่า เข้าถึงยอดของวัฒนธรรมเพียงฝ่ายวัตถุ และเพียงหลักวิชาสำหรับวางหลักการ หรือโครงการบางประการ แล้วไม่สามารถทำได้ตามนั้น, เท่านั้น. ที่ไม่ทำได้อีกเพราะว่าพลโลกที่ได้รับการศึกษาตามแนวนี้ (คือถือแนววัตถุเป็นสำคัญเป็นที่ตั้ง) ย่อมไม่เหมาะที่จะเป็นผู้ถูกจัดขบวน ให้เดินเข้าหายอดสุดของวัฒนธรรม หรือศานติสุขได้. และนี่ก็โดยเหตุที่อุดมสมบูรณ์แต่ฝ่ายวัตถุสิ่งของและวิชาความรู้ ยังขาดส่วนสำคัญอยู่ คือ **การอบรมกาย-วาจา-ใจ ในแง่ธรรมจรรยา** ให้มากพอ! โดยนัยนี้ เราจึงแบ่งสิ่งที่เราเรียกว่า “วัฒนธรรม” ออกได้เป็นสองซีก คือซีกวัตถุหรือกายซีกหนึ่ง และอีกซีกหนึ่งเป็นซีกนามธรรมหรือจิตตใจ.

คำว่าวัฒนธรรม เป็นคำที่แปลกสำหรับพวกเราส่วนมาก ที่ประชุมกันอยู่ในที่นี้ และเป็นคำสำคัญซึ่งจะให้ผ่านไปผ่านมา ทั้งที่ไม่เข้าใจนั้นไม่ได้ จึงจะรวบรัดเอาใจความมาพูดให้เข้าใจ เท่าที่จะ

ทำได้. วัฒนธรรม คือสภาวะอันหนึ่งซึ่งโลกต้องการ ได้แก่ สภาวะที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์พูนสุข เงินทองข้าวของ ก็มีใช้ อุดมสมบูรณ์, มีของอำนวยความสะดวกสบาย ทำนองของทิพย์, มีการศึกษาเจริญรุ่งเรืองไม่มีขีดชั้น ปราศจากโรคภัย การเบียดเบียน และความเปิ่นป่าเถื่อนทั้งหลาย, ทุกคนเหลียวไปทางไหน พบแต่ สิ่งของ การงาน บุคคล หรือภาพที่น่ารัก ชวนให้สุขใจเสมอไป, และ ทุกคนมีธรรมจรรยาดี ทั้งภายนอกและภายใน ไม่ทุกข์ร้อนหม่นหมอง ทั้งกายและใจ. นี่คือนิยามของวัฒนธรรม ที่เป็นอุดมคติของโลก.

เท่าที่เพิ่นมาแล้วและกำลังเพิ่นอยู่ เราอาจกล่าวได้ว่า การศึกษานำมนุษยชาติ เข้าสู่ยอดวัฒนธรรม ได้เพียงครั้งเดียว หรือซีกเดียว เท่านั้น คือเพียงฝ่ายวัตถุ หรือฝ่ายกาย ดังกล่าวแล้ว. ดังเราจะ เห็นได้ว่า สิ่งของต่างๆ ซึ่งวิทยาศาสตร์ได้อำนวยให้เกิดขึ้นนั้นแปลก ปลาด ก้าวหน้าทันใจของมนุษย์จริง, การคมนาคม การแพทย์ การ สุขาภิบาล การกินอยู่ ฯลฯ อุดมสมบูรณ์ แต่พร้อมกันนี้ การ สงครามที่ทำลายชีวิตมนุษย์ รวากะว่าเป็นชีวิตมด ชีวิตยุง ก็อุดม สมบูรณ์ดุจกัน. ประชาชาติยังไม่มองดูกันได้ด้วยสายตาอันแสดง ความรักอย่างสนิทใจ มีแต่ความระแวง และคอยแวงกันอยู่เสมอ นอนตาไม่หลับทั้งชาติเล็กชาติใหญ่. เมื่อคุณก็อนันต์ และโทษก็ มหันต์ เคียงคู่กันอยู่เช่นนี้ ก็แปลว่า ยังมีไข่อุดมคติที่เรามุ่งหมาย กันอยู่. จึงเพิ่นว่า การศึกษาแผนปัจจุบันนี้ไม่สามารถนำ มนุษยชาติเข้าถึงยอดวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอุดมคตินั้นเลย. และที่ แน่นนอนที่สุด มันนำเข้าไปได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น คือ **เพียงฝ่าย วัตถุ**ดังกล่าวแล้ว. และอีกครั้งหนึ่งที่ยังขาดอยู่นั้นคืออะไรเล่า ?

อีกครั้งหนึ่งที่ยังขาดอยู่นั้นคือ วัฒนธรรมทางฝ่ายจิตต์ ! ได้แก่ธรรมจรรยา ตั้งแต่อย่างต่ำที่สุด จนถึงอย่างสูงที่สุด, ทั้งทางฝ่ายสมาคม และปรตเจกภาพ ซึ่งใครผู้ใดผู้หนึ่งอาจยกตัวเขาเองผู้เดียวให้สูงสุดได้เพียงใด (เช่นถึงกับบันลุพระนิพพาน ในฝ่ายพระพุทธศาสนา).

เราจะหวังวัฒนธรรมครั้งหนึ่ง ที่ยังขาดอยู่นี้ จากการศึกษาแผนปัจจุบันที่เรามีอยู่นั้น ได้หรือไม่ ? ข้าพเจ้าเข้าใจว่าไม่ได้ โดยเท่าที่สังเกตเห็น เหตุผลมีอยู่อย่างเด่นๆ ถึงสองประการคือ ภาวะที่เปนมาแล้วแต่หลัง บ่งอยู่ว่าหวังไม่ได้ นี้อย่างหนึ่ง, อีกอย่างหนึ่งหวังในอนาคต โดยเพิ่มหลักการศึกษาเข้าอีกแผนกหนึ่ง นั้นก็ไม่ได้ อีก โดยที่มันเปนสิ่งที่อยู่รวมกันยาก. นี่เปนคำตอบของปัญหาที่ว่า ทำไมโรงเรียนในสมัยนี้จึงยังเหิรห่างต่อธรรมจรรยาหรือศาสนา. เพราะเหตุว่ายิ่งใกล้ชิดวัฒนธรรมฝ่ายวัตถุ เข้าไปเพียงใด ก็จะมีเหิรห่างฝ่ายใจ ยิ่งขึ้นเพียงนั้น. เมื่อความนิยมส่วนมาก เหวไปทางฝ่ายวัตถุ เพราะเปนของเข้าใจง่ายและยึดเอาได้ง่าย ดวงใจของนักศึกษาที่ใกล้ชิดคลุกคลีกันอยู่กับเรื่องทางฝ่ายวัตถุ ก็ถูกดึงดูดไปทางนั้นหมด จนเห็นธรรมจรรยาหรือฝ่ายใจ เปนของน่าหัวเราะเยาะไป ศาสนาก็เลยกลายเปนเพียงเครื่องลายคราม สำหรับนักศึกษาพวกนี้, คือมีไว้เพียงดูเล่นในฐานะเปนของโบราณเก่าแก่, จนเกิดเปนลัทธินิยมขึ้นมาเอง แต่ไม่รู้ลึกซึ้งว่า การศึกษาฝ่ายโลก และการศึกษาฝ่ายธรรมคือศาสนา เปนคนละอัน และสำหรับคนละเรื่องเสียทีเดียว. และฝ่ายโลกก็ยอมยึดเอาแนวเดิมของตนเปนอุดมคติ ยอมรับเอาหน้าที่ในการก่อวัฒนธรรมเพียงครั้งหนึ่ง ทั้งอีกครั้งหนึ่งไว้ให้เปนของทางฝ่ายศาสนา ต่างกันกับเมื่อสมัยโบราณกาล ในเมื่อการ

ศึกษายังเป็นอันเดียวกันอยู่กับการศาสนา. และนักศึกษาในสมัยโบราณโพ้น ก็คือนักศึกษาเรื่องศาสนานั้นเอง. ครั้นมาในสมัยนี้ การศึกษาทางฝ่ายโลกขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนแม้แต่เพียงในแง่หนึ่งๆ ก็มีเรื่องให้ศึกษาตลอดชีวิตก็ไม่จบ ศึกษาเพลินจนลืมเรื่องศาสนา และพฤติกรรมอันนี้เอง เป็นมูลเหตุอันเร้นลับ ที่ทำให้คนพวกนี้ถอยห่างจากศาสนาออกไปโดยเร็ว และมีจำนวนมาก พอที่เรียกได้ว่าแทบทั้งโลก. เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ทำไมโลกจะไม่หมุนจีไปหา “ยุคไฟประลัยกัลป์ล้างโลก” แทนที่จะหมุนไปหายุคเยือกเย็นอย่างยุคพยุทกาลเล่า. แต่อย่างไรก็ตาม ทางฝ่ายธรรมก็ยังมีการขึ้นหนึ่ง ที่ฝ่ายโลกเขาทิ้งไว้ให้โดยไม่รู้สีกตัว คือวัฒนธรรมทางฝ่ายจิตต์ที่ยังขาดอยู่ครึ่งหนึ่งนั่นเอง, จะเรียกว่าฝ่ายศาสนาในที่นี้.

ที่นี่ เราก็มารู้ถึงปัญหาของพวกเราเองแล้ว ! เราทั้งหลายที่ประชุมกันอยู่ในที่นี้ ซึ่งใครๆ เขารู้จักเราว่าเป็นนักบวช หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาสนา. เราจะต้องพิจารณาถึงการทำงาน และอุดมคติของการทำงานของเร สืบไป.

การทำงานของเร หรือที่เราเรียกกันว่า “การพระศาสนา” นั้น หัวใจหรือแก่นแท้ของมันอยู่ที่ “การปฏิบัติธรรม.” การอื่นๆ เช่น การบริหาร การปริยัติธรรม การนวักรรม เป็นต้นนั้น เป็นเครื่องแวดล้อมการปฏิบัติธรรม. นับตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราชลงมาจนถึงเจ้าคณะชั้นต่างๆ ที่เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการบริหารคณะนั้น ลองคิดดูทีหรือว่า บริหารไปทำอะไร ถ้ามิใช่เพื่อการเป็นไปได้แห่งการปฏิบัติธรรม. การจัดการปริยัติก็เหมือนกัน ถ้ามิใช่เรียนเพื่อการปฏิบัติธรรมแล้ว จะเรียนและจัดให้เหน็ดเหนื่อย และเปลืองทุน เปลืองเวลาทำไม. การนวักรรมก็เช่นกัน ถ้ามิใช่ก่อสร้างกิจการ

ค. ๕

งานสองอย่างที่เป็อุปกรณของการเป็อยู่ เพื่อปฏิบัติธรรมแล้ว จะสร้างวัฏฏวิหารให้กิดเกะกะทำไม. เราจะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านั้น แวดล้อมการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นตัวกั้นสาร. ถ้าปราศจากการปฏิบัติธรรมแล้ว สิ่งเหล่านั้นแม้มีก้เป็หมัน. และถ้าขาดสิ่งเหล่านั้น การปฏิบัติธรรมก็มิได้เหมือนกัน จึงเป็อันว่า ทั้งหมดนั้น การปฏิบัติธรรม เป็ความหมายของคำว่า การพระศาสนา. การปฏิบัติธรรมนำไปสู่พระนิพพาน เพราะฉะนั้น อุดมคติของการพระศาสนาก้คือพระนิพพาน. จึงกล่าวได้สั้นๆ ว่า การปฏิบัติธรรมเป็การงานของพระศาสนา และมีอุดมคติ คือพระนิพพาน.

ต่อจากนั้นมา เราก้มาถึงปัญหาว่า การปฏิบัติธรรมนั้นเล่าคืออะไร ? เราอาจตอบได้ว่า คือ **การศึกษา** นั้นอีกเหมือนกัน แปลกกันก็แต่เป็เบี่ยงปลาย หรือที่กล่าวว่ายังขาดอยู่อีกครั้งหนึ่งนั่นเอง. ข้าพเจ้าอาศัยหลักอะไรจึงกล่าวเช่นนี้ ? ขอตอบว่า อาศัยหลัก คือคำว่า ไตรสิกขา, — คือ ศีลสิกขา — จิตตสิกขา — ปัญญาสิกขา. “สิกขา”ก้คือ“ศึกษา”นั่นเอง ต่างกันเพียงว่า สิกขาเป็รูปภาษาบาลี ศึกษาเป็รูปภาษาสันสกฤต, มีมูลธาตุอันเดียวกันโดยใจความ.

ท่านทั้งหลาย ย่อมทราบกันอยู่โดยมากแล้วว่า ไตรสิกขาของเราคืออะไร และนำเราไปสู่พระนิพพานอย่างไร เพราะเป็เรื่องที่เรากำลังศึกษากันอยู่ทุกวัน. ข้าพเจ้าจะชี้แนะเฉพาะในส่วนที่ว่า ทำไมมันจึงมีนามพ้องกันว่า การศึกษา, และมันจะเป็การศึกษาที่จะนำมาซึ่งยอดของวัฒนธรรมครั้งหนึ่ง ที่ยังขาดอยู่นั้น ได้อย่างไร ?

การกระทำทางกายวาจาใจ ที่ได้นามว่า สีล—สมาธิ—ปัญญานั้น

ได้ชื่อว่าสิกขาหรือการศึกษา ก็เพราะว่ามันนำมาซึ่งผล คือความรู้ที่เราต้องการจะรู้ เช่นเดียวกับการศึกษาทางฝ่ายโลกทั่วไปเหมือนกัน. สิ่งที่เราต้องการจะรู้ในฝ่ายธรรม หรือศาสนานั้นคือ ความสุขสงบของดวงใจ ซึ่งมีพระนิพพานเป็นยอดสุด. เรามำเพ็ญศีล ก็ได้รู้ความสงบสุขชนิดที่สละจะอำนาจให้ได้ แล้วส่งเสริมให้เกิดสมาธิโดยตรง. เรามีสมาธิแล้ว ก็รู้ความสงบสุขชนิดที่สมาธิจะอำนาจให้ได้, แล้วส่งเสริมให้เกิดปัญญา ซึ่งหมายถึงตัววิปัสณาปัญญาโดยตรง. เรามีวิปัสณาปัญญาแล้ว ก็รู้ความสงบสุข ที่เป็นขั้นมรรคผลนิพพาน. คำว่ารู้ในที่นี้ เป็นการรู้ด้วยใจและเป็นภายใน อาการที่รู้จึงแปลกกับรู้ทางตาหู ซึ่งเป็นการรู้ภายนอก. เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาในขั้นนี้ เป็นการศึกษาภายในหรือซิกใน คู่กับการศึกษาทางฝ่ายโลก ซึ่งเป็นซิกนอก. คำตอบของปัญหาข้อต่อไป ก็ชัดเจนอยู่ในที่นี้แล้ว คือ การศึกษาของฝ่ายโลก เขาทำให้ถึงอุดมคติในฝ่ายกายหรือวัตถุ การศึกษาของฝ่ายธรรม เราทำให้อุดมคติในฝ่ายใจหรือนามธรรม จึงเป็นอันว่าวัฒนธรรมของโลกได้แล่นขึ้นขีดสุด ทั้งฝ่ายวัตถุและฝ่ายใจ. เมื่อมีดุลยภาพต่อกันและกันแล้ว ก็สามารถที่จะประคองโลกให้เยือกเย็นเป็นอุดมสันติสุขได้จริงๆ. มนุษยชาติที่มีใจดี จะไม่ใช่เครื่องอุปกรณ์ที่วิทยาศาสตร์อำนาจให้ไปในทางล้างผลาญกัน แต่จะใช้เพื่ออำนาจความสุขความสะดวกให้แก่กัน จนทุกๆ คนได้รับผลของวัฒนธรรมเต็มที่ ตามที่ต่างคนจะต่างสามารถยึดเอาได้อย่างขึ้นตาขึ้นใจ. การศึกษาทางฝ่ายโลกกับการศึกษาทางฝ่ายธรรม จึงเป็นของคู่กันอย่างจะแยกกันมิได้ และฝ่ายโลกเป็นซิกหนึ่งในเบื้องต่ำ และฝ่ายธรรมเป็นอีกซิกหนึ่งในเบื้องสูง ด้วยประการฉะนี้.

ต่อไปนี้ เราก็คงเหลือเพียงปัญหาเบ็ดเตล็ดบางประการ เช่นข้อว่า นักบวชเราจะต้องมีความรู้เบื้องต้นเช่นเดียวกับฝ่ายโลกหรือไม่, และทำอย่างไรจึงจะเจริญทัดเทียมกันได้ ในเมื่อทางฝ่ายศาสนาตกอยู่ในที่คับขัน, และนักบวชโดยมากไม่ได้รับการศึกษาทางฝ่ายโลกที่เป้นเบื้องต้นมามากพอ จะมาเป้นซีกสูง หรือส่วนยอดของฝ่ายโน้นได้อย่างไร ?

ข้อแรก นักบวชควรมีความรู้เบื้องต้นอย่างเดียวกัน กันนักศึกษาด้านโลก, เพราะว่าความรู้เบื้องต้นนั้นๆ (หมายถึงสามัญศึกษาทั้งหมด), ย่อมเป้นไปเพื่อการทำให้มันสมองฉลาด พอที่จะใช้สำหรับวิสามัญศึกษาในเบื้องต้นปลาย. ครั้นมาถึงเบื้องต้นปลาย คือ วิสามัญศึกษาเราแยกกัน คือทางฝ่ายโน้นก็คือวิชา ที่เขาต้องการเรียนให้แตกหักโดยฉะเพาะ ทางฝ่ายนี้ก็คือวิชาการพระศาสนา.

ข้อสอง การที่เวลานี้ ทางฝ่ายศาสนากำลังตกอยู่ในฐานะอันคับขัน โดยที่เหตุการณ์บางอย่างทำให้เสียความนิยมไปเกือบหมดนั้น ทางที่ดีที่สุดก็ไม่มีอะไรอื่น ที่จะดีไปกว่าการพร้อมใจกันเอาใจใส่ทะนุถนอม แก่ไขการศึกษาของตัวเอง และการเผยแพร่สั่งสอน แก่ผู้อื่น ให้ดีขึ้นสุดที่จะทำได้เท่านั้น. ผู้มีหน้าที่ฝ่ายบริหารก็ดี ฝ่ายปริยัติก็ดี ฝ่ายนวกกรรมก็ดี และฝ่ายปฏิบัติธรรมซึ่งเป้นหน้าที่สำคัญ ในฐานะผู้กำดวงใจของพระศาสนาไว้ก็ดี ควรจะรู้จักหน้าที่ของตน และแข่งขันให้ยิ่งขึ้น. การที่เราเสียความนิยมไปในบัดนี้ ก็เพราะว่า แพนกที่เป้นดวงใจของพระศาสนา ได้เหี่ยวแห้งถูกรอครัยแรงเข้าจับ กลายเป้นมีแต่นักพุด อันเป้นโรครัยเช่นเดียวกับที่ทางฝ่ายโลกกำลังได้รับกันอยู่. พระพุทธวจนะส่วนมาก ที่เป้นข้อความแห่งการปฏิบัติโดยตรงกำลังเป้นหมัน. เราจึง

ไม่อาจเอาชนะใจเขา เพราะเราไม่มีตัวผู้ที่สามารถชนะใจตัวเอง มาให้เขาดู เพื่อแสดงให้เห็นว่า การกระทำในฝ่ายนี้ เป็นการแสวงหาความสุขที่แท้จริงให้แก่ตัวเองได้จริง โดยไม่ต้องวิ่งวุ่นไปที่ไหน. นักบวชเสียความนิยมไปก็เพราะเหตุนี้. เมื่อใดสามารถทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ก็จะเรียกความนิยมกลับมาได้อีก และยังไม่สายเกินไปอย่างใดเลย. เมื่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นดวงใจของการพระศาสนาพ้นจากมรสุมไปได้ ความคับขันก็จะเบาบางลงเอง ศาสนาก็จะมีอิทธิพลเหนือดวงใจของพลโลกได้มากเข้า. มากเข้าเพียงใด ก็มีกำลังในการช่วยตัวเอง และการบูรณะวัฒนธรรมครั้งหนึ่งที่ยังขาดให้แก่โลกได้. สิ่งสำคัญที่จะต้องแสดงให้เห็นปรากฏก็คือ มีบุคคลผู้ปฏิบัติถึงฝั่งแห่งพระพุทธรวจนะแล้ว มาครองชีพอย่างเปนสุขให้เขาดูเป็นตัวอย่าง ในฝ่ายโลกุตตรสุข. เพราะคนพวกนี้เท่านั้น ที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่า การครองชีพตามแบบศาสนานั้น สามารถยึดเอาความสุขได้สูงอย่างน่าประหลาด. ไม่ต้องเที่ยวเบียดเบียนผู้อื่น หรือเนื่องด้วยผู้อื่น ก็ก่อสร้างความสุขขึ้นได้เอง. แล้วก็มีคนหม่นมานิยมความสุขที่ไม่ต้องลงทุนแสวงด้วยเนื้อและเลือดนี้มากขึ้น. เมื่อต้นข้าวงอกงามดีเพียงใด วัชพืชราก็ผอมตายไปเองเพียงนั้น. เมื่อลัทธินิยมสุขที่แท้จริง และไม่ต้องเบียดเบียนแย่งชิงจากใคร เจริญแพร่หลายขึ้นเพียงใด ลัทธิแสวงสุขที่โยกโคลง และเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ ก็จะผอมลงเพียงนั้น. เราจึงควรพยายามบำรุงศานติพฤษ์ของเราให้เต็มที่ ที่ทำได้.

ข้อสาม ที่ว่านักบวชของเรามีการศึกษาเบื้องต้นไม่พอ จะมาเอาชนะโลกสมัยใหม่ ซึ่งมันมองสูงด้วยการศึกษาได้อย่างไรนั้น

ไม่เป็นปัญหาที่ยากเกินไป. นักบวชบางคนมองพลาดจากจุดสำคัญไป เข้าใจว่า จะต้องมีการศึกษาฝ่ายโลกจบบริบูรณ์เสียก่อนเท่านั้น จึงจะสามารถนำโลกไปในฝ่ายธรรมได้. แต่แท้จริงจุดหัวใจหาเป็นดังนั้นไม่ ข้อสำคัญอยู่ที่จะต้องเป็นผู้ที่ฝึกการบังคับตัวเอง ซึ่งเป็นความหมายอันแท้จริงของพุทธศาสนาให้มากพอ. ส่วนความรู้พิเศษทางฝ่ายโลกนั้น เป็นเพียงแต่ว่า ยังมีมากเท่าไรก็ยิ่งดี แต่ต้องเฉพาะในเมื่อได้รู้ หรือผ่านวิชาทางฝ่ายพุทธศาสนามาแล้วอย่างสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงความเป็นผู้มีอินทรีย์อันสงบราบ้างแล้วจริงๆ. ความรู้พิเศษเหล่านี้ ช่วยได้โดยมากเพียงการได้วาทะหรือชนะนะด้วยการได้วาทะ ซึ่งมักจะไม่ค่อยเข้าถึงธรรมแท้จริงได้เลย ทำให้มีได้เพียงนักศึกษาทฤษฎีของพุทธศาสนาจนถึงขั้นสูง ส่วนการปฏิบัติแทบจะหาไม่ได้เลย ดวงใจไม่ได้รับความเยือกเย็นชนิดที่เป็นพุทธแท้. ข้อที่เราจะเอาชนะเขาได้จึงยังคงมีอยู่ คือการแสดงความเป็นผู้บังคับตัวเองได้ ให้เขาดูนั่นเอง.

อีกแง่หนึ่งของคำตอบปัญหาข้อนี้ มีว่าผู้ที่ไม่เคยรับการศึกษาแผนปัจจุบันนั้นมาก่อนเลย ก็จะสามารถเข้าใจหลักสำคัญ หรือจุดที่ประสงค์ของการศึกษาแผนนี้ ได้เหมือนกัน, โดยเพ่งเอาผลชั้นกลางๆ ที่เป็นโคตรภู ตกอยู่ในระหว่างหรือหัวต่อของวัฒนธรรมฝ่ายโลกกับวัฒนธรรมฝ่ายธรรม. นั่นคือ **มนุษยธรรม**. สิ่งที่เราเรียกว่ามนุษยธรรมนั้น เท่าที่จะนึกได้ หลักสำคัญมีอยู่ เช่น ความดี ความจริง ความยุติธรรม ความมีเมตตากรุณา เป็นต้น. เมื่อขานชื่อขึ้นมาดังนี้ ท่านทั้งหลายจะเห็นได้ว่า มันไม่เกี่ยวกับความรู้หรือหลักวิชาการการศึกษาเท่าใดนัก. มีอยู่แต่ว่า เราจะต้องอาศัยความ

เชื่อตัวเอง เคารพตัวเอง และบังคับตัวเองให้มากพอเท่านั้น. หลักการศึกษาแผนปัจจุบัน ก็ตั้งเข็มมุ่งตรงมายังมนุษยธรรม ซึ่งทุกอย่างประการมีอยู่แล้วในหลักพุทธศาสนาของเราเอง. ถ้าพระภิกษุสามเณร ที่ไม่มีการศึกษาแผนปัจจุบันมาก่อนทุกๆ รูป จะพากันบ่มตัวเองด้วยสมณธรรมให้เพียบพร้อม จนมนุษยธรรมทุกๆ หลักปรากฏขึ้นชัดเจนแล้ว ก็ดีไม่น้อยไปกว่าผู้จบการศึกษาแผนปัจจุบัน และคนพวกนั้น ไม่สามารถยกเอาความรู้แง่ใดแง่หนึ่งของเขา มาทับถมเราได้ เพราะเป็นของต่ำกว่า หรือไม่สูงไปกว่า.

ความดี ความจริง ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา เหล่านี้ไม่ต้องอาศัยความรู้ ไม่เนื่องกับการศึกษาแผนใหม่เท่าไรนัก. เท่าที่เราเห็นกันอยู่ คนป่าที่เกาะไกลการศึกษามีมนุษยธรรมเหล่านี้อยู่ก็ถมไป, ผู้จบการศึกษาในนครเสียอีก ที่กลับทำตนห่างจากมนุษยธรรมบางประการ ซึ่งมีอยู่ไม่น้อย. คนป่าที่ถูกหาว่าไร้อารยธรรมกลับมีมนุษยธรรมได้. ควรจะคิดเสียใหม่ว่า มนุษยธรรมนั่นเองคืออารยธรรม หรือเป็นตัวอารยธรรมแท้ หาใช่ความหรูหราสำราญสำเร็จชีพอยู่อย่างคนในกรุงไม่. เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว อะไรเล่าจะมาอุปสรรคของการที่พวกเราจะยกตนให้มีค่าเท่า หรือเหนือผู้มีการศึกษาแผนปัจจุบันทั้งหลาย. แม้ว่าจะเป็นการศึกษาจากปลายมาหาต้น ก็ยังเป็นผลดีอยู่นั่นเอง เช่นเดียวกับรีบขึ้นภูเขาให้ถึงยอดเสียก่อน แล้วจึงย้อนมาเหลียวดูและการศึกษาทั่วไป ในตอนเชิงเขารอบๆ ผลที่ได้คงไม่แพ้ผู้ที่แม้จะศึกษาจากเชิงขึ้นไปก่อนเหมือนกัน. ข้อสำคัญขอแต่เพียงว่า ให้ชื่อตรงต่อตัวเอง หรือต่อหน้าที่ของตัวเองให้มากพอเท่านั้น. การทำตัวเองให้ดี ย่อมสำคัญกว่าการสอนผู้อื่น. การสอนด้วยมนุษยธรรมซึ่งเป็นยอด

ของการศึกษา ย่อมดีกว่าสอนด้วยหลักวิชาเบื้องต้นของการศึกษา. การสอนวิชาชนิดที่ผู้สอนต้องทำดูจริงๆ ย่อมเป็นการสอนที่สูงกว่าการสอนชนิดที่เพียงแต่พูดให้ฟัง. เมื่อถือตามหลักนี้ จะเห็นได้ว่า พวกเรามีหวังที่จะทำตัวให้มีค่าสูง และมีให้ใครมาลบลู่เกียรติของพระพุทธศาสนาได้โดยทุกทาง. โลกจะยอมมอบความเคารพเชื่อฟังของหัวใจที่แท้จริง ให้เฉพาะแก่นักบวชที่ดีมีมนุษยธรรมเด่นเท่านั้น. นักบวชที่ฟังเพื่อ เจ้ายศเจ้าศักดิ์ ถืออำนาจวาสนามุ่งจะยกเอาความที่ตนมีอิทธิพลด้วยยศหรือเงิน ชื่นชูหรือล่อผู้จะเข้ามาเป็นพุทธบริษัทนั้น จะกลับเป็นผู้ขับไล่ผู้ที่ปากหน้าเข้ามาหาพุทธศาสนาด้วยใจอันสุจริตเป็นธรรมแท้ ให้หมุนกลับไป ไม่สามารถชนะดวงใจที่บริสุทธิ์สะอาดได้เลย. ยิ่งมีมาก ก็ยิ่งทำให้ศาสนาเสียความนิยมลงมาก. เพราะฉะนั้น จึงไม่เป็นปัญหา ในการที่นักบวชผู้ไม่มีวิทย์ฐานะ ยศศักดิ์เงินทอง จะไม่สามารถทำตนเป็นซีกสูงของวัฒนธรรมอีกกึ่งหนึ่ง ที่ยังขาดอยู่.

รวมใจความที่กล่าวมาแต่ต้นจนที่สุดนี้ ได้ว่า การศึกษาเป็นซีกหนึ่งภาคต้นของวัฒนธรรม การศาสนาเป็นอีกซีกหนึ่ง ภายหลัง, ซึ่งจะแยกจากกันไม่ได้. ขึ้นแยกกันเมื่อใด ก็จักเกิดการปั่นป่วนอลเวง เป็นปัญหายุ่งยากขึ้น. จึงควรให้เป็นของอยู่คู่กัน ไม่ควรพรากจากกัน เช่นหม้อกับฝาละมี. ก็เมื่อทางซีกโลกเขาได้ก้าวรุดหน้าไปมากแล้ว และยังกำลังก้าวไปเรื่อยๆ. หน้าที่ทางซีกธรรมจะตื่นตัว และก้าวหน้าไปให้ทันเป็นคู่เคียงกัน. แม้ว่าโลกกำลังหมุนไปหายุคที่แตกดับด้วยการสงคราม การทำให้งั้นขึ้นในฝ่ายธรรม ก็ยังเป็นของควรทำอยู่ดังเดิม เพราะว่าทำได้เท่าใด ก็จะเป็น

การถ่วงให้โลกหมุนไปถึงความแตกดับซ้ำเข้าเท่านั้น. การถ่วงชนิดนี้ เป็นการถ่วงหรือกักไว้ให้อยู่ในสถานะที่ปลอดภัย, ควรที่พวกเราควรกระทำหรือรื้อ. และการขาดการศึกษาอย่างสูงทางฝ่ายโลก ไม่เป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างใดนัก ขอให้มีความเชื่อตรงต่อธรรมให้มากพอ ก็จะพอทำได้.

บัดนี้พวกเราผู้อยู่ในภาวะของนักบวชทุกคน ย่อมมีความรับผิดชอบร่วมกัน แม้ที่ สุดแต่สามเณรที่เพิ่งบวชเมื่อไม่กี่วันมานี้. ต่างคนต่างจะต้องเข้มแข็งในหน้าที่ของตนเท่าที่มี. แม้ท่านที่ตั้งใจจะบวชเพียงพรรษาเดียว ก็ต้องทำให้ดีที่ สุดตลอดเวลา. ไม่มีใครชื่นใจท่านเข้ามา ท่านสมัครใจเข้ามาสมทบในหมู่สงฆ์ ซึ่งมีหน้าที่อย่างนี้ มีการงานอย่างนี้ ท่านจะแก้ตัวเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากร่วมมือกันทำหน้าที่ของสงฆ์. มิฉะนั้น ท่านจะไม่มีสิทธิอันชอบธรรม ที่จะอยู่ในหมู่ หรือใช้รูปแบบของหมู่ นี้ ขณะนี้ คือ จีวร. และยิ่งกว่านั้น จะไม่มีสิทธิที่จะบริโภคจตุปัจจัย ที่หายกลวยโดยชอบธรรมด้วย. เพราะท่านมิได้พยายามทำหน้าที่ของท่านให้พอ กัน การบริโภคนั้นๆ ก็ย่อมจะเหมือนการติดค้างเขาไปบริโภค อันเป็นวิธีที่ไม่สู้จะเย็นใจนัก. บางคนกล่าวว่า พระมีหน้าที่โปรดสัตว์ คือเทียวบิณฑบาตโปรดชาวบ้านให้ได้ไปสวรรค์. คำกล่าวนี้แคบเกิน เห็นแก่ตัวเกิน และไม่มีเหตุผลแต่อย่างใดว่าถูกต้อง. เพราะการรับบิณฑบาตนั้นเป็นสิทธิ, มิใช่เป็นหน้าที่. หน้าที่คือการประพฤติธรรมเพื่อไขทอหลังสันติสุขให้แก่โลก แล้วจึงเกิดสิทธิที่จะบริโภคหรือรับจตุปัจจัยที่เขาถวาย ในฐานะที่หายกลวยฝ่ายติดค้างเรา. สามเณรเพิ่งจะบวชที่ นั่งอยู่ท้ายบริษัทเหล่านั้น อาจถูกถามว่า ท่านมิเป็นหนี้เขาแยءหรือ เพราะท่านยังมิได้ทำอะไรให้แก่โลกเลย.

ข้าพเจ้าขอตอบแทนเสียเองว่า หาเป็นเช่นนั้นไม่ ถ้าพวกท่านมีเจตนาดี มุ่งตรงต่อหน้าที่ของบรรพชิตแล้ว การงานที่ท่านทำไปแล้วเพียงใด แม้ที่สุดแต่เพิ่งเริ่มเรียนนวโกวาท ก็ยังถือว่าเป็นการงานที่ก่อให้เกิดลิตธิแก่ท่านแล้ว. เช่นเดียวกับทหาร แม้เพิ่งเข้าประจำการวันนี้ ก็มีลิตธิที่จะรับเงินเดือนตามควร เพราะได้ลงมือแล้วในส่วนบุรพภาค. ส่วนที่เป็นบุรพภาคเช่นนี้ ก็คือส่วนหนึ่งของทั้งหมด และเป็นส่วนสำคัญเหมือนกัน. ท่านจึงมีลิตธิอันชอบธรรม ที่จะถือธรรมเนียมสิกขาและสาชีพของบรรพชิต. ขอทุกท่านจงเข้าใจคำว่า ลิตธิ กับหน้าที่นี้ให้ดี อย่าให้สลับเปลี่ยนกันเสีย ถึงกับกล่าวว่า “พระมีหน้าที่บิณฑบาตนี้ท่าน !” เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น พระก็มีหน้าที่คือ การเกาะผู้อื่นกินโดยการอ้างเอาสวรรค์เป็นโล่ห์.

ในที่สุดนี้ ขอพระเถรานุเถระ และเพื่อนสหธรรมิกทั้งหลายจงพร้อมเพรียงกัน ทำความเข้าใจและปฏิบัติให้เป็นอย่างดี ในเรื่องอันเกี่ยวกับลิตธิ และหน้าที่ของตน. และพิจารณาเห็นเกียรติอันสูงสุด ในการที่โลกเขายกให้เป็นฝ่ายสูงโดยมอภาระชั้นสูง คือการกระทำเพื่อวัฒนธรรมทางฝ่ายใจ ให้เป็นหน้าที่. แล้ว และถนอมเกียรติอันนี้ไว้ ด้วยการพยายามเป็นอย่างดีจริงๆ. และต่างผู้ต่างพยายามในหน้าที่เฉพาะของตนๆ เช่นฝ่ายบริหารก็ตาม ปรียัติก็ตาม ปฏิบัติก็ตาม นวกรรมก็ตาม, เพื่อว่าจะได้ปิดเป้าอุประสงค์ทั้งหลายให้หมดไป ทำหมุ่คณะของพระสมณะสากยปุตติย์ ให้เป็นหมุ่คณะที่ชาวโลกเขาประสงค้อย่างยิ่ง อยู่ตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ.

สจจํ เว อมตา วาจา
สจจํธาเรณติ ปณฺทิตา,
เอเตน สจจวฺชเณ
ปลายนตุ อธมฺมิกา.

รื่องนำของเล่มนี้

ความเชื่อสองชนิด

ธรรมทายาท เขียน

เมื่อจะว่ากันถึงธรรมชาติ ซึ่งเสกสรรมนุสส์มานี้ ดูเหมือนให้อะไรๆ มาพร้อมกับตัว อย่างที่เห็นง่ายๆ เช่นให้ตาให้หูมาไว้กับสมอง และตากับหู ก็อยู่เคียงๆกับสมอง สำหรับคิดนึกหรือตรึกตรองสิ่งที่ผ่านพบทางตาทางหู เรารู้กันดีในข้อนี้.

พระพุทธเจ้าของเรา สั่งสอนประชาไนกรให้รู้จักคิด คือสอนให้ใช้ สมองใคร่ครวญหาเหตุผล คำสั่งสอนทุกข้อของพระองค์ประกอบไปด้วย เหตุผล เว้นไว้แต่บางคนจะคิดไม่ถึง ดังนั้น เมื่อสั่งสอนผู้อื่นพระองค์จึง ต้องการให้ใช้ความคิดแล้วจึงเชื่อ โดยมีเหตุผลเพียงพอในลักษณะการนั้นๆ ไม่ต้องการให้เชื่อกันโดยมมาย ตัวอย่างจะเห็นได้จากพุทธโธวาท ที่ทรง แนะนำชาวกาลาม มี ๑๐ ข้อดังนี้

๑. อย่าเชื่อถือเพราะฟังตามกันมา
๒. อย่าเชื่อถือเพราะเป็นของเก่าๆ
๓. อย่าเชื่อถือเพราะเป็นข่าวลือ
๔. อย่าเชื่อถือเพราะอ้างตำรับตำรา
๕. อย่าเชื่อถือเพราะนึกเอาเอง
๖. อย่าเชื่อถือเพราะความคาดคะเน
๗. อย่าเชื่อถือเพราะนึกเอาตามท่วงที
๘. อย่าเชื่อถือเพราะชอบใจที่ต้องกับความเห็น
๙. อย่าเชื่อถือเพราะผู้พูดน่าเชื่อถือ
๑๐. อย่าเชื่อถือเพราะความคิดว่า ผู้นี้เป็นครูของเรา

ข้อความนี้ เป็นหลักการเชื่อถือทั่วไป ฉะเพาะในศาสนาพระพุทธเจ้าต้องการนัก เพื่อให้พุทธบริษัทรู้จักใช้ความคิดในการเชื่อ แต่ทุกวันนี้เราเชื่อกันอย่างไร ? มีอะไรอยู่บ้าง ที่ไม่ตรงต่อศาสนาธรรมที่แท้จริง ซึ่งเราพุทธศาสนิกควรจะต้องแก้ไข. ข้าพเจ้าจะช่วยนัก, และเรามาช่วยกันนัก ! ข้าพเจ้าจะลองนึกสัก ๔ — ๕ อย่างดังนี้ :

๑. ขั้นตอนเดียวการสร้างพระพุทธรูปยังไม่มี ผู้นับถือพระพุทธศาสนาสร้างรูปธรรมจักรเป็นเครื่องหมาย ภายหลังจึงมีพวกโยนกสร้างขึ้นเป็นครั้งแรก การสร้างพระพุทธรูปจึงแพร่หลาย ภายหลังตลอดมาจนถึงการสร้างพระพิมพ์ปางต่างๆ เพื่อเป็นที่ระลึก การนับถือว่าพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ไม่มีอย่างทุกวันนี้.

การถือพระพุทธรูปเห็นเป็นศักดิ์สิทธิ์ เช่นพระพุทธรูปชินราชที่พิษณุโลก พระโตวัดพนัญเชิง ที่พระนครศรีอยุธยา และพระซุ้มปรางค์ พระแก้วมรกต ฯลฯ ต่างบนบานขอความช่วยเหลือนั้น ขอให้คิดว่า พระทองเหลืองหรือแก้วจะช่วยให้หรือ จะว่าพุทธานุภาพก็อาจจะช่วย เพราะองค์พระพุทธรูปเองก็ไม่ชอบ

รับสินบนใครในเรื่องใดๆ เราจะเชื่อถือโดยเห็นว่า พระพุทธรูปองค์นั้น ศักดิ์สิทธิ์องค์นี้ศักดิ์สิทธิ์นั้น ดูอะไรอยู่.

ส่วนพระเครื่องรางปางต่างๆ ก็นับถือกันว่าอยู่คงพันธุ ชาตรี ยิ่งไม่เข้าฝันไม่ออก ข้อนี้เป็นเพราะอะไร ? เราเชื่อว่าพระอิฐปูนหรือทองเหลือง ตะกั่วเหล่านั้นคุ้มครองได้จริงหรือ ? เชื่อว่าอาจเป็นไปได้ด้วยพุทธานุภาพ กระนั้นหรือ ? ข้าพเจ้าเคยได้ยินว่า พระพุทธเจ้าไม่เข้าข้างคนผิด หรือสนับสนุนคนทำความชั่วเลย ก็พวกนักเลงหัวไม้หรือพวกโจรนำเอาพระเครื่อง รางไปคุ้มตัวทำโจรกรรม ข้าพเจ้าเชื่อว่า พุทธานุภาพไม่คุ้มครองพวกนั้น ความเชื่อพระคลังอย่างนี้ยังมีอยู่ !

ข้าพเจ้าเข้าใจว่าความเชื่อชนิดนั้น เป็นความเชื่อมงายปราศจากเหตุผล ความจริงอาจมีได้ แต่ไม่ใช่สำเร็จด้วยพุทธานุภาพ, อาจเกิดจากอำนาจแห่งจิตตศาสตร์ของผู้นั้นหรือผู้ใช้เอง. วัตถุทั้งหลาย เป็นเพียงเครื่องหมายให้ใจแน่วแน่มั่นนั้น จึงมีเรื่องพระตกลาเหยียดอมแทน เขียนดัดว่าพระคลังตันทุรังสู้ไปจนรอดตัวได้ พอพ้นแล้วพระยังดั้นอยู่ในปากก็คายออกมา ปรากฏว่าเขียนนั่นเอง, ที่เข้าใจว่าพระช่วยก็เลยหมดคลัง นี่เป็นตัวอย่างการค้นคว้าเหตุผลในความเชื่อ เป็นความประสงค์ของพระพุทธเจ้า.

๒. ความเชื่อถือชนิดกระต่ายตื่นตูม มักเกิดมีขึ้นเสมอเกือบไม่เว้นแต่ละปี โดยมากมักโน้มไปในทางการบำบัดปัดเป่าโรคร้ายต่างๆ แล้วก็เหลวไปทุกแห่งทุกหน ถึงกระนั้นก็ยังมิรู้จักเข็ดหลาบกันเลย, เช่นเมื่อหลายปีมาแล้วเล่าลือกันถึงพระเกาเขเรียน ต่างแห่กันไปหาองค์ศักดิ์สิทธิ์ บางทีก็มีน้ำพุ น้ำทิพย์เกิดขึ้นที่นั่นที่นี้ สรรพคุณก็ดีวิเศษอย่างพันวิสัยที่จะเชื่อถือ ครั้นแล้วก็เหลวไหลทุกครั้งทุกคราวไป และยังมีอะไรต่อมีอะไรในเทือกนี้อีกมากมาย. ข้าพเจ้า ยังไม่เคยพบเห็นความศักดิ์สิทธิ์อันแท้จริงในข้อนี้เลย เราควรจะพากันยับยั้งใจในสิ่งที่ไม่ควรเชื่อเหล่านี้เสีย, ความมันไม่ต้องตามพุทธโอวาท

ของพระศาสดาของพวกเรา ก่อนจะเชื่อเขา เราต้องหาเหตุผลให้ได้ก่อน.

๓. เชื่อผีसागเทวดาว่าอาจจะอำนวยความสะดวกทุกขให้ได้ ตั้งตั้งแต่ผีเรือนถึงผีโป่งผีป่า ต่างเส้นสรวงบูชาตามอำเภอใจ โดยไม่พิกค้ำึงถึงเหตุผลว่าสิ่งนั้นๆ จะช่วยเหลือได้จริงหรือไม่ ปลอ่ยหัวใจให้คอยขอความช่วยเหลือต่อสิ่งภายนอก ซึ่งเป็นเครื่องตตรอนกำลังใจที่สามารถ. ก็ผีसागต่างๆ ที่รูปจะมีจริงหรือไม่ก็ตาม ถ้ามีจริงผีसागเหล่านั้นก็ต้องมีสุขทุกข์ ตามธรรมดาจะต้องเกิดแก่เจ็บตายทุกถ้วนหน้า ตัวผีसागเองก็เอาตัวไม่รอด สามีหาอะไรจะมาช่วยคนอื่นให้พ้นภัย ย่อมเป็นไปได้ ตัวของเราต้องช่วยเราเองจึงจะถูก.

จำพวกเทวดาหรือเจ้าเข้าทรง ซึ่งทางราชการก็เล็งเห็นความเหลวไหล เป็นเล่ห์กลมารยาของคนทรง เพื่อจะล่อลวงเอาทรัพย์ สมบัติของคนงมาย ไม่มีสิ่งที่น่าเชื่อถือ เป็นความเชื่อที่พระพุทเจ้าไม่ได้สอนไว้ ดูเหมือนเป็นวิธีป่าเถื่อน ซึ่งติดมาแต่ดึกดำบรรพ์ และเป็นวิธีของไสยศาสตร์ที่บังอาจเข้ามา แอบแฝงอยู่ในพระพุทธศาสนาก็ไม่น้อย เช่นการเส้นสรวงบูชาสะเดาะเคราะห์ บูชาเทวดาเสวยอายุ ซึ่งที่แท้ก็เป็นบุคคลาธิฐาน เนื่องด้วยการกระทำของมนุสส์เอง ถ้าจะนำเอาความเสียเหล่านี้ ไปเทียบเคียงกับพุทธโอวาท เราจะไม่พบเลยว่า พระพุทเจ้าทรงสั่งสอนอย่างนี้.

เรื่องสัคเค – พรหมา

มีผู้ส่งจดหมายไปยังคณะธรรมทาน ขอทราบตำนาน
และประโยชน์ของการตั้งสัคเคก่อนสวดมนต์ และว่าพรหมา
ก่อนแสดงธรรม. คณะเราได้ขอร้องให้ท่านปทุบุตร เป็นผู้
ค้นคว้ามาตอบและชี้แจงเรื่องประโยชน์ หวังว่าคงเป็น
ประโยชน์แก่ท่านผู้ใคร่ทราบ ตามควร. บ.--พ.

ก่อนตอบปัญหานี้ ต้องทำความเข้าใจโดยทั่วๆ ไปอย่างกว้างๆ กันก่อน
ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของเหตุผล ถ้าเหตุดีผลก็ดี ถ้าเหตุชั่วผลก็ชั่ว
สิ่งทุกอย่างจะสำเร็จขึ้นได้ โดยการกระทำจริงๆ มิใช่โดยการอ้อนวอนหรือนึก
เอาอย่างลมๆ แล้งๆ เหตุนี้แหละ ในครั้งพุทธกาลจึงไม่มีพิธีต้องอะไรมาทำ
อะไรก็มุ่งผล คือความสำเร็จเป็นใหญ่ มิใช่สักแต่จะทำพอเป็นพิธี. มา
บัดนี้ เรานิยมและติดพิธีกันเสียงอมแงมเหมือนติดผีบน จนหนักเข้าเลยลืม
ไป แปลพิธีของตนไม่ออกว่า มีความหมายอย่างไร ถ้ามกกันก็รู้เรื่อง ต้อง
เดือดร้อนถึงนักประวัติศาสตร์ก็มีบ่อย. ในที่สุดเกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น
เช่นในบัดนี้ เรากำลังมีปัญหาว่า เราตั้งสัคเคหรือว่าพรหมาทำไมกัน. นี่
เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า เรากำลัง “หลงป่า” อยู่ในดงแห่งพิธีของเราเอง.
เมื่อรู้ว่าอยู่ในภาวะเช่นไรตั้งนี้แล้ว ลองอ่านและพิจารณาดูสืบไปอีก.

ถ้าท่านอ่านดูตำนานของพุทธศาสนา ก็เห็นได้ทันทีว่า พระศาสนาไม่ได้
ให้ใครทำอะไรมาเกินไปกว่า การปฏิบัติธรรม ที่ทรงบัญญัติไว้. การปฏิบัติ
ตามธรรม เป็นของง่ายสำหรับผู้ตั้งอยู่ในเหตุผล ยากสำหรับคนงมงาย.

แต่นั้นแหละ ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นของไม่เที่ยง ความเปิ่นมาในพุทธศาสนา ก็เช่นเดียวกัน เมื่อนานเข้าก็ถูกเติมนี้เติมนั่นน้อย ในเดี๋ยวนี้เราจะเห็นได้ว่า มีแต่พิธีที่ต้องเสียมาก เช่นพิธีบวชนาค พิธีสวดมนต์บ้าน พิธีสวดพระอภิธรรม ซึ่งกำลังระบาดอยู่ในหมู่พุทธบริษัทมาก โดยไม่ได้คำนึงว่า ผลมันจะเกิดเป็นอะไรบ้าง ที่น่าสงสารที่สุดก็คือ “พิธีฟังธรรมเอาบุญ” กัน บางแห่งชอบสนุก นิมนตร์พระมาเทศน์แหล่ให้ฟัง. พระท่านก็ชอบสนุกสนาน เลยเอาแหล่พระไว้อ่าง แหล่อื่นๆ บ้างมาแสดง จบลงคราวหนึ่งก็สาธูบอกว่าได้บุญพอแล้ว หารู้จักบุญว่าอยู่ตรงไหนไม่ เมื่อยังไม่รู้จักบุญ มันจะเกิดอย่างไร.

ในครั้งพุทธกาลไม่ปรากฏเลยว่า ใครนิมนตร์พระสาสดาหรือพระสาวก ไปสวดบ้าน สวดผี หรือทำพิธีอื่นๆ อันเป็นการงมงายไร้เหตุผล มีอยู่ก็แต่ที่ว่า นิมนตร์ฉันอาหารเสร็จแล้ว พระองค์ก็ทรงแสดงธรรมให้ฟัง โดยไม่ต้องขึ้นธรรมาสน์บอกศักราช. หรือเอาเงินติดเทียนเลย ในสมัยนั้น มีคนบรรลุมรรคผลกันมาก เพราะเขาทำมุ่งผลจริงๆ ไม่สักแต่ว่าพิธีอย่างสมัยนี้.

ในสมัยนี้ เราทำอะไรก็ตามๆ กันมา โดยไม่เข้าใจเหตุผลและไม่คิดหาเหตุผลเสียด้วย ผลประโยชน์จึงน้อยไป เช่นนิมนตร์พระไปสวดบ้าน ไม่เห็นว่ามี ความหมายอะไรมากไปกว่า ได้บำเพ็ญทานบ้าง แต่การบำเพ็ญทานเพียงนิดหน่อย ไม่เห็นจำเป็นต้องสวดมนต์ก็ได้ เพราะผู้ฟังฟังไม่ออก ผู้สวดเองก็รู้เรื่องไม่ถึง ๓ % แม้ในกรุงเทพฯ เองก็คล้ายกัน.

แต่การเจริญพุทธมนต์ในพุทธศาสนานั้น ถ้ารู้จักทำรู้จักใช้ ก็เป็นประโยชน์ เพราะการสวดมนต์ ก็คือการท่องบ่นคำสอนในศาสนานั้นเอง แต่ไม่ใช่ท่องเป็นภาษาต่างประเทศที่ฟังไม่ออก ต้องเข้าใจความหมายในข้อที่

๑. พิธีเช่นนี้ ผู้ฟังนั่งหลับหรือคุยกัน หรือทำอะไรอย่างอื่นก็ได้ ขอแต่ให้ได้มีการฟัง และพอจบได้สาธุ

ห้องด้วย เป็นประโยชน์ในทางให้เกิดแนวความคิด, เมื่อท่องเรื่องนี้จำได้แล้ว ก็ได้ท่องเรื่องอื่นต่อไป. แต่โดยมากเขามักเรียนกันเฉพาะคำบาลีที่จะสวดบ้างในพิธีอันเป็นมงคล เท่านั้น.

การตั้งสัคเค

การตั้งสัคเคก่อนสวดมนตร์ ซึ่งเรียกกันว่าชุมนุมเทวดานั้น ธรรมเนียมนี้ไม่มีในยุคพุทธกาล ได้เริ่มทำกันในลังกา ภายหลังพุทธปรินิพพานหลายร้อยปี. เรื่องที่จักได้มีการสวดมนตร์กัน ก็เนื่องจากประชาชนในลังกา เวลานั้นมี ๒ พวก คือพวกทมิฬแลพวกสิงหล พวกทมิฬไม่ได้ถือพุทธศาสนา พระในศาสนาของทมิฬมีการสวดมนตร์ ทั้งในวัดแลในบ้าน เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่ชอบเอาอย่างเขา พวกสิงหลเอง เมื่อเห็นพวกทมิฬทำเช่นนั้น ก็ขอร้องให้คณะสงฆ์ในพุทธศาสนาทำบ้าง พระต้องเอาใจชาวบ้านหน่อย เมื่อเขาขอร้องก็เลือกเอาพระสูตรต่าง ๆ ในปิฎก มาเรียงกันเข้า เรียกเจ็ดตำนานบ้าง สิบสองตำนานบ้าง ภาณวารบ้าง. ใครนิมนตร์ไปที่ไหนก็สวดกัน ความประสงค์ของการทำก็คือ ไปท่องธรรมะให้เขาฟังนั่นเอง, และเป็นการชุใจให้หายขลาด ด้วยการอ้างสัจจการมีมาคุ้มครองบางอย่าง. ถ้าฟังโดยเคารพแลเข้าใจความหมายก็ได้ผล. แต่สำหรับการทำ ในสมัยนี้ ในบ้านเราได้ผลน้อย เพราะทั้งผู้สวดและผู้ฟังก็ไม่เข้าใจความหมาย มันก็คล้ายกับเป่าปี่ให้แรดฟัง. ถ้าให้ลูกให้ตีควรเป็นการเทศน์หรือสนทนาธรรมเป็นเหมาะ.

ประชาชนชาวลังกาและอินเดีย ยังนับถือเทวดากันทั้งนั้น ทำกิจการอะไรก็มักบอกกล่าวให้เทวดาทราบด้วย เพื่อเป็นพะยาน. ทั้งๆ ที่ยังไม่รู้จักเทวดาเลย ยิ่งพระราชาและมหาเศรษฐี ก็ยิ่งนับถือเทวดามากทีเดียว. พระถ้าถูกนิมนตร์ไปในวัง ก็ต้องทำพิธีอนุโลมตามพระทัยของพระราชา เพื่อเป็นกำลังของพระศาสนาต่อไป จึงต้องมีการเชิญเทวดาก่อนสวด เพื่อให้เทวดามา

ค. ๘

ฟังธรรมด้วย. กับอีกอย่างหนึ่ง คนเราถ้ายึดถืออะไรเข้าแล้ว ก็มักถือเอาจนเกินพอดี โดยไม่เข้าใจว่าเป็นสักแต่ว่าพิธีเท่านั้น. ถ้าทำไม่ถูกไม่ครบ ก็กลัวไปต่างๆ นาๆ ว่าไม่สำเร็จผล นี่เป็นความคิดของคนขาดเหตุผลทั้งนั้น. ว่ากันตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ไม่มีพิธีอะไรเลย นอกจากการปฏิบัติตามศีล, สมาธิ, ปัญญา เท่านั้น. ผู้นับถือพระศาสนาอย่างแท้จริง ย่อมทำแต่สิ่งที่ประกอบด้วยเหตุผล ไม่ทำสิ่งที่ไร้เหตุผลเป็นอันขาด. ในวงการพุทธศาสนาของชาวไทย ยังมีพิธีที่ลืบลตาไม่เข้าใจเรื่องอยู่มาก เป็นการสมควรที่พุทธบริษัท ควรช่วยกันกำจัดให้หมดไป ให้เหลือแต่แก่นแท้ของศาสนา นั้นแหละจักดีมากที่สุด และในที่นี้ได้เขียนคำแปลของ สรรพ และสคฺ มาให้ดูด้วย สำหรับเป็นเครื่องพิจารณา :—

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ผู้มีเมตตา จงแผ่ไมตรีจิตต์
ด้วยคิดว่าขออานุภาพพระปริตต์ จงรักษาพระราชา
ผู้เป็นเจ้าของนครน พร้อมด้วยราชสมบัติ พร้อม
ด้วยพระราชวงศ์ พร้อมด้วยเสนามาตย์ แล้วอย่า
มีจิตต์ฟุ้งซ่าน ตั้งใจสวดพระปริตต์.

หมายเหตุ ตอนนี้เป็นคำดัดเตือนกัน ในระหว่างพวกพระที่สวดว่า ให้มีเมตตาจิตต์ คิดให้พระราชา ฯลฯ เป็นสุข อย่าฟุ้งซ่านตั้งใจสวดจริงๆ ต่อไปก็ตั้ง สคฺ ซึ่งแปลว่า

ขอเชิญเหล่าเทพเจ้า ซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นกามภพ
ก็ดี รูปภพก็ดี แลภูมิเทวดา ซึ่งสถิตอยู่ในวิมาน
เหนือยอดเขา เขาขาด, ในอากาศ, ในเกาะ, ใน
แวนแคว้น, ในบ้าน, ในต้นไม้, ในป่า, ในเรือน,
ในไร่ก็ดี, พวกยักษ์, คนธรรพ์, นาค ซึ่งอยู่ในน้ำ บน
บก แลที่อันไม่เรียบ อันอยู่ในที่ใกล้เคียง จงมาประชุม

พร้อมกันในที่นี้ คำใดเป็นคำของมุณีผู้ประเสริฐ ท่าน
สัปปุรุษทั้งหลาย จงสดับคำนั้นแห่งข้าพเจ้า ดูก่อนท่าน
ผู้เจริญ กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม.

ดูเถอะ ! การเชื่อเชิญ ไม่ใช่เทวดาอย่างเดียว แม้ยักษ์ คนธรรพ์ นาค
ก็ถูกเชิญมาด้วย สมมติว่าเขามาจริงๆ มันจะได้ประโยชน์อะไร เพราะฟัง
กันไม่รู้เรื่อง ยิ่งยักษ์ถ้ามาจริงๆ ก็ฉิบหายหมด เพราะมันดูร้าย คิดดูให้ดี
มันก็เป็นเรื่องไม่มีเหตุผล เป็นเรื่องสำหรับปลอบใจคนผู้ไม่รู้ของจริง เท่านั้น
จึงได้ทำกันมาเรื่อยๆ โดยปราศจากวิจารณ์. ขอบอกให้ทราบว่า ไม่ได้
ทำเพื่อเหตุผลอะไรเลย นอกจากทำตามความพอใจของผู้ได้รับการศึกษา หรือ
ความต้องการของผู้มีอำนาจเท่านั้น. การตั้งสัคเค เรียกตามภาษาบ้านๆ
ก็ว่าชุมนุมเทวดา แม้คำที่พระกล่าวก็บ่งอยู่แล้วว่า ในเวลานี้เป็นเวลาฟังธรรม
ขอให้เทวดาที่สถิตยในที่ต่างๆ เป็นต้นว่าในสวรรค์, ภูเขา, ต้นไม้, บ้าน
เรือน, เป็นต้น มาประชุมกันเพื่อจะได้ฟังธรรมกัน เทวดาจะมีหรือไม่มี มา
หรือไม่มีมา ไม่มีใครเคยรู้เคยเห็น แต่ก็ยังคงทำกันอยู่ ก็เนื่องมาจากพวก
ถือเทวดานั้นเอง. การทำงานอะไร ถ้าไม่เชิญเสียก่อนก็ไม่สบายใจ และ
งานที่ทำก็จักไม่สัมฤทธิ์ผลเต็มที่ อันเป็นความเข้าใจอย่างลมๆ แล้งๆ เท่านั้น.
ธรรมเนียมอย่างนี้ ฟังเกิดขึ้นในลังกาเอง เพราะพวกลังกาก็นับถือเทวดามา
ก่อน เมื่อนับถือพุทธศาสนาทีหลัง ก็คงยังนับถือเทวดาด้วย จะทำอะไรทาง
พุทธศาสนา ก็ต้องบอกให้เทวดาทราบ ซึ่งผู้บอกเองก็ยังไม่เคยเห็นเทวดา
สักที ว่าหน้าตาเป็นอย่างไร ส่วนสยามเรา รับเอาแบบแผนมาจากลังกา จึง
พลอยทำเหมือนลังกาไปด้วย.

บางคนถือว่าถ้าเจ็บไข้เทวดาให้โทษ ถ้าร่ำรวยก็เทวดาให้คุณ การ
นับถืออย่างนี้ เป็นการนับถืออย่างงมงาย ดูถูกตัวเองไป ที่จริงคนเราจะดี
หรือชั่วก็เพราะตัวเองทั้งนั้น ถ้าทำดีก็ได้ดี ถ้าทำชั่วก็ได้ชั่ว คนทำชั่วแล้วจะ

บลบาลให้เทวดาช่วยก็ไม่ได้ผลอะไร ตัวของตัวเอง ต้องร้อนใจอยู่นั่นเอง และโดยนัยอันเดียวกัน ถ้าเขาทำดี ถึงหากหมอมจะทายว่าอยู่ใน “ที่นั่งราหู” ก็คงไม่เกิดผลร้ายขึ้นดอก อย่าไปคิดถึงเลย เรื่องเช่นนี้ พยายามกำจัดกิเลสของใจดีกว่า ชีวิตของเรากำลังเพนทุกข์ ทำอย่างไรจึงจักดับทุกข์ได้ นี่เป็นปัญหาที่ควรคิดได้ทุกวัน ดีกว่าไปคิดถึงปัญหาเทวอันเป็นเรื่องที่ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์เลย จะตั้งหรือไม่ตั้งสักแค่ก็ใช้ได้ เหมือนกัน แต่ที่ยังคงทำก็ทำกันตามประเพณี เพราะเห็นว่าไม่มีเสียหายอะไร. ในครั้งพุทธกาล ไม่มีการเจริญพุทธมนตร์อย่างในสมัยนี้ดอก และไม่เคยเชิญเทวโพนมาฟัง เมื่ออยากฟังก็มาเอง. พระภิกษุสงฆ์โดยมาก ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในการคิดค้นถึงของจริง เพื่อทำตนให้พ้นทุกข์. ในสมัยนั้น ไม่ได้สวดมนตร์บ้าน หรือสวดศพกันอย่างสมัยนี้ แต่มีผู้พ้นทุกข์มาก.

การว่าพรหมา

ที่นี้การว่าพรหมา ก่อนแสดงธรรม จุดประสงค์ของการทำก็คือ เป็นการบอกให้พระผู้กำลังจะแสดงธรรมนั้นทราบว่าเป็นการสมควรแล้ว นิมนตร์แสดงได้เท่านั้นเอง. นอกนั้นไม่เห็นเหตุผลอะไรอีก เพราะการแสดงธรรมว่าพรหมาหรือไม่ว่าก็แสดงได้. ครั้งพุทธกาลไม่มีใครเขารารานากันอย่างนี้เลย. พระภิกษุสงฆ์คอยหาโอกาสที่จะให้โอวาทแก่ชาวบ้านเสมอ เพื่อเปิดหูเปิดตาเขา ไม่มีการนั่งบนธรรมาสน์อย่างหรูหรา ไม่มีรูปเทียนบูชา ไม่ได้ยินเสียงทังสตาจในบาตร ไม่ได้ยินเสียงทายกร้องว่านิมนตร์อีกแหล่เถอะครับ ผู้แสดงก็แสดงเพื่อความเข้าใจของผู้ฟังจริงๆ ไม่ใช่แสดงเพื่ออามิสลาภผลอย่างในสมัยนี้ มีคนฟังเข้าใจได้บรรลุรรคผลกันมาก ผิดกับเดี๋ยวนี้ ซึ่งฟังธรรมเอาบุญ ฟังกัน ๒๐ ปี ก็ยังไม่รู้ว่าพุทธศาสนาคืออะไร นี่แหละเป็นความพินเพื่อนของวิธีการในบ้านเรา ธรรมเนียมนี้ คงเนื่องมาจาก

ตำนานที่ว่า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ทรงท้อพระทัยในการแสดงธรรม เพราะเห็นว่าพระธรรมเป็นของละเอียดมาก (ดูพุทธศาสนาเล่ม ๑ — ๒ ปีที่ ๓ เรื่องพุทธประวัติจากพระโอษฐ์หน้า ๒๖๗) ว่ามีพรหมอาราธนาให้แสดงธรรม แต่ถ้าคิดดูให้ดี ก็น่าจะได้แก่ความเมตตากรุณานั้นเองบังเกิดขึ้น. เพราะธรรมนี้เป็นธรรมของพรหม จึงหมายเอาพระพรหมเสียเป็นการพึ่งง่ายดี แล้วพระองค์ก็เที่ยวสั่งสอนศาสนาต่อไป ถ้าหากเราถือเอาตามตำนานมาใช้ก็เกินพอดีไป เพราะผู้เทศน์ก็ไม่ใช้พระพุทธเจ้า. (คำที่ว่านั่น ส่อว่าตั้งผู้แสดงให้เป็นพระพุทธเจ้ากันเดียนั่นเอง). ผู้อาราธนาหรือผู้ฟัง ก็เป็นมนุษย์เราเอง ทางที่ดีควรพูดกันเสียใหม่เป็นการสมกันว่า “ข้าพเจ้าทั้งหลายพร้อมแล้วเพื่อฟังธรรม ขอท่านเริ่มแสดงเถิด” เป็นภาษาไทยก็ได้เหมาะสมดีฟังง่าย.

คำแปลของพรหมานั้นว่า :-

“ท้าวสหัมบดีพรหม ผู้เป็นใหญ่ในโลก กระทำ
อัญชลีแล้ว ทูลขอกะพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า สัตว์
ผู้มีจุลีในดวงตา แต่เพียงเล็กน้อยก็มีอยู่ ขอ
พระผู้มีพระภาค จงทรงแสดงธรรมสงเคราะห์
สัตว์” ดังนี้เท่านั้น.

(เข้าใจว่า เป็นเพียงเนื้อความที่ตัดตอน เอามาจากบทที่สำหรับกล่าวยาวๆ ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เมื่อตัดเอามาแต่นิดเดียวเลยฟังคนละรูปไป ทำนองเกินภูมิของผู้แสดง).

พิธีที่พุทธศาสนิกชนควรทำอย่างยิ่ง ก็คือการทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า กล่าวโดยย่อมี ๓ ประการคือ ศีล การรักษา กายวาจา ให้เรียบร้อย, สมาธิ การทำใจให้มั่นด้วยวิธีเจริญกัมมัฏฐาน, ปัญญา การค้นคว้าจนเห็นจริงในสภาวะธรรมตา อันเป็นมายาล่องลงให้มนุษย์ตกอยู่ในข่ายของ

มัน กิจสามอย่างนี้ เป็นกิจที่ท่านควรทำให้มาก การสวดมนต์บ้านก็ดี, การรตนมนต์ก็ดี, การรับหรือใส่บาตรพระเคราะห์ก็ดี เป็นพิธีเหลวไหล ไม่เข้าเรื่อง ใช้ได้ในหมู่คนโง่ที่ถ่อมมงคลตื่นข่าวเท่านั้น มันเปนความเชื่ออันเหลวไหล ที่น่าสงสารมากที่สุด (ตอนนี้ นำให้เกิดความรู้สึกว่า ของเท็จ ต้องแก้ด้วยของเท็จ, ของจริงก็แก้ด้วยของจริง, การกลัวว่าเทวดาไม่มาช่วย เป็นของเท็จ จึงเอาเท็จหลอกให้ว่ามาช่วยแล้ว. คนโง่ ควรถูกหลอก คนฉลาดควรได้ฟังของจริงกระมัง ?) สิ่งที่เรควรคิดเสมอๆ ก็คือว่า เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว เป็นผู้ตกอยู่ในความทุกข์ เพราะถูกความอยาก ผาสุม ชะรากรมล่อม ความตายดักอยู่ในเบื้องหน้า จักทำตนอย่างไร จึงจักเปนสุขในโลกนี้ และให้ได้ชื่อว่าเป็นคนไม่รักโลก กับจักต้องพยายามทำตนให้เป็นคนรู้เท่าถึงการ ไม่ปล่อยให้คนโง่ลากไปสู่ความทุกข์ได้ ตาบอดก็หยุดอยู่กับที่ดีกว่า ที่จะให้ตาบอดอื่นมาจูงไปอีก จะตกเหวตายด้วยกันทั้งคู่. หรือแม้ในตัวเราเอง ก็ต้องเอาชะนะธรรมด่าฝ่ายต่ำไว้เสมอ เป็นการดี และจงจำไว้อีกว่า อุบาสกที่แท้จริงคือผู้ที่พยายามทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเสมอ และยอมตายพร้อมด้วยความดั่งงามเสมอ.

เขียนมาในนามแห่งคณะธรรมทาน

๒๒/๔/๗๙

ไชยา.

ภิกษุสามเณร ควรทำอะไรบ้างในขณะนี้ ?

โดย บ.ช.เขมาภีรุต

ในสมัยนี้ — สมัยที่ประชาชนแห่งโลกกำลังใช้กำลัง และความสามารถ
ทุกๆ ส่วน ในการแข่งกันทั้งในทางการเมืองแลเศรษฐกิจ เพื่อความเป็นอยู่
ของตนๆ นี้ มักมีผู้กล่าวติเตียนภิกษุสามเณรเราบ่อยๆ และด้วยประการต่างๆ
เช่นว่าพวกเราภิกษุสามเณรเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนานี้ ก็
เพราะหมดหวัง หรือเกียจคร้านต่อการงานทางโลกบ้าง, และว่าพวกภิกษุ
สามเณรเป็นลูกดุ่มถ่วงความเจริญของโลก และถ่วงความก้าวหน้าของชาติ
ประเทศบ้าง ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น. ซึ่งคำติเตียนแต่ละอย่างๆ ในบางคราว
มีอำนาจและพิษสงพอ ที่จะทำให้เราเหล่าภิกษุสามเณรรู้สึกเสียวแปรบเข้า
ถึงบริเวณของหัวใจ และแทบจะพูดได้ว่าพิษสงเหล่านั้น แผ่ซ่านและกระเทือน
ไปเกือบทุกๆ ส่วนประสาทแห่งความรู้สึก. ที่จริงหากว่าคำกล่าวเหล่านั้น
เป็นคำกล่าวโดยมีมูลและโดยความบริสุทธิ์ใจ หรือโดยเห็นแก่พระศาสนาอัน
เป็นที่รักของเราแล้ว, เขาควรทุกอย่างที่จะได้รับความชอบใจ และเห็นใจ
จากเราเสียอีก ที่เขามีความหวังดีต่อศาสนาอันเป็นที่รักของเราเช่นนั้น; อย่าง
ไรก็ดี ถึงแม้จะมีผู้ที่กล่าวถึงว่าเพื่อรุกรานพวกภิกษุสามเณรเรา โดยเขาไม่ชอบ

เราด้วยประการใดประการหนึ่งก็ดี เราก็ควรขอบใจเขาบ้างเหมือนกัน, เพราะเขาที่เดียวที่เตือนเรา และทำให้เราคอยมองการกระทำของเราอยู่เสมอ. ท่านลอร์ด อวีบิวรี (The Right Hon. Lord Avebury) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง The Pleasures of Life ของท่านตอนหนึ่งว่า “บุคคลไม่ควรเป็นทุกข์ เพราะถูกผู้อื่นหาเรื่องหรือข่มขู่. เพราะถ้าการกล่าวติเตียนหรือการกล่าวโทษนั้นเป็นความจริง, เราก็ควรยินดีต้อนรับคำติเตียนกล่าวโทษนั้นว่า เป็นเหมือนอย่างสิ่งที่ตักเตือนให้เรารู้ตัว, แต่ถ้าหากว่ามันไม่จริง เราก็จะยอมให้คำติเตียนกล่าวโทษนั้น กวนใจให้เราเดือดร้อนทำไมเล่า ?” เพราะฉะนั้น เราไม่ควรไปร้อนใจ หรือทะเลาะกับใครๆ ในเพราะเรื่องนั้น, เพราะการทะเลาะหรือด่าว่าทำนองสาदनํารดกันนั้น ไม่ใช่เป็นทางให้เกิดผลที่น่าปรารถนานัก. เราควรถือเสียว่าคำติเตียนกล่าวโทษเช่นนั้น เป็นเรื่องที่ทำให้เรามีขันติ อันเป็นบุญกุศลอันประเสริฐ และเป็นตบะสำคัญที่นิยมนับถือกันในพุทธศาสนา. ในเวลาที่เราประสบความลำบากยากใจ ท่านนักปราชญ์มารคุส ออริลิอุส ได้บอกเราว่า “ทุกๆ โอกาสซึ่งจะนำท่านไปสู่ความเดือดร้อนรำคาญ, ให้ท่านจำไว้ในอันที่นำหลักนี้ไปใช้ — คือให้เข้าใจว่า ความเดือดร้อนรำคาญนั้น มันไม่ใช่เป็นโชคร้าย, แต่ว่าการอดทนต่อความเดือดร้อนรำคาญนั้นแหละ เป็นตัวโชคดีละ.” หน้าที่ของเราจึงอยู่ที่การอดทน และการพยายามทำหน้าที่และคุณงามความดี, ไม่ใช่อยู่ที่การไปเจ็บแค้นทะเลาะวิวาทกับใครๆ. จริงอยู่ แม้ความจริงมีอยู่ว่าเราไม่อาจทำคนดีและคนชั่วให้ชอบใจเราได้ในเวลาเดียวกันก็ตาม, แต่กระนั้นเราควรเลือกทางเดินในทางที่ดีที่จะทำให้คนดีชอบ. ทางนี้เท่านั้นที่จะเอาใจหรือปิดปากคนดีได้โดยตรง และทรมานคนชั่วโดยอ้อม. ต่อไปนี้เป็นข้อปฏิบัติง่ายๆ ที่เราริขุสามเณรพึงปฏิบัติ หรือควรจะว่า “ควรปฏิบัติ” เพื่อตัดกระแสลมร้ายหรือค่านินทา และเพื่อช่วยชาติประเทศของเราโดยทางอ้อมคือ :-

ภิกษุสามเณรควรจะทำอะไรบ้างในขณะนี้ ?

๑๔๓

๑. ควรสันโดษฐ์ในปัจจุบัน

และควรปฏิบัติต่อการบริโภคปัจจัยสี่ ดังนี้ :-

ก. จีวร ไม่ควรใช้ จีวรที่ฟุ่มเฟือยและมีราคาแพงๆ เช่น แพร, ป่าน ฯลฯ นอกจากเหตุจำเป็นที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้, แต่ควรใช้จีวรผ้าที่หนาๆ, ทนทาน แลราคาถูกๆ , และถ้าผ้าไทยทำขึ้นใช้ได้ทั่วไปแล้ว ควรใช้ผ้าที่ทอขึ้นในประเทศเราแทนผ้าต่างประเทศ. สัตว์ที่ย้อมจีวรไม่ควรใช้สีต่างประเทศ ซึ่งต้องเปลืองเงินของคนที่ยรักและนับถือเราปละหลานแสนบาท. อนึ่งสีต่างประเทศนี้ นอกจากไม่ค่อยได้สีสมตามพระวินัยแล้ว ยังต่างเร็วและลอกเร็ว, สีสัตว์ที่ย้อมด้วยแก่นขนุนหรือเปลือกไม้บางชนิด แม้ที่สดดินแดง ก็ไม่ได้ ของเหล่านี้เราหาได้เองในประเทศเรา. ถึงสีจะไม่สวยดูผิดเหมือนสีต่างประเทศ แต่ก็สมกับเพศของเราผู้มีปกติมักน้อย และมีชีวิตเนื่องด้วยผู้อื่น, และสมกับประเทศที่เงิน เล็กๆ และไม่ทะเยอทะยานเกินไป เช่น ประเทศเรา. อีกอย่างหนึ่งเราก็อทราบประจักษ์อยู่แล้วว่า ถ้าพึงจีวรจะสวยสักแสนสวย ก็ไม่ทำให้เรารามชื่นโดยแท้จริงได้, ถ้าหากว่าเราปราศจากธรรม คือขันติ และโสรจ (ความเสียใจหรือความเจียมตัว) เสียแล้ว.

ข. บิณฑบาต จะฉันคนเดียวหรือสองหนก็ตาม ควรมีความประมาณ ให้สมตามเทศภูมิของตน. อย่าเป็นคนจุกจิกเพราะอาหารอันจะเป็นทางทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน. ถ้าฉันคนเดียวได้เป็นเหมาะที่สุด, เพราะจะไม่ต้องรบกวนอุบาสกอุบาสิกา หรือผู้ที่นับถือเราให้ลำบากมากไป, ทั้งเรายังอาจกำจัดความกังวล และโทษที่เกิดเพราะรสและการติดในรสอาหารได้ด้วย. ขอให้พวกเราสำนึกไว้เถิดว่า ในบัดนี้โลกกำลังมองพวกเราด้วยสายตา และความรู้สึกชนิดที่แสดงความประสงค์ที่จะทราบ ว่า พวกเราอาศัยผู้อื่นเป็นอยู่อย่างเดียวหรือ หรือว่าเราทำประโยชน์อะไรให้เขาบ้าง ?

ค. ๑๑

ค. เสนาสนะ ควรมีพอสมกับความต้องการ ไม่ควรพยายามทำให้มีเกินพอดี จนกลายเป็นพิพิธภัณฑสถานหรือที่โชว์สินค้า ไม่ควรบรรทุกด้วยข้าวของมากเกินไป อันจะทำให้เรากังวลและติดจนแกะไม่ออก ทั้งสมัยที่มีชีวิตและสิ้นชีวิตแล้ว. ไม่ควรประดับตกแต่งให้วิจิตรหรูหราถึงกับจะพาจิตต์ของเราให้หลงละเลิงในกามคุณ, และถ้าเป็นที่อยู่เช่นกุฏิวิหารใหญ่ๆ ก็ไม่ควรจำไว้อยู่แต่ผู้เดียว ควรให้ออกาสเพื่อนภิกษุสามเณร และเพื่อนมนุษย์ด้วยกันพลอยได้อาศัยร่มเงาเฉลี่ยความสุขบ้าง.

ข. คิลานเภสัช ควรรู้จักเลือกเสพแต่ที่ให้คุณและไม่เกิดโทษแก่ภาวะ และเพศของภิกษุสามเณร แลให้รู้ประมาณ ส่วนที่เป็นโทษเช่นของเสพติดบางชนิด ที่เราสงเคราะห์เข้าในคิลานเภสัช ถ้าเราเลิกได้ไม่ใช่เสียเลยจะประเสริฐที่สุด ถ้าเลิกขาดไม่ได้ ควรใช้ของที่ถูกต้องๆ และที่ประเทศเราทำได้ขึ้น หรือที่อาจหาได้ในประเทศเรา.

๒. ไม่ควรใช้ของที่ราคาแพงๆ และที่เกินกับความต้องการของเพศของเรา และที่ไม่ค่อยได้รับประโยชน์อะไรนัก ของเช่นร่ม, ยาม, หีบเสียง, วิทยุ ฯลฯ เป็นต้น ควรพิจารณาเลือกแต่ที่เห็นว่าเหมาะสมกับความต้องการ และที่จะไม่เปลืองไปโดยใช่เหตุ.

๓. เงินทอง ถ้ามีมากๆ ก็ควรคิดทำประโยชน์ ให้เพื่อนมนุษย์เห็นใจเสียบ้าง ทางที่จะทำประโยชน์ที่เปิดเผยสำหรับคนมีเงิน มีอยู่มากเช่น การสร้างห้องสมุด, สร้างโรงเรียน, บำรุงการศึกษา ฯลฯ เป็นต้น. การมีเงินแล้วเก็บไว้เฉยๆ หรือไว้ให้ชะโมยลักหรือให้ผู้อื่นโกงไปเสียเปล่าๆ นั้นไม่สู้มีประโยชน์นัก, ทั้งยังจะทำให้กำลังทางการเงินของประเทศอ่อนแอไปด้วย.

๔. ควรอดส่ำตั้งใจศึกษาความรู้ อันจะเป็นอุปกรณ์แก่การงาน และชีวิตของตน และแก่การงานและความเจริญก้าวหน้าของชาติศาสนา. อย่า

เพิกเฉยและทอดทิ้งการศึกษาอันเป็นสหายร่วมชีวิตของมนุษย์ทุกคน, เพราะมันเป็นเรื่องจริงอย่างที่ท่านกล่าวว่า “ไม่มีอะไรที่เราารู้ทั้งหมดแล้ว.” และเราต้องนึกให้ได้เสมอว่า เราภิกษุสามเณรทุกๆ คน ต่างก็เป็นผู้แทนของพุทธศาสนาด้วยกันทั้งนั้น, จึงควรประพฤติแต่ในทางที่จะให้กำลัง แก่พระศาสนา หรือโดยฉะเพาะแก่สงฆ์สมณชนจนสุดความสามารถ.

๕. ควรใช้ความรู้ให้เป็นกำลังของรัฐบาลแห่งประเทศ ในทางที่จะช่วยได้ เช่นช่วยเป็นกำลังให้การอบรมแก่กุลบุตร ทั้งในความรู้และความประพฤติ เช่นอบรมให้กุลบุตรรักการศึกษา, ชาติประเทศ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ตลอดถึงการเทศนาสั่งสอนประชาชน พลเมืองรู้หน้าที่อันจะพึงปฏิบัติต่อประเทศชาติ และศาสนาของตน เป็นต้น.

สิ่งเหล่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงอยู่ภายในวงและหน้าที่ ที่ภิกษุสามเณรของเราจะพึงกระทำได้ จึงหวังว่าทุกๆ ท่านคงเต็มใจประพฤติตามสามารถ. เราภิกษุสามเณรเป็นผู้นำทางความประพฤติในส่วนดีงาม โดยตรง, ทั้งเราเคยได้นำเป็นผลดีมาแล้ว, จึงไม่น่าขัดข้องอะไรที่เราจะนำอีก. นี่เป็นทางหนึ่งที่จะยกและเชิดชูเกียรติของภิกษุสามเณรเรา ซึ่งกำลังซบเซา ให้เด่นขึ้นอยู่ในระหว่างวัตถุ หรืออารมณ์ที่โลกบุชชาอืกวาระหนึ่ง.

เพราะฉะนั้น ขอบรรดาภิกษุสามเณรทั้งหลาย ที่เห็นแก่ประเทศชาติและศาสนาอันเป็นที่รักยิ่งของพวกเรา พึงสำนึกถึงหน้าที่ และความรับผิดชอบอันนี้, และพึงรีบสลัดความง่วงและเห็นแก่ตัว อันทำให้เกียรติของเราถูกเหยียบย่ำและลบหลู่เสียโดยเร็วเถิด ! ขอให้เรายินดีต้อนรับคำติเตียนจากคนชั่วโดยไม่มีมูล อันเป็นส่วนเสียหายทางฝ่ายเรา ดีกว่าที่จะทนคำติเตียนของคนดีอันมีมูล โดยไม่ยอมแก้ไขส่วนบกพร่องของเรา — **คำกล่าวนี้จริงหรือไม่ โปรดช่วยกันพิจารณาเถิด !**

ศึกษากถา

อินทปณฺณโณภิกขุ เทสนา

แสดงที่ ร. ร. ประชาบาล พุมเรียง, ไชยา

วันที่ ๑๖ มิน. ๒๔๗๙

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมา สมพุทฺธสฺส

สุวิชาโน ภวํ โทหิ

ทฺวิชาโน ปราภโว

ธมฺมกาโม ภวํ โหติ

ธมฺมเทสสี ปราภโว

(ปรารภเหตุที่แสดงเรื่องนี้)

ท่านผู้ฟัง ท. ! ณบัดนี้จะได้แสดงธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคเจ้า เรื่องการศึกษาเกี่ยวข้องกับพระธรรม. บันดาท่านทั้งหลายที่มาประชุมกัน ในคราวงานปิดภาคของโรงเรียนในวันนี้นั้น ท่านเกี่ยวข้องกับการศึกษา ในฐานที่ท่านเป็นผู้ปกครองของนักเรียนก็มี เป็นครูก็มี เป็นนักเรียนและนักเรียนเก่าก็มี, และท่านเกี่ยวข้องกับพระธรรม หรือศาสนา ในฐานที่ท่านเป็นพุทธ-มามกะ. เพราะเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงเลือกเอาพระพุทธานุสสติที่เกี่ยวข้องกัน ระหว่างการศึกษากับพระธรรม มาแสดงในที่นี้. ขอท่านทั้งหลายจงตั้งใจฟัง จงทำในใจโดยสุขุมเยือกเย็นเถิด.

(อุทเทส)

พระพุทธานุสสติยกขึ้นเป็นภาษาบาลีข้างต้นนั้น มีใจความดังนี้ สุวิชาโน ภวํ โทหิ ผู้รู้ดี เป็นคนเจริญ, ทฺวิชาโน ปราภโว ผู้รู้ไม่ดี เป็นคนฉิบหาย,
๑๔๖

ธมฺมกาโม ภวํ โหติ ผู้ชอบธรรม เป็นคนเจริญ, ธมฺมเทสสี ปราภโว ผู้ชังธรรม เป็นคนฉิบหาย. สำหรับในที่นี้, คู่แรก ข้าพเจ้าหมายถึงการศึกษา คู่หลัง หมายถึงพระธรรม. ผู้มีความรู้ดี ย่อมชอบธรรม ผู้ไม่มีความรู้ดี ย่อมเกลียดธรรม. ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษากับธรรม เป็นของเนื่องกัน, ท่านชอบพระธรรมเพียงไร ท่านจะชอบการศึกษาเพียงนั้น.

(อธิบาย)

พระพุทธศาสนาของชาวเราทั้งหลาย เป็นศาสนาแห่งปัญญา เป็นศาสนาแห่งแสงสว่าง. ถ้าหากว่าพุทธบริษัทได้รับการศึกษาในเบื้องต้นให้เพียงพอแล้ว เขาจะเข้าถึงศาสนาของเขาได้อย่างไร. คนโง่ จะเข้าถึงศาสนาแห่งความฉลาดได้อย่างไร. ยิ่งพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ศาสนาแห่งการช่วยตัวเอง รู้เอง ทำเอง ได้รับผลเองเข้าด้วยอีกโสดหนึ่งแล้ว คนที่ขาดการศึกษาในเบื้องต้น ยากที่ลืมนรสของพระพุทธศาสนาได้จริงๆ.

การศึกษาของเด็กในวัยต้น เป็นของสำคัญมาก แต่พวกเราโดยมากในที่นี้ ไม่ค่อยเห็นความสำคัญนั้นอย่างเต็มเปี่ยม. ข้าพเจ้าจะขอภัยพุดกันอย่างตรงไปตรงมา ในฐานะเป็นกันเอง —เป็นพี่น้องโดยธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อปรับความเข้าใจกันให้ดีที่สุดในเรื่องนี้, เพราะเหตุว่า ถ้าเราปรับกันดีในเรื่องการศึกษาแล้ว ก็เป็นอันว่า ดีในเรื่องพระธรรมด้วย. ทั้งข้าพเจ้าและท่านทั้งหลาย ก็ล้วนแต่เป็นพุทธบริษัทด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นเราควรทำความเข้าใจกันในเรื่องนี้ โดยแท้.

มีคนเป็นอันมากเข้าใจว่า ปู่ย่าตายายของเราอยู่กันมาได้ โดยไม่ต้องรับการศึกษาเช่นในบัดนี้ ซึ่งนับว่าทำความวุ่นวายให้ไม่น้อย. นั่นเป็นความเข้าใจผิดอย่างมาก. ก็ในทุกวันนี้ มิใช่วันคืนของปู่ย่าตายายของเรา

ที่ล่วงมาแล้ว มันเป็นวันของลูกหลานที่เกิดมาภายหลัง โดยฉะเพาะก็ในสมัยที่โลกกำลังหมุนไปถึงราศีที่คัมภีร์ คนที่จะอยู่ในโลกในสมัยเช่นนี้ ต้องต่อสู้มาก แข่งขันกันมาก เขาจะต้องมีความรู้ความสามารถพอตัว จึงจะมีชีวิตอยู่อย่างสบายกับเขาได้. โลกมีได้คงที่อยู่ คนก็เปลี่ยนไปตามโลก และยิ่งอยู่ในโลกยากเข้าทุกที. ขอให้คิดให้ได้ว่า เราคนแก่ๆ จะตายลงในวันนี้ พรุ่งนี้อยู่แล้ว แต่ลูกหลานเหลนของเรา จะต้องอยู่ไปถึงสมัยที่โลกเข้มงวดกดขี่หนักเข้า. เราจะเป็นคนโหดร้ายแก่ลูกหลานของเราเพียงไร ถ้าเราจะกักเขาหรือขัดขวางการศึกษาของเขา จนเขาไม่อาจเป็นอยู่ได้อย่างคล่องตัวในเวลาข้างหน้า, เพราะเขาได้รับการศึกษาไม่เพียงพอตามยุคและสมัย. เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรที่จะลืมหาคำสำคัญในใจไว้ว่า **“เราจะตายวันนี้ พรุ่งนี้แล้ว แต่ลูกหลานของเรายังต้องอยู่ไปอีกนานมาก ถ้าเรา รักเขา เราต้องรับผิดชอบไปถึงเวลาข้างหน้าด้วย.”**

เมื่อมาถึงตอนนี้ บางคนแย้งว่าลูกหลานฉันจะเป็นชาวไร่ชาวนา หรือพลเมืองธรรมดา ไม่จำเป็นจะต้องเรียนอะไรให้มากมาย เพียงแต่เขียนหนังสือโต้ตอบได้ คิดเลขโจทย์ธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับการงานประจำวันลูกก็พอแล้ว. เรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอเฉลยสั้นๆ ตามความเห็นของข้าพเจ้าว่า คนเรามีได้เกิดมาเพียงเพื่อทำงานเท่าที่เท่านั้น. เขาเกิดมาเพื่อรู้จักโลก รู้วิธีที่จะเอาชนะโลก อยู่ในโลกนี้ได้ด้วยหัวใจอันสดใสชุ่มชื่นตลอดเวลา ไม่ให้โลกธรรม (ลาภยศ นิินทา สรรเสริญ สุขทุกข์ ฯลฯ) ย่ำยีหัวใจเขาได้มาก หรือได้ง่ายเกินไป เพราะฉะนั้น เขาจะต้องมีความรู้อะไรอีกบางอย่างมากกว่านั้น อันจัดเป็นความรู้พิเศษชั้นประเสริฐ. เขาต้องการความฉลาดเป็นทุนสำหรับเขาถึงความรู้พิเศษอันนั้น และเขาจะบ่มตนให้ฉลาดได้ ก็ด้วยอาศัยการศึกษาในเบื้องต้น ตั้งแต่เยาว์มา. การศึกษา คือวิธีทำ

มันสมองให้ฉลาด เมื่อเขามีมันสมองอันฉลาดแล้ว เขาจะเอามันไปใช้อย่างไร ในเรื่องอะไร ก็เป็นผลดีทั้งนั้น.

การศึกษา เป็นการทำให้ความดีความฉลาดอันมีอยู่ในนิสสัยมาแต่เดิม พักตัวปรากฏตัวขึ้นเช่นเดียวกับเราหลับมิด มิดจึงจะคม. ถึงเราจะมีมิดที่ทำด้วยเหล็กกล้าอย่างเนื้อดี ถ้าเราไม่ลับ มันก็จะคมไม่ได้ ความดีไม่ปรากฏออกมาเป็นประโยชน์แก่เรา. เด็กๆ ของเราที่มันสมองดี เราก็ยังต้องให้การศึกษา เพื่อความดีนั้นจะได้พักตัวออกมาอีกทีหนึ่ง ฉะนั้นใครๆ ก็ควรศึกษา. บางคนพูดว่า เด็กๆ ของเราต้องป่วยการเรียนเลข หรือวิชาคำนวณอื่นๆ ขึ้นสูง ไม่มีเรื่องที่เขาจะใช้วิชาเลขสูงๆ เช่นนั้นเลย. ในที่เช่นนี้ควรเข้าใจว่า เป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่ง เราให้เด็กเรียนเลข ก็เพื่อทำมันสมองของเขาให้ฉลาด เพราะไม่มีวิชาใดอีกแล้ว ที่จะทำมันสมองคุ้นเคยคล่องแคล่วต่อการคิดเหมือนวิชาเลข. ตั้งแต่ครั้งโบราณมา เขาให้กุลบุตรศึกษาวิชาเลขจนจบ ในขณะที่ลูกหลานของเขายังอยู่ในวัยเด็ก แม้ว่าโตขึ้นจะเป็นพระเป็นพราหมณ์ หรือเป็นกระษัตริย์. พระพุทธองค์ก็เคยเรียนจบตั้งแต่ยังเป็นพระราชกุมาร. วิชาวาดเขียน ก็อีกวิชาหนึ่ง ที่ได้รับบารมีมากที่สุด แต่วิชาวาดเขียนเป็นวิชาที่จำเป็นที่สุด สำหรับเด็กที่จะเป็นคนละเอียดละออ ต่อไปข้างหน้า เพราะไม่มีวิชาใดอีกแล้ว ที่จะฝึกหัดให้ใช้ความสังเกต ความรอบคอบ ความระวังระไว การกะรูปโครงล่งหน้า สายตาอันแหลมละเอียดเท่ากับวิชาวาดเขียน. เพราะฉะนั้นวิชาวาดเขียนก็คือ การหัดคนให้เป็นคนละเอียดละออรอบคอบนั่นเอง. เมื่อเขามีคุณสมบัติอันนี้แล้ว เขาจะไปประกอบกิจการงานอันใด ก็เป็นผลดี, มิใช่ว่าเขาจะต้องไปมีอาชีพทางวาดเขียนเท่านั้นก็หาไม่ นักปราชญ์ท่านจึงจัดวิชาวาดเขียนเบื้องต้น เข้าอยู่ในหลักสูตรของเด็กๆ ของเราด้วย ก็เพราะเหตุนี้. วิชาอื่นๆ ก็ทำนองเดียวกัน มันให้ผลอันเร้นลับ เช่นเด็กได้รับการศึกษาในทางภูมิศาสตร์ ก็จะทำให้เป็น

คนไม่ต้องหลงใหลเชื่องมงาย ในเรื่องเชื่อผีสาง รู้จักประกอบการทำงานเช่น กสิกรรมแปดต้น ได้ถูกกาละเทศะ. วิชาประวัติศาสตร์ ช่วยให้รู้จัก ลักษณะความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติในโลกได้ดี จักหายหลง หายงงและคาดการณ์ข้างหน้าได้ถูกมากกว่าผิด คล้ายกับรู้จักอาการที่โลก มันจะเจริญต่อไปอีกอย่างไรในเวลาข้างหน้า. วิชาจิตตวิทยา ช่วยให้มีความรู้ความสามารถในการสมานมิตร การสมาคม การอบรมสั่งสอนลูก หลาน ปกครองบ่าวไพร่ ตลอดจนการบังคับตนเอง. ทั้งนี้เราจะเห็นได้ว่า การศึกษาตามที่นักปราชญ์ท่านจัดระเบียบวางเป็นหลักสูตรไว้นั้น เป็น ของจำเป็นสำหรับคนเราเพียงไร.

สุวิชาโน ภว โหติ, ผู้รู้ดี เป็นคนเจริญ ย่อมหมายถึงผู้ที่ได้รับการศึกษาอันเพียงพอกับการที่จะอยู่ในโลก. นับตั้งแต่โลกได้เริ่มมีขึ้นจนมาถึงทุกวันนี้ วิทยาการเกิดทับถมขึ้นในโลกมากมายเพียงไร ก็พอทราบกัน อยู่แล้ว. วิชาเกิดขึ้นในโลก คนได้เรียนวิชา เขาก็สามารถต่อสู้เพื่อ จะอยู่ในโลกได้ดียิ่งขึ้นทุกที, เพราะวิทยาการทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นมาได้ ก็อาศัยความที่มนุษย์ได้รับอุปสัค หรือขาดแคลนอย่างใดอย่างหนึ่ง อันทำให้ เขาค้นพบวิธีแก้. เมื่อวัตถุหรือโอกาสที่ทำให้มนุษย์เป็นอยู่อย่างง่ายๆ ได้ ค่อยๆ น้อยลงไป มนุษย์ก็ค้นหาวิธีที่จะเอาชนะธรรมชาติ, ค้นหาสิ่งที่ต้องการ ด้วยวิธีแปลกๆ ยิ่งขึ้นไปอีก. เป็นอันว่าในสมัยวิทยาการเช่นนี้ มนุษย์ ย่อมเป็นอยู่ยากกว่าในสมัยก่อนๆ มา เพราะฉะนั้นคนที่ไม่มีวิชา หรือเป็นผู้รู้ ดีพอเหมาะสมกับสมัย เขาจะเป็นผู้เจริญได้อย่างไร เพราะแม้แต่จะมีชีวิต อยู่ในโลกก็ยากเสียแล้ว. สำหรับประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่นประเทศเรา ทุกคนมีสิทธิที่จะรับเลือกเป็นผู้มีเสียงในการปกครอง ประเทศ ถ้าเรามีแต่คนไม่มีความรู้ ก็จะพากันลุ่มจมเท่านั้น และเราก็เป็นคน ที่ได้สิทธิได้เสียงเสียเปล่าๆ ไม่มีประโยชน์อันใดเลย. เมื่อเขยิบขึ้น

ไปกล่าวถึงความเปนอยู่ในทางธรรม ก็ยังต้องการความรู้ความฉลาดยิ่งขึ้นไปอีก เพราะว่าธรรมนั้นประณีตกว่าโลก. คนโง่จะเข้าถึงพระรัตนตรัย หรือพระนิพพานไม่ได้เลย แม้จะร้องตะโกนอยู่ทุกๆ วันว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ฯลฯ. การศึกษาชนิดที่อบรมมันสมองให้ฉลาดนั้น จึงเป็นการกระทำที่ถูกต้อง และจำเป็นทั้งฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม. ส่วนทิวาโน หรือผู้รู้ไม่ตินั้น ฟังรู้โดยนัยอันตรงกันข้าม.

ธมฺมกาโม ภวํ โหติ, ผู้ชอบธรรม เปนคนเจริญ, นี่ก็ย่อมบ่งถึงผู้รู้ดีมีการศึกษาดีอีกนั่นเอง เพราะรู้ไม่ดี จะชอบธรรมได้อย่างไร. ธรรมเปนของดี แต่ปรากฏดูว่าของไม่ดีกับคนโง่ เช่นเดียวกับเพชรพลอยของไก่ ดวงแก้วของวานร. ธรรมะก็คือกฎเกณฑ์แห่งความจริง อันตายตัวเด็ดขาด ที่แสดงให้เห็นว่า ถ้าทำเช่นนั้นๆ ผลจะเกิดขึ้นเช่นนั้นๆ และผู้ทำนั่นเองเป็นผู้ได้รับผล, ใครจะเลือกทำเอาตามชอบใจอย่างใดก็ได้ แต่เขาจะต้องได้รับผลสมกับการกระทำ อย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง, การกระทำที่เปนไปฝ่ายข้างเยือกเย็นทั้งตนเองและผู้อื่น เราเรียกว่าบุญ, ที่เปนไปฝ่ายข้างเดือดร้อนต้องทนทรมาน เราเรียกว่าบาป. ฝ่ายข้างบุญ เราเรียกว่าถูกธรรม หรือเปนธรรม เพราะเปนไปตามกระแส ความรู้สึกของปวงชนในโลก ที่ต้องการความสุข, ฝ่ายข้างบาป เราเรียกกันว่า อธรรม เพราะทวนกระแส, ผู้ใดเกิดเป็นคนชั่วธรรมขึ้นมา ผู้นั้นก็เท่ากับประกาศตนเปนข้าศึกกับคนทั้งโลกในส่วนตัว, หัวใจของเขาก็จะเรียกร้องเอาความหวาดกลัว หรือความเปนศัตรูจากผู้อื่นเข้ามาทาบถมตัวเอง, ผู้อื่นจะทราบหรือไม่ทราบ เขาก็ระทมทุกข์เหลือที่จะทนได้เสียแล้ว. ผู้ใดชอบธรรม คนทั้งโลกก็เปนมหามิตรของเขาทั้งหมดในส่วนตัว เขาก็มีดวงใจอันโปร่งสบาย เบิกบานพอที่จะศึกษาให้ได้รับความรู้ ความสว่าง ความสุข ยิ่งๆ ขึ้นไปได้.

ธรรมมีอยู่ในใจผู้ใด มันจะคอยเป็นเสียงกระซิบอยู่ในภายใน ให้ผู้นั้นรู้ดีรู้ถูกว่า สิ่งนั้นถ้าทำเข้าจะเป็นเช่นนั้น สิ่งนี้ทำเข้าจะเป็นเช่นนั้น แล้วเขาก็จะเลือกทำแต่สิ่งที่ดีงาม น่าชื่นใจ เพราะเหตุนี้แหละ ท่านจึงกล่าวว่า ธรรมะเป็นกัลยาณมิตร ธรรมะเป็นเครื่องค้ำทรงผู้มีธรรมไว้ ไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว. ผู้ใดชอบธรรม ผู้นั้นก็คือผู้ที่ชอบกัลยาณมิตร หรือเครื่องป้องกันภัยให้แก่ตน เขาจึงเป็นผู้เจริญได้เป็นแน่แท้. ถ้าเรารักเพื่อนของเราสักคนหนึ่งอย่างแท้จริงแล้ว เราคงไม่ทำสิ่งที่เพื่อนผู้นั้นไม่ประสงค์ให้เราทำเป็นแน่ ก้าวแต่ที่เราคงจะไม่รักจริงเท่านั้น. ธรรมะก็เหมือนกัน, ถ้าเรารักธรรมะจริง เราคงไม่ทำสิ่งที่ห้ามไม่ให้กระทำ และทำแต่สิ่งที่ธรรมะกระซิบส่งเสริมให้ทำ, **กลัวแต่ว่าเรารักกิเลสของเราเอง มากกว่าธรรมะเท่านั้น !** การศึกษาเท่านั้น ที่จะทำให้เราเป็นผู้รู้ดี แล้วจะรู้ว่า กิเลสคืออะไร ธรรมะคืออะไร เราควรจะเชื่อหรืออนุโลมตามฝ่ายไหนด้วย, ซึ่งในที่สุดก็คือฝ่ายธรรม. เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงได้ตรัสเสียอย่างสั้นๆ และตายตัวว่า “ผู้ชอบธรรม เป็นความเจริญ” ดังนี้.

ธมฺมเทสสี ปราภโว ผู้ชังธรรม เป็นคนฉิบหาย, ย่อมหมายถึง คนที่ไม่ประสีประสาต่ออะไรเสียนั่นเอง. เขามีกิเลสอันนอนเนื่องในสันดานมาก่อน เป็นต้นทุนหรือพืชพันธุ์ ซึ่งเขาบ่มมันให้เจริญยิ่งขึ้นจนเต็มปรี้อยู่ในภายใน ไม่มีโอกาสที่จะทราบได้เลยว่า มีสิ่งอื่นที่ดีกว่ากิเลสของตน. ตัวตนของผู้นั้นกำลังสำเร็จอยู่ที่กิเลส เขาทำแต่ตามอำนาจกิเลส จึงเป็นคนเห็นแต่แก่ตนอย่างเดียว. ธรรมะไม่มีช่องหรือโอกาสที่จะก่อขึ้นในใจของผู้ นั้น อันเป็นเหตุให้เขาไม่ทราบได้ว่าธรรมะเป็นของดีอย่างไร กิเลสซึ่งกำลังเป็นตัวตนของเขา ทำให้เขาชังธรรมะอยู่เสมอ. เมื่อเขาชังธรรมะ ก็ประพฤติดนเป็นปฏิปักษ์ตรงกันข้ามกับธรรมะ ผินกระแสธรรมของโลก ในที่สุดก็ทวนทวนไปไม่ไหว ต้องแหลกละเอียดไปเอง. คนชังธรรมหรือไม่

ยี่หระต่อหลักธรรม เปนผู้ที่น่าขยะแขยงของชาวโลก เปนภัยของชาวโลกยิ่งกว่าสิ่งใด จึงไม่มีโอกาสเจริญทั้งฝ่ายกายและฝ่ายใจ. แม้ว่าคนทุจริตจะหลุดลอดตากฎหมายบ้านเมืองไปได้ ในบางครั้ง ก็ไม่อาจลดทอนความพยาบาทของธรรม ซึ่งเปนผู้เจ็บแทนร้อนแทนเจ้าทุกข์ผู้ตั้งอยู่ในธรรมเสมอ จะทำการลงโทษ ผู้ทุจริตนั้น ทั้งในที่ลับตาคนและต่อหน้าประชาชนจนได้ในขณะหนึ่ง. **ที่ลับสำหรับทำบาปกรรม หรือประทุษร้ายต่อธรรมนั้น ไม่มีในโลกนี้ !** ในที่ใดไม่มีผู้อื่นเห็น ในที่นั้นเจ้าตัวผู้ทำต้องเห็นและรู้สึก เมื่อเจ้าตัวเห็น ธรรมก็มีโอกาสทรมานผู้นั้น โดยทางใจในทันที.

เมื่อพูดอย่างสรุปความ คนซึ่งธรรมก็คือคนที่ไม่รู้จักรัศธรรม อันเปนกฎความจริงของความเสื่อมและความเจริญ. เมื่อเปนเช่นนั้น เขาก็ไม่สามารถนำชีวิตของตนให้หลีกเลี่ยงพ้นอุปสรรค หรือความเสื่อม และดำเนินไปแต่ในทางอันเจริญได้ จึงต้องเปนคนฉิบหาย —ฉิบหายจากความดีทุกอย่าง ประการทั้งที่เปนวัตถุและเปนส่วนจิตต์ใจ.

ดังกล่าวนีมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ เราจะเห็นได้ว่า การศึกษาเปนของจำเป็นสำหรับคนเราเพียงไร. กล่าวอย่างสั้นๆ ก็คือ ทำให้คนเรารู้ดีและชอบธรรม อันจะนำเข้าไปหาความเจริญโดยนัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น. แต่ว่ายังมีคนเปนอันมาก ที่จัดให้ลูกหลานได้รับการศึกษาอย่างจำใจ อย่างขอไปที ด้วยเกรงอำนาจพระราชบัญญัติประถมศึกษา หรือ **เพียงแต่ไม่ให้ขายหน้าเพื่อนบ้านเขาว่า ลูกหลานของตนไม่ได้เข้าโรงเรียน !** เช่นนี้, ลูกหลานก็ยากที่จะรู้ดี เพราะไม่ได้รับการส่งเสริมหรือช่วยเหลือจากทางบ้าน ต้องทำงานเลี้ยงน่อง ให้มารดาไปเล่นไฟก็มี, อีกอย่างหนึ่ง เมื่อบิดามารดาไม่รักการศึกษา เด็กๆ ก็จะต้องมีความรู้สึกเช่นนั้นไปด้วย, บิดาของเขาไม่รู้หนังสือ, ปู่ก็ไม่รู้, ปู่ของปู่ก็ไม่รู้ ปู่ของปู่ของปู่ ฯลฯ ก็ล้วนแต่ไม่รู้, ไม่มีใครได้รับสืบทอดโลหิตแห่งความเปนนักศึกษา, เตรียม

ตัวสำหรับจะเป็นคนไม่มีงานทำ หรือขอทานในวันหน้า! บางคนพูดว่า ไม่มีเงินพอ, แต่ความจริงเงินที่ตนนำไปเล่นการพนัน หรือซื้อยาเสพติดมาเสพนั้น มากกว่าที่จะเป็นค่าการศึกษาของลูกหลานมากนัก. แม้ที่สุดแต่ขนมของเล่นที่ไม่จำเป็น ที่ตนให้เพื่อจ้างลูกเล็กๆ ให้ไปเสียให้พ้นอย่ามารบกวน ก็ยังมากกว่าค่าเล่าเรียนเสียแล้ว ในเมื่อรวมกันเข้า. บางคนว่าไม่มีเวลาช่วยส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานทางฝ่ายบ้าน แต่ส่วนมากที่ข้าพเจ้าเห็นได้เห็นพากันใช้เวลาในทางนำเอาเรื่องของคนอื่น มาเล่ามาคุย พล่าเวลาให้หมดไปโดยไม่จำเป็นเสียมากกว่ามาก. ความขี้เกียจของตนเอง มีน้ำหนักมากกว่าความรักลูก, ใช้เวลาเล่นสนุกหรือเล่นการพนันดื่มของเมา น้อยคนนักที่จะร่วมมือกับครูส่งเสริมการศึกษาของเด็ก, ทั้งนี้ ก็เพราะไม่รู้จักค่าของการศึกษา นั่นเอง.

เพราะฉะนั้น ถ้าเราทั้งหลายรักตนเอง รักตระกูลของตน รักลูกหลาน รักชาติศาสนา ตลอดถึงรักพระพุทธรเจ้า ในฐานะที่เราเป็นพุทธมามกะโดยฉะเพาะ เราควรจะคำนึงถึงการศึกษาให้มาก และให้ถูกต้องจริงๆ เพราะว่าเป็นพลเมืองที่ดีของเราก็คือ ความเป็นพุทธบริษัทที่ดีของเราก็คือ มันย่อมสำเร็จอยู่ที่การศึกษาเท่านั้น! สำหรับความเป็นพุทธบริษัทที่ดีแล้ว ยิ่งต้องการการศึกษาที่ประณีตยิ่งกว่าการเป็นพลเมืองดีมาก เพราะว่าเป็นเรื่องของหัวใจและปัญญาโดยตรง. จึงเป็นอันว่า **การศึกษาไม่มีทางผิดหรือส่วนเสียหายแต่ประการใด กลับเป็นทางมาแห่งความดี โดยส่วนสอง : คือทั้งโลกและธรรม !**

ในที่สุดนี้หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้สนใจในการศึกษามากขึ้นเป็นพิเศษบ้าง, เพราะว่าการศึกษาเป็นอาหารของใจ สำคัญเท่าๆ กับที่ข้าวปลาอาหารเป็นอาหารของกาย. เมื่อเราทุกคนก็ทราบดีแล้วว่า เรามีทั้งกายและใจ ถ้าเราจะให้อาหารแต่ฉะเพาะแก่กายอย่างเดียวแล้วไซ้ ความเป็นมนุษย์

ของเราก็จะสมบูรณ์ได้แต่เพียงซีกเดียว, อีกซีกหนึ่งเหี่ยวแห้งเน่าเปื่อยไป
เราก็จะพลอยเป็นมนุษย์แต่เพียงซีกเดียว คือซีกกายหรือซีกนอก เท่านั้นด้วย.
การศึกษา คือสิ่งที่ทำคนให้เป็นคนอย่างสมบูรณ์ ! ทำตัวเองให้เหมาะที่
จะมีความสุขอยู่ในโลก ไม่เป็นคนรกรอกโลกหรือหนักแผ่นดิน โดยที่ไม่สามารถ
ทำประโยชน์อะไรให้แก่ใครได้. ทั้งนี้ ก็เพราะว่าการศึกษา จะช่วยให้
เป็นผู้รู้ดี ชอบธรรมไม่ชังธรรม แล้วธรรมคือกัลยาณมิตรก็จะเชื้อเชิญ
หรือดูดกลืนเราเข้าสู่ความเจริญ โดยแท้.

ขอท่านทั้งหลายจงเข้าถึงการศึกษา ! ขอให้ความเป็นพลเมือง
ดีของโลก และความเป็นพุทธบริษัทที่ดีของธรรม จงเจริญงอกงาม
แต่ท่านทั้งหลาย ! และขอให้ความปรารถนาที่ดั่งใจอันนี้ จงเป็นผล
สำเร็จ, จงเป็นผลสำเร็จ, จงเป็นผลสำเร็จ ! ด้วยอำนาจความที่
เราทั้งหลายเป็นผู้เลื่อมใส ในพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง เทอญ.

เอวี่ ก็มีด้วยประการฉะนี้.

หมายเหตุ :- ข้าพเจ้าส่งสำเนาเรื่องนี้ มาเก็บไว้ในหน้า
กระดาษหนังสือพิมพ์นี้ ซึ่งเป็นเหมือนตู้เก็บเรื่องอันเกี่ยวกับศาสนา,
และทั้งอาจเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น นอกจากผู้ที่ได้ฟังข้อความนี้ในวัน
แสดงด้วย. ถ้าหากว่า ข้อความตอนใดไม่สนใจ หรือสภาวะอัน
เป็นอยู่ในถิ่นของท่าน ก็โปรดทราบว่าการกล่าวครั้งนี้ เพ่งเฉพาะภูมิ
ภาคบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะคือถิ่นที่แสดงนั่นเอง --อ.ป.

ท่านจะชอบอย่างไร ?

โดย “สิริวิลาส”

(จากบาลี เทวตาสี. ส.ส. ไตร, ล, ๑๕/๓/๗, และอรรถกถา)

ครั้งหนึ่ง เทพตนหนึ่งมีความพอใจในความสุขอย่างล้นเหลือ ที่ตนกำลังได้รับจากผลบุญอันกระทำไว้แต่ปางบรรพ์. ต่อจากนั้นก็มองเห็นประจักษ์ชัดด้วยปัญญา โดยมีต้องเชื่อตามผู้อื่นเหมือนแต่ก่อนว่า บุญคืออะไร, มีอานุภาพเพียงใด ให้ผลเป็นที่น่าพอใจอย่างไร เป็นต้น. ครั้นชมบุญและใคร่ครวญสืบไปหนักเข้า ธรรมภาสิตก็มาปรากฏแจ่มแจ้งเป็นปฏิภาณขึ้นเองภายในใจว่า “ชีวิตเป็นของน้อยนิดเดียว เพราะถูกชะรารุกเจียบๆ อยู่เสมอ. สำหรับคนที่ถูกชะรารุกเช่นนี้ หามีเครื่องต้านทานสู้รบอันใดไม่. ถ้าใครพึงเห็นภาวะที่น่ากลัวอันนั้น ในความตายแล้ว ควรรับที่สุดที่จะรับได้ในการบำเพ็ญบุญ อันเป็นสิ่งเดียวที่จะนำมาซึ่งความสุข (เช่นที่ตนกำลังได้รับอยู่อย่างนี้).”

เทพตนนี้ พอใจในธรรมภาสิตของตนเอง ซึ่งไม่มีใครสอน นี่เป็นอย่างยิ่ง, คิดตกลงใจว่า ไม่มีภาสิตใดของใครจะไพเราะและถูกต้องเท่าของตน ในเรื่องนี้. เขาไม่คิดว่ามีสิ่งอื่นใดที่จะดีและสูงไปกว่าบุญ ซึ่งเขากำลังแสวงอยู่นี้เลย ทั้งนี้ เพราะไม่เคยได้ยินปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ที่มีอยู่ว่า สุขหรือสวรรค์ เป็นพวกเหยื่อล่อ; สงบไม่ไหว หยุดใจไม่ลง. สิ่งที่ดีกว่าและตรงข้าม มีอยู่คือศานติหรือนิพพาน —**ความที่ใจดับเย็นสนิทปราศจากความรู้สึกใดๆ ที่จะมาสะกิดเขี่ยให้เขยื้อนได้แม้แต่น้อย** ในทางอยาก โกรธ และหลงใหลก็ตาม.

เทพตนนี้คำนึงสืบไปว่า ตนควรจะอดธรรมภาสิตของตนกะใครดีหนอ ที่จะให้มีชื่อเสียงเด่นเหนือทวยเทพทั้งปวง, หรืออย่างน้อยที่สุด เขาจะเข้าใจธรรมภาสิตนี้ ชาบซึ่งเช่นเดียวกับที่ตนเข้าใจ. ในที่สุด ก็นึกมาถึง พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย ว่าเป็นผู้ที่เขาควรมาอดวาทะของตน. เขามาเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าที่สาวัตถี จากดาวดึงส์ได้ชั่วเวลาที่นักพลศึกษา เหยียดแขนสับดออกแล้วงอเข้าโดยเร็ว คือประมาณกระพริบตาหนึ่งก็จริง แต่เขาผิดคาดมาก เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ ทรงประทานให้แก่เขา ทำนองเดียวกับที่เขาตั้งใจนำมาฝากให้พระองค์, ทั้งมันเป็นภาสิต ซึ่งทำให้เขาชะงัก และนำไปคิด ด้วยความกระวนกระวายตลอดเวลาเวลานั้น.

สำหรับท่านผู้อ่านทั้งหลาย ! โดยการฟังเพียงเพื่อไพเราะหูก็ดี, หรือ การรู้สึกของหัวใจ ที่ท่านกำลังรู้สึกอยู่ประจักษ์จิตต์ในปัจจุบันกาลก็ดี, หรือเพื่อที่ท่านจะยึดเป็นหลักฝึกหัด ตัด กาย วาจา ใจ ของท่านก็ดี; **อย่างไร มันถูกกับอารมณ์ของท่าน ?** ท่านจะชอบอย่างไร ? นั้นขอให้เป็นอย่างนี้ และชิมซาบฉะเพาะตัวท่านเถิด เพราะพระธรรมเป็นเพียงความรู้สึกซึ่งเป็นปัจจัยตั้ง. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า ข้าพเจ้าควรจะเพียงแต่นำธรรมภาสิตทั้งคู่นั้น มาวางคู่กันไว้ให้ท่านเลือกเอาเองก็พอแล้ว. ถ้ามันสะกิดถูกใจจริงของท่านเข้าที่จุดใด ขอท่านจงยืนอยู่ผู้เดียวเถิด ; ข้าพเจ้าขอเพียงอนุโมทนา ! ธรรมภาสิตคู่นั้นมีใจความดังนี้ :—

ของเทวดา :

อุปนิสัย ชีวิตมปมายั	ชะรารุก ชีพทุกวัน จึ่งสิ้นไป
ชรุปนิตสส น สนติ ตาณา ;	หาไม่ได้ เครื่องต้านต่อ ข้อนั้นหนา;
เอตํ ภยํ มรณเณ เปกขมานโน	เมื่อเพ่งเห็น ภัยร้าย ในมรณา

ปัญญานิ กยิราถ สุขาวหานิติ. ธิสสา ปนาบุญ หนุณสุขไว้.

ของพระพุทธองค์ :

อุปนิสัย ชีวิตมปปมายุ ชะรา rug ชีพทุกวัน จึงสิ้นเปน
 ชรูปนิตสส น สนติ ตาณา ; หาไม่เห็น เครื่องต้านต่อ ชื่อนั้น ; ให้
 เอตม์ ภยฺม มรณ เปกขมาโน ผู้เพ่งเห็น ภัยทรม ในความตาย
 โลกามิสํ ปชเห สนติเปกโข จูงคีนคาย เหยื่อล่อ พอใจ**นิพพาน.**

บุญ กับ พระนิพพาน ท่านเลือกเอาอย่างหนึ่งตามพอใจเกิด
 สวัสดิ์ ท่านผู้อ่าน !!

บริหารแปด !

พุทธบริษัททุกๆ คน ไม่ว่าจะเป็นภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา
 (คือไม่ว่าจะเป็นบรรพชิต หรือฆราวาสก็ตาม) ย่อมทรง **“บริหารแปด”**
 ทุกคน, ซึ่งท่านผู้อ่านจะเห็นได้ ตามคำอธิบายของนายชุ่ม ช่วยชู ผู้
 ประกาศพระศาสนา ต่อไปข้างล่างนี้ :-

บริหารแปดนั้นคือ ผ้าสบง ผ้าจีวร ผ้าสังฆาฏิ บาตร มีดน้อย เข็ม
 ประคดเอว และผ้ากรองน้ำ รวมแปดแปด.

กายกรรม ๓ เปนผ้าสบง (ผ้าถุง),

วจีกรรม ๔ เปนผ้าจีวร (ผ้าห่มหรือเสื้อ),

มโนกรรม ๓ เปนผ้าสังฆาฏิ (ผ้าซอนนอก),

พรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เปนบาตรสี่ใบแล้ว
อธิษฐานเข้าเปนใบเดียว คือวางใจเปนกลาง.

ปัญญา เปนมิตน้อย ตัดรักตัดชัง (อภิขมาและโทมนัส), อันเปน
เครื่องห่อหุ้มบังใจ.

สติ ความระลึกความรู้สึกตัวทันทั่วทั้งของกิเลส หรือสติที่ระลึกรู้มั่นอยู่ใน
ธรรม เพื่อปิดโอกาสของกิเลส และทำลายกิเลสพร้อมกันไปในตัว (ได้แก่
สติปัญฐานสี่), นี่เป็นเข็มเย็บจิ๋ว คือร้อยรัดคุณธรรมของตนไว้ไม่ให้แตก
กระจาย ดุจด้ายเย็บผ้าให้ติดกันฉะนั้น.

ขันติ ความอดทน อดกลั้น เป็นประคดเอว รัดกาย วาจา ใจ ไว้ใน
สภาพเดิม คือสภาพที่ปกติ เป็นสุจริตอยู่เสมอ.

โยนิโส มนสิการ การกำหนดทำในใจโดยแยบคาย ใคร่ครวญเหตุผล
ในธรรมที่จะรับเข้ามาใส่ตัว และธรรมที่จะส่งออกไปจากตัว คือพิจารณา
ธรรมเลือกคัดให้เหมาะเจาะแก่ตน จนสำเร็จประโยชน์ นี่เปนผ้ากรองน้ำ.

ธรรมทั้งแปดประการนี้ เปนอัฐฐบริหารของผู้มีธรรมปฏิบัติ เปรียบ
เทียบกับบริหารแปดของภิกษุ เพื่อให้เข้าใจง่ายและกันลืมน, และรู้จัก
ของๆ ตัวที่ตัวมี ดีกว่ามีแล้วไม่รู้สึกรู้ !

คุณหัสถ์ชนคนใด ประกอบธรรม ๘ ประการนี้ ให้เกิดมีขึ้นมาในตน
ได้ ผู้นั้นเป็นอุบาสก ผู้นั้นเปนอุบาสิกา ได้นั่งใกล้พระรัตนตรัยด้วยหัวใจ
ของตน และเปนบุคคลที่ไม่ยากจน มีอริยทรัพย์เปนธรรมประดับกายใจ หวัง
ได้ว่าไม่ไปสู่ที่ชั่วที่ต่ำ. ผู้ปฏิบัติพึงรักษาตัวให้มีความดีของตัว ดังเกลือ
รักษาความเค็มของมัน ฉะนั้นเทอญ. ฯ

นายชุ่ม ช่วยชู

ผู้ประกาศพระศาสนา

ถ้าเจตีย์พระบรมธาตุพูดได้

โดย จันทสุวณโณภิกขุ

ถ้าเจตีย์พระบรมธาตุพูดได้แล้ว คงจะพูดขึ้นด้วยสุนทรสำเนียงว่า ฉันถูกสร้างขึ้นมานานประมาณพันปีเศษแล้ว. ฉันได้อุบัติขึ้นมาประกอบด้วยสัมภาระคือ ไม้ อิฐ ปูน ทราช เปนต้น แต่ถึงกระนั้นก็ดี ฉันเป็นหลักสำคัญแห่งเมืองนครศรีธรรมราช และฉันก็ได้ เปนที่อาศัยแห่งวัตถุสำคัญที่สุด คือพระบรมสารีริกธาตุ และพระพุทธรูปใหญ่น้อยต่างๆ. และยังมีผู้กรุณาประกอบด้วยศรัทธาและปัญญา เมื่อได้เห็นฉันเปลือยกายอยู่ ก็ได้มาปฏิสังขรณ์ฉันขึ้น ด้วยเครื่องประดับประดาต่างๆ โดยรอบตัวฉัน มีทุกสิ่งทุกชนิดเหลือที่จะพรรณนา ได้ทำให้วิจิตรตระการตายิ่งนัก.

ท่านได้เคยอดอ้างกับคนใกล้และคนไกล ในความสง่างามพร้อมบริบูรณ์ไปด้วยสรรพสิ่งที่ล้วนแล้วแต่ความงาม และความหอมที่ท่านได้ทำให้กับฉัน แล้วท่านได้พยายามถ่ายรูปหรือพิมพ์รูปของฉัน แจกจ่ายพวกญาติมิตรและเพื่อนฝูงที่อยู่ไกล. หมู่ชนเหล่านั้น ก็พากันสรรเสริญชมเชยเลื่อมใสภูมิใจ ในความสามารถของท่านเป็นอย่างยิ่ง แต่ตัวฉันเองเห็นว่าท่านทั้งหลายยังไม่ควรที่จะได้รับความชมเชยนี้....

ได้มีสิ่งอะไรที่เคยมากระทบใจท่านบ้างไหม ? ว่าเขาสร้างฉันขึ้นมาเพราะเหตุใด. ฉันเชื่อมั่นว่าท่านไม่เคยคิดเลย. เท่าที่ฉันเป็นอยู่อย่างไร ท่านก็เห็นอยู่อย่างนั้น ความคิดที่ลึกซึ้งไปกว่านี้ ก็คงไม่ได้บังเกิดขึ้นเลย,

เปรียบเหมือนบางคนที่มีรูปร่างงดงามหน้าตาชื่นบาน แต่ก็มีโรคบางอย่างที่ร้ายๆ เบียดเบียนในกายของเขา แต่ถ้าว่าโรคนั้นก็กินอยู่แต่ภายในเท่านั้น เขาหาความรู้สึกไม่ฉันทักก็ฉันทันนี้ที่กำลังเป็นอยู่เวลานี้....

ฉันจะขอบรรยายให้ท่านฟังเป็นเลาๆ ว่า เราสร้างฉันขึ้นมาเพราะเหตุใด ? คือความคิดทั้งหลายเป็นเครื่องที่จะนำเราไป, หรือหมายความว่า ความคิดนั้นเป็นหัวใจแห่งการกระทำของเรา โดยอำนาจความรู้หรือปัญญา; และความคิดอันนั้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในความสนใจในการกระทำทั่วไป. เปรียบเหมือนลิงค่าง ซึ่งกระโดดโลดเต้นไปตามกิ่งแห่งต้นพฤกษาชาติ : ความคิดของเราก็อาจจะกระโดดจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ได้. ในทันทีทันใดฉะนั้น. อาศัยเหตุนี้ เมื่อจะระงับความคิดให้หยุด เราจะมีสิ่งอะไรที่จะแข่งกล้าเป็นอำนาจที่จะระงับ ? เพราะทุกๆ คนในโลกนี้ก็ไม่สามารถจะระงับความคิดของเขาได้ทั้งนั้น และไม่รู้ความจริงของสิ่งที่มีในใจของเขา, จึงเป็นการจำเอนจะต้องมีวิธีหนึ่งวิธีใดเพื่อกำกับสติของเรา นี่ก็คือ “วัด” ซึ่งมีความมุ่งหวังสำหรับวิธีนี้ เพราะว่าเมื่อเราย่างเข้าไปในวัดแล้ว เราจะได้ความรู้สึกอย่างดุจดั่งปราศจากความคิดอื่นๆ, คือความรู้สึกใน พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ โดยอำนาจแห่งพระพุทธรูปที่มีอยู่รอบเรานั้น.

ถึงแม้มีลมอยู่รอบเราก็ดี เราไม่สามารถเห็นลมได้, แต่ถ้าใช้พัดมาพัดเข้าแล้ว เราจะรู้สึกลมที่มีอยู่นี้ นั่นแหละขอให้เราจำไว้ให้แม่นยำเถิดว่า ไม่ใช่พัดที่ทำให้ลมมีหรือเกิดขึ้นฉันทัก วัดนั้นก็หาใช่เป็นผู้ทำความรู้สึกนั้นไม่ แต่เป็นเครื่องมือให้เกิดความรู้สึก. เมื่อบุคคลเห็นวัดเข้าแล้ว ทันทีนั้นความคิดถึงพระพุทธรูปเจ้า ก็มาสู่จิตต์ของเราเหมือนอย่างสายฟ้าแลบ แล้วในทันทีใดเราก็จะทำความเคารพ เพราะเราคิดว่าพระองค์ท่านประทับอยู่ในวัดนั้น. โดยเหตุนี้ เป็นสิ่งที่จำเอนอย่างแน่ว่าควรจะมีวัด หรือสถานที่สวดมนต์

หรือไหว้พระ สำหรับสาธารณชนผู้ซึ่งระลึกถึงพระองค์; เพราะว่าโลกเรานี้ **คนมีความคิดหรือปัญญาคู่กันไม่ !**

รูปหล่อนั้น ก็มุ่งหมายว่าเป็นรูปหรืออนุสาวรีย์แห่งสิ่งของ หรือบุคคลที่เรารักมาก ที่เราเคารพหรือที่เราภวณาต่อ, รูปจำลองนั้น ก็หมายความว่าความคล้ายกับอนุสาวรีย์ หรือภาพที่มีในความคิดของเรา หรือจะเป็นของแทนอะไรก็ตาม ที่มีในจิตต์ใจของเรา. **แม้มีสิ่งของที่เราไม่เคยพบเคยเห็นก็ดี แต่ถ้ามีคนเขามาบอกเล่าให้ฟังถึงสิ่งนั้นบ่อยๆ เราก็มีภาพอะไรแห่งสิ่งที่เขาบอกเล่าให้ฟังนั้น บังเกิดขึ้นในจิตต์ใจของเราได้.** ดังนั้น เมื่อเราเห็นองค์พระพุทธรูปฉะเพาะหน้าแล้ว เราก็จะระลึกและสวดมนต์ภาวนาในทันทีนั่นเอง **และเราก็จะมีภาพแห่งพระพุทธรูปบังเกิดขึ้นในจิตต์ใจของเรา.** ถึงจะมีคนค้านว่า ก็ไม่มีชีวิตในพระพุทธรูป และพระพุทธรูปไม่มีความรู้สึกอะไร แล้วเราจะถืออะไร ? การตอบนั้นจะตอบเช่นนี้ว่า ไม่มีก็จริงอยู่, แต่ก็อย่าเพ่อเข้าใจเสียเช่นนั้นเลย.

การที่มีคนบอกว่า ในเวลาเขาสวดมนต์ภาวนานั้น ถ้าไม่มีพระพุทธรูปอยู่ต่อหน้าเขา กุศลที่ได้นั้นก็น้อยลง, หมายความว่าเขาผู้นั้นมันใจต่อความคิดของเขาแล้ว และมุ่งต่อพระพุทธรูปอย่างแน่ว, ภาพของพระพุทธรูปก็บังเกิดขึ้นในจิตต์ใจของเขาได้ แล้วภาพนั้นก็จะเปนชนวนให้มีความคิดระหว่างโลกกับพระนิพพาน. และการตั้งใจอันแน่วแน่นี้ ก็เพ่อหวังความสุข – ความเจริญแก่เขา เหมือนอย่างคนที่ยิงเป้าก็หวังจะยิงที่หมายเท่านั้น

การที่ฉันพูดว่า ฉันเป็น **ชนวนสำหรับให้ถึงนิพพาน** นั้น ขออธิบายเป็นคำๆ ว่า นิพพานที่อธิบายมาเป็นหลายอย่างนั้น ก็ตั้งแต่เพียงโวหาร เนื้อความก็คงเป็นอันเดียวกัน คือแสดงนิพพานโดยดับสภาวะธรรมบ้าง

๑. หมายความว่า ต้องการความสุข มิได้ต้องการภาพพระพุทธรูปที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นแต่สายชนวนเท่านั้น.

โดยความดับเหตุผลบ้าง พ้นไปจากโลกบ้าง เมื่อผู้ใดเห็นว่านิพพานมีหลาย
 อย่างเป็นที่ลำบากใจ ไม่รู้จะเชื่อลงอย่างไร ก็ให้ถือเอาอย่างเดียวกับตนชอบ
 ใจนั้นเถิด. ในที่สุดถ้าจะแสดงนิพพานให้รวบรวมเป็นอันเดียวกันแล้ว ก็คือ
 ความไม่เกิดและไม่ตาย, ของไม่จริงไม่เที่ยงดับสูญไปหมด คงเหลืออยู่แต่
 สภาพอันเป็นจริงที่ไม่รู้จักตาย บริสุทธิ์บริบูรณ์เต็มที่อยู่แต่อย่างเดียว.

โลกของเรามีแต่ความทุกข์ โดยเหตุนี้เราจะทนนิ่งอยู่ จะไม่พยายาม
 รักษาใช้ สำหรับที่เป็นเรื้อรังอยู่, เราจะแสวงหาหนทางความสุข
 ะหรือ? ความเป็นอยู่ในโลกย่อมเป็นทุกข์, ชะรา พยาธิ มรณะ เบียดเบียน
 และเดือดร้อนรำคาญใจ ด้วยความไม่สมประสงค์ต่างๆ

ผู้ที่มีความประมาท ปล่อยละเลยให้โอกาสอันจะกระทำความ
 ดีนั้นล่วงผ่านไปเสียเปล่า ก็เหมือนกับคนบ้าบอดซึ่งที่เดือดร้อนอยู่
 ด้วยความกระหายน้ำ แต่ไม่ดื่มกินน้ำซึ่งมีอยู่เต็มบ่อจะเพาะหน้า อด
 ทนความหิวอยู่ในขณะที่ภาชนะของตน เต็มไปด้วยโภชนาหารต่างๆ
 บ่นเพื่อความยากจน ในห้องเรือนของตนอันมีต้นไม้กล้วยไม้
 ประดิษฐานอยู่ด้วย.

ผู้ปฏิบัติเพ่งจะเพาะต่อพระนิพพาน ควรถือเอาศรัทธาเป็นหนทาง สติ
 เป็นเพื่อนเดินทาง วิริยเป็นกำลังกาย ขันติเป็นอาวุธป้องกันตน ปัญญาเป็น
 ประทีปเร่รังรับดำเนินไป อย่าแหวะเวียน ณ ที่ใดๆ จนกว่าจะถึงที่ๆ ตนปรารถนา.
 ต้องตัดอาลัยในโลกนี้ ต้องเตรียมตัวยอมรับเป็นคนยากอนาถาไม่มีที่พึ่ง ไม่มี
 เพื่อนฝูงและญาติผู้ใด ต้องอดทนต่อความเกลียดชัง และหมิ่นประมาทของ
 คนทั้งหลาย กับทั้งทุกข์ภัยทั้งปวงอันจะมีมา ที่สุดจนถึงกับสิ้นชีวิตก็ยอม
 นิ่งเฉย ต้องอุตสาหะเดินตามรอยพระอริยเจ้าทั้งหลายในปางก่อน. การอยู่
 ในโลกเหมือนกับคนหลงทางเข้าไปสู่ป่า; ต้องรีบเร่งหาหนทางออกไปเสีย
 ให้พ้น อย่างอนใจอยู่

เดี๋ยวนี้ เราก็รู้ดีแล้วมิใช่หรือว่า เขาสร้างฉันขึ้นมา เพราะเหตุใด ? แล้วก็ลองใคร่ครวญตรึกตรองให้ซึ้งลงไป ก็จะเห็นว่า ไม่ใช่สำหรับให้สมหวังแห่งการสนุกในทางโลกของท่าน หรือความเพลิดเพลินอย่างหนึ่งอย่างใด (เช่น เปนที่ออกงานมหรสพประจำปี). ท่านมาที่นี่ ไม่ใช่พาเอาคำอ่อนหวาน หรือไพเราะมาแสดงต่อเพื่อนมนุษย์ของท่าน แต่มาเพื่อสวดมนต์ภาวนาถวายพร ทำการเคารพบนอบต่อพระพุทธองค์.

เหตุนี้ เมื่อทราบแล้วก็ขอให้ท่านมั่นหรือตั้งใจจริงๆ ต่อการมาของท่านเพื่อหาประโยชน์ อย่าได้ให้สติฟุ้งซ่านด้วยความคิดอื่นๆ ฉันก็จะเปนสายชะนวนเพื่อทำการเชื่อมท่านต่อพระนิพพาน แต่ฉันไม่ใช่ชะนวนเพื่อให้ติดต่อกับมนุษย์.

มีบางสิ่งบางอย่างที่เขาไม่กล้าทำในบ้านของเขา แต่เหตุไฉนเขาจึงกล้ามาทำในบ้านของพระพุทธเจ้า

ขอกระซิบบอกกับท่านเปนครั้งสุดท้ายว่า สาสนาเปนประโยชน์แก่เรา ไม่เฉพาะแต่ชาตินี้เท่านั้น แต่เปนประโยชน์ในชาติหน้าด้วย. กฎหมายสำหรับบ้านเมืองนั้น ยังคุ้มครองเราไม่ให้ทำชั่วแต่ในที่แจ้ง แต่สาสนาคอยเตือนเราบังคับเรา ไม่ให้ทำชั่วในที่แจ้งและลับด้วย

**ขอสรรพศิริสวัสดิ์ อัญญวิบูลยผลจงบัลดาลดลบังเกิดมี
แก่สาธุชนสพรัหมจารี ผู้ที่ได้ฟังทุกท่าน เทอญ ฯ**

๕๕๕ เขียนแถลงนโยบาย

เรื่องการศึกษา และ การศาสนา

การศึกษา

รัฐบาลจะให้พลเมืองไทยรู้หนังสือทุกคนภายใน ๑๐ ปี โดย

- (ก). แก่ (พ.ร.บ. ประถมศึกษา)
- (ข). ขยายโรงเรียนประถมศึกษาให้มีไปทุกๆ หมู่บ้าน ที่มีคนแต่ ๑๐๐ หลังคาเรือน โดยร่วมมือกับเทศบาล
- (ค). ตั้งกองเพาะครูขึ้น ทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดใหญ่ๆ
- (ฅ). เวนภาษีอากรบางอย่างให้แก่ผู้ที่เปนครู เช่นภาษีล้อเลื่อน, ภาษีโรงเรือน
- (ง). ให้เงินเดือนครูโดยสมควร
- (จ). ให้ครูมีสิทธิพิเศษบางอย่างเช่น ให้บ้านอยู่ น้ำ ไฟ ฟรี
- (ฉ). ชักชวนปาวร้องให้ราษฎรในท้องถิ่นทำการกุศล โดยสร้างโรงเรียนขึ้นตามแบบของกระทรวงธรรมการ รัฐบาลอนุญาตให้ตัดไม้ และให้ความสะดวกต่างๆ

(ช). กระทรวงธรรมการจะเขียนแบบโรงเรียนขึ้นเปนชั้นๆ สำหรับหมู่บ้าน และสำหรับจังหวัดเปนต้น เพื่อให้ดีที่สุดเหมาะสมที่สุด อำนวยประโยชน์แก่เด็กในทางแสงสว่างความเย็น และอื่นๆ โดยถูกต้องตามสุขวิทยา และอนามัย โดยมีสนามเล่นกีฬาประจำทุกๆ โรงเรียน และกระทรวงธรรมการจะ

มอบหมายให้บริษัทรับเหมาไปทำตัวไม้ เช่นบานประตู หน้าต่าง และส่วนอื่นๆ ขึ้น ให้เหมือนกันหมดอย่าง Series เมื่อทำเป็นจำนวนมากก็ย่อมได้ถูกเป็นธรรมดา เพื่อขายให้แก่ผู้ที่สร้างโรงเรียนต่อไป โดยราคาที่กระทรวงธรรมการจะจำกัดไว้ให้ถูกที่สุด ทั้งนี้โดยประโยชน์ ๒ นัย คือ

- (๑) เพื่อรักษาแบบของโรงเรียนให้เหมือนกันหมดทั่วประเทศ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำขนาดต่างๆ ให้เปลืองของเปลืองแรงโดยใช้เหตุ
- (๒) เพื่อให้สร้างได้ถูกโดยกฎผลเพิ่ม (Increasing Return) ทั้งนี้ตลอดจนโต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน อีกบ้านครูและเครื่องเรียน จะอาศัยเอาประโยชน์ จากผลเพิ่มทั้งนั้น
- (๓) ปรับปรุงอักขระวรรคตอนตัวสะกดการันต์เสียใหม่ เพื่อให้เด็กเรียนได้ง่ายกว่าบัดนี้
- (๔) ทำตำราเรียนง่ายขึ้นใหม่ ใช้วิธีให้ง่ายที่สุดแก่นักเรียน
- (๕) จะอุดหนุนส่งเสริมผู้ที่มีความรู้ ให้ช่วยกันทำตำราวิชาการภาษาไทยขึ้น ทั้งชั้นสูงและเบื้องต้น โดยให้เงินรางวัลหรือซื้อกรรมสิทธิ์ไว้จากผู้แต่ง
- (๖) จะตั้งองค์การขึ้นในกระทรวงธรรมการเพื่อข้อ ๕ และจะกะเงินไว้จำนวนหนึ่งในงบประมาณ เพื่อการนี้

การศาสนา

รัฐบาลจะบำรุงส่งเสริมการศาสนาให้รุ่งเรืองกว่าบัดนี้ โดย

- (ก) เลิกวิธีตั้งราชาคณะ เพราะไม่จำเป็นต้องติดสินบนพระเจ้าพระสงฆ์
- (ข) ช่วยเหลือเถระสมาคม แต่ไม่เข้ายุ่งเกี่ยวในการปกครองสงฆ์ ยกให้ เป็นหน้าที่ของเถระสมาคมจะจัดทำ โดยมีอำนาจเต็ม
- (ค) วัดที่ร้างและมีพระอยู่ไม่ถึง ๕ รูป จะนิมนต์ไปรวมกับอารามอื่น

และจัดที่วัดนั้นขึ้นเป็นสวน และศาลาพักผ่อนอารมณ์ ของราษฎร หรือทำเป็นโรงเรียนเป็นกรณีๆ ไป

- (ฅ) รัฐบาลจะเข้าจัดการหาผลประโยชน์ให้วัด โดยรับศาสนสมบัติ ทั้งที่ดินและเงินทองข้าวของ ไปไว้ในองค์การหาผลประโยชน์ ของกระทรวงคลัง เพื่อหาประโยชน์ให้แก่เงินและสมบัตินั้นๆ ส่วนการจ่าย จะให้เป็นหน้าที่ของเถระสมาคม เป็นผู้ส่งจ่าย กระทรวงคลังรับเป็นแบงเกอร์ให้แก่วัด และเป็นผู้จัดการผลประโยชน์ให้แก่พระศาสนาเท่านั้น
- (ง) ต่อไป การให้อยู่หรือให้เช่าที่ดิน หรือสมบัติอันเคลื่อนที่ไม่ได้ ของวัด รัฐบาลจะรับภาระมาจัดการให้แก่สงฆ์สมาคมเสียเอง.
- (จ) รัฐบาลจะตั้งเงินจำนวนหนึ่งขึ้นในงบประมาณ สำหรับบำรุงพระ ศาสนา และด้วยเงินจำนวนนี้ รัฐบาลอาจจ่ายข้าวหลวงให้แก่ สมภาร เพื่อเฉลี่ยแก่ลูกวัดในทำเลที่ขัดสนยากจน จนบิณฑบาตร ได้ยาก
- (ฉ) การกฐินรัฐบาลจะเลิกวิธีเกณฑ์ แต่จะช่วยเหลือให้ข้าราชการ เป็นกระทรวงทบวงการ หรือเอกชน พ่อค้า คหบดี ราษฎร จง ได้ด้วยความสะดวก ตลอดจนให้เช่ารถเรือ เพื่อทำการกุศล ฉะเพาะกฐินและผ้าป่าเท่านั้น
- (ช) รัฐบาลจะได้ขอความตกลงจากเถระสมาคม ให้มีการลงโบสถ์ และมีธรรมเทศนาในวันอาทิตย์ทุกๆ วัน เพื่อสะดวกแก่ผู้ที่ติดงาน ในวันพระ ท่านเหล่านั้นจะได้ทำการบำเพ็ญปฏิบัติศาสนา ในวัน อาทิตย์

ในทำเลประชุมข้าวไป รัฐบาลจะจัดการให้มีธรรม-
เทศนาขึ้นให้มากแห่งที่สุด และให้เทศบาลจัดการนิมนต์

- ธรรมกถึก มาแสดงธรรมแก่บุรุษสี่กาทุกๆ วันอาทิตย์
- (ซ) แนะนำและส่งเสริมให้ข้าราชการและครอบครัว หันเข้าหาการสมาคมกับวัด เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรพลเมือง เช่นไปวิสาศะกันที่วัด ในวันอาทิตย์
- (ฌ) ในวงการรัฐบาลฯ จะละวันอาทิตย์ให้เป็นวันของศาสนา โดยไม่ให้มีกิจการ แม้การเลี้ยงหรือรื่นเริงก็จะเว้นในวันอาทิตย์ ให้มากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อข้าราชการจะได้หย่อนอารมณ์บำเพ็ญการศาสนาที่ตนถือ
- (ญ) สำหรับศาสนาอื่น นอกจากพุทธ รัฐบาลจะให้ความอิสระ ไม่บังคับหรือกดขี่ แต่จะสงเคราะห์ตามโอกาสที่จะทำได้
- (ฎ) จะพยายามขอร้องให้มหาเถระ แต่งหนังสือธรรมะขึ้นเป็นภาษาไทยให้มากขึ้น และให้แสดงธรรมเป็นภาษาไทย เพื่อความเข้าใจของฝูงชน จะได้ปลูกความเลื่อมใสศรัทธาให้แก่กล้าขึ้น
- (ฏ) จะจัดการตั้งสหกรณ์ขึ้นสำหรับสงฆ์ เพื่อความสะดวกแก่สมณะเพศ

(คัดจาก “ไทยใหม่” ๒ มิถุนายน ๒๔๘๑)

พระอรหันต์ตายแล้วสูญหรือไม่ ?

(ของพระมหาเปรม วัดเทพศิรินทร์)

พระอรหันต์นิพพานแล้ว สูญไปไม่มีอะไรเหลือ หรือยังมีอยู่อย่างไร ปัญหาข้อนี้ นับเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งเหมือนกัน ตามที่สังเกตมาเป็นส่วนมากมายที่เห็นกันว่า พระอรหันต์ตายสูญไม่มีอะไรเหลือ ที่เข้าใจอย่างนี้ มักอยู่ในจำพวกที่เห็น “อัตตา” ตัวตนไม่มี มีแต่อนัตตา แต่พวกที่ลังเลสงสัยไม่แน่ใจอยู่อีกก็มากมาย จะสูญหรือยังอยู่ ตั้งอยู่อย่างไร พูดไม่ออก บอกไม่ได้. สูญ คำนี้ ใช้ได้เฉพาะสังขารธรรม คือสังขารธรรมเกิดขึ้นแล้วดับสูญไป ถึงแม้สังขารธรรมบางอย่าง เหตุประกอบให้อายุยืน ก็อยู่ในเกณฑ์ สูญ ให้เป็นกิริยาวิเศษณ์ของคำว่าดับหรือตายน่าจะได้อยู่ คือดับสูญ ตายสูญ สำหรับสังขารธรรม แต่จะใช้กับอสังขารธรรมนั้น ไม่ได้เลยทีเดียว เพราะอสังขตธาตุไม่ดับไม่ตาย ไม่สูญหายไปไหน จะพูดว่าอสังขตธาตุสูญ นิพพาน สูญหรือพระอรหันต์สูญนั้นไม่ได้ เพราะอสังขตธาตุ เป็นธาตุที่ไร้เหตุ ไม่ใช่อะไรๆ หรือพระเจ้าได้สร้างสรรค์มาเป็นของเดิมเป็นอยู่อย่างนั้นเอง พระนิพพานก็เป็นตัวความบริสุทธิ์อยู่เพื่อสังขตธาตุ พระอรหันต์ ก็เป็นบัญญัติที่อสังขตธาตุ จะใช้คำพูดว่าสูญไม่ได้ ลูกคลื่นลูกหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว ดับสูญไปไม่มีอะไรเหลือ ลูกใหม่เกิดขึ้นอีก ก็ดับสูญไปเช่นเดียวกัน เราพูดว่า ลูกคลื่นดับสูญ ตามความเป็นจริงเช่นนั้น มนุษย์ผู้ล้มตายย่อมฟังได้ แต่ถ้าพูดว่า น้ำสูญ มนุษย์ล้มตายฟังไม่ได้ หรือไฟสูญ ดินสูญ มนุษย์ล้มตายก็ฟังไม่ได้

พูดว่าเลิกถอนบัญญัติ สมมติออกเสียแล้ว ไม่มีวัตถุอะไรเลย อย่างนี้มนุษย์ผู้
 ลืมหาก็ฟังไม่ได้เหมือนกัน. อสังขตธาตุหรืออมตธรรมนั้น เปนบัญญัติลง
 ในวัตถุที่ปราศจากเหตุ เปนของไม่ตาย จะกล่าวว่าพระอรหันต์ตายสูญได้อย่างไร.
 พระอรหันต์เปนชั้น ๕ หรือ จึงพูดว่าพระอรหันต์ตายสูญ พระองค์ตรัส
 ว่า ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา, พระอรหันต์ก็ถอน อัตตานุทิฏฐิออกจาก
 ชั้น ๕ แล้ว เหตุใด พระอรหันต์จึงตายสูญอยู่อีกเล่า บางท่านเทศนาสั่งสอน
 อยู่ว่า พระอรหันต์ ท่านดับได้ แต่ปภิกขุทุกข คือทุกขใจ, แต่ส่วนสภาวะ
 ทุกขคือทุกข กายท่านดับไม่ได้ ต้อง แก่ เจ็บ ตาย เหมือนคนสามัญ เอาตำรา
 เหลวไหลมาพูด. ถ้าพระอรหันต์ยัง แก่ เจ็บ ตาย อยู่เหมือนคนสามัญ
 จริงๆ แล้ว ที่ตรัสสอนว่าชั้น ๕ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรานั้นก็ผิด ชั้น ๕ เปน
 เราสิ จึงพูดว่าพระอรหันต์ แก่ เจ็บ ตาย ได้ ก็เมื่อชั้น ๕ ไม่ใช่เราไม่เปน
 เราแล้ว พระอรหันต์จะต้อง แก่ เจ็บ ตาย ทำไมอีกเล่า พระอรหันต์เปน
 อสังขตธาตุ อสังขตธาตุนั้นหาได้ แก่ เจ็บ ตายไม่. ประการหนึ่ง ถ้าพระ
 อรหันต์ แก่ เจ็บ ตาย แล้ว ที่ว่าอุปาทานการยึดถือ มีตัณหาเปนปัจจัยนั้น ก็
 ผิดเหมือนกัน พระอรหันต์ท่านสิ้นตัณหาแล้ว อัตตานุปาทาน การยึดถือชั้น
 ๕ ว่าเปนตัวตนยังมีอีกหรือ จึงว่าพระอรหันต์ แก่ เจ็บ ตาย ถ้าไม่ผิด พระ
 อรหันต์สิ้นตัณหาแล้ว อุปาทานก็ต้องสิ้นตาม เพราะสิ้นเหตุ เมื่ออุปาทานสิ้น
 แล้ว จะเอาพระอรหันต์ที่ไหนในชั้น ๕ อีกเล่า จึงควรพูดว่า พระอรหันต์
 ไม่ตายไม่สูญจึงจะชอบ. และพระองค์ก็ตรัสไว้ว่า “ปภัสสรमितฺถิ ภิกฺขเว
 จิตฺตํ ตณฺณจฺโฆ อูปกิเลเสหิ อูปกิลิณฺฐํ” ดูก่อนภิกขุทั้งหลาย จิตต์นี้บริสุทธิ์
 ผุดผ่อง ก็แต่ว่าจิตต์นั้นแล อันอุปกิเลสทั้งหลาย ทำให้เศร้าหมองเสียแล้ว
 ดังนี้ ที่พระองค์ตรัสว่าจิตต์เปนของผ่องใสในที่นี้ โดยทรงหมายเอาอสังขต-
 ธาตุ ซึ่งเป็นธรรมชาติผ่องใส และอาจทำให้ผ่องใสได้ในเมื่อเศร้าหมองไป
 ก็ในสมัยเมื่อจิตต์ตกอับยับเยิน ด้วยอำนาจอุปกิเลสเช่นนั้น เหตุใดจึงไม่สูญ

เสียเล่า จิตต์ซึ่งมีอสังขตธาตุอยู่ด้วยกัน ก็ยังหาได้ดับสูญไปไม่, ครั้นทำให้บริสุทธิ์ผ่องใส เปรณิพพาน ได้นามว่าพระอรหันต์แล้ว จะมาเกิดตายหายสูญขึ้นด้วยเหตุอันใด ฟังไม่ค่อยเข้าใจในข้อว่า พระอรหันต์ตายสูญ หรือจะหมายความว่า เพราะได้ความบริสุทธิ์เป็นนิพพานแล จึงตายสูญ เพราะสิ้นไปแห่งเหตุ คือตัวกิเลส อันเป็นเหตุเวียนเกิดเวียนตาย. เมื่อเป็นเช่นนั้น เหตุใดจึงกล่าวว่า พระนิพพานเป็นของเที่ยงเล่า ก็เมื่ออสังขตธาตุ อันเป็นที่ตั้งแห่งความบริสุทธิ์ คือพระนิพพานดับสูญไปแล้ว พระนิพพานก็ดับสูญไปตามกัน เหมือนความบริสุทธิ์ของภาชนะ เมื่อตัวภาชนะแตกยับเยินหายสูญไปไหนหมดแล้ว ความบริสุทธิ์ของภาชนะนั้น จะตั้งปรากฏอยู่อย่างไรได้ หากจะมีได้ ก็คงฟังกันได้ในบุคคลจำพวกหนึ่ง แต่ผู้เขียนเรื่องนี้ฟังไม่เข้าใจ อสังขตธาตุนั้น จะเป็นรูปหรือเพนนาม หากมีแล้วดับสูญไม่ได้เลยทีเดียว เพราะเป็นของเดิม เป็นธรรมชาติไม่ตายและตั้งอยู่โดยลำพังตนเองได้ ไม่ต้องอาศัยสังขารธรรม สังขารธรรมเท่านั้น ซึ่งตั้งอยู่โดยลำพังตนเองไม่ได้ ต้องอาศัยสังขตธาตุ ของไม่ตายกับของตายย่อมมีคู่กัน ของตายย่อมอาศัยของไม่ตายตั้งอยู่ เหมือนน้ำกับลูกคลื่น คลื่นนั้นแม้มีวัตถุอย่างอื่น เช่นลม เปนต้น เปนปัจจัยก็จริงแลแต่ต้องอาศัยน้ำ ถ้าน้ำไม่มี คลื่นย่อมมีไม่ได้ ส่วนน้ำหากคลื่นไม่มีก็มีได้ น้ำไม่ต้องอาศัยคลื่น ฯ บางท่านเข้าใจว่า จิตต์เป็นธรรมชาติที่เกิดดับ ตั้งได้พูดแล้วในสัสสตทิวฏฐิ เกิดแล้วดับไปๆ ในวันหนึ่งๆ จิตต์ได้เกิดดับนับไม่ถ้วน อันเป็นสำนวนในหนังสือพระอภิธัมมัตถสังคหะ อรรถกถา พระอนุรุทธาจารย์ ซึ่งถือกันว่าเป็นอย่างสูงในพวกคัมภีร์ อรรถกถา โดยอรรถแลธรรมบ่นกันว่า เข้าใจยากที่สุด คล้ายกับว่าเป็นหนังสือบอกจำนวนจิตต์. น่าจะทำความเข้าใจว่า ในคนหนึ่งๆ ก็มีจิตต์หนึ่งเท่านั้น ไม่ถึงสอง แต่ทว่ามากโดยกิริยาอาการของจิตต์ เช่นโลภะ ก็เป็นอาการหนึ่ง โทษะ ก็เป็นอาการอันหนึ่ง เปนอาทิ เหมือนคนเรากับอรรถภาพร่างกาย ก็มี

อยู่หนึ่งไม่ถึงสอง แต่สำแดงกิริยาอาการได้หลายสิบอย่างในวันหนึ่งๆ พึงเห็นตามพระพุทธานุญาตนี้ว่า “ทุรณฺทํ เอกจรี อสรีรี คุหาสยํ เย จิตฺตํ สณฺณ-เมสฺสนติ โมกฺขนติ มารพฺนธนา” ดังนี้ ความว่า ชนเหล่าใดจักสำรวมจิตต์ซึ่งเป็นธรรมชาติดวงเดียว ไม่มีสรีระ มีคุหาเป็นที่อาศัย เที้ยวไปสู่ที่ไกลได้ เขาย่อมพ้นจากเครื่องผูกคือกิเลสमार ดังนี้. ถ้าหากว่าจิตต์เกิดดับ จิตต์ก็เป็นกิริยาอาการของอะไรต่อไปอีกสิ่งหนึ่ง ต้องหาตัวประธานของจิตต์นั้นมาให้ได้ ถ้าได้ก็เป็นการดี, ถ้าไม่ได้ก็ฟังไม่ขึ้น. แต่ในที่นี้เข้าใจว่าจิตต์นั่นเอง เป็นบัญญัติในสิ่งซึ่งเป็นประธานอยู่แล้ว, อันธรรมดาสังขซึ่งเป็นประธานย่อมเกิดดับไม่ได้ สิ่งซึ่งเกิดดับนั้น เป็นกิริยาอาการในวิญญาน ๖ ข้อที่ ๖ กล่าวว่า มโนวิญญาน ความรู้แจ้งในทางใจ นี่ชี้ให้เห็นว่า วิญญานเป็นอาการของมโน เกิดขึ้นในขณะผัสสะกระทบ มโนใจหรือจิตต์นั้นเป็นตัวแทน “มโนปุณฺณพมฺมา” ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า “มโนเสฏฺฐา มโน มยา” มีใจเป็นใหญ่, สำเร็จแล้วด้วยใจ พระพุทธานุญาตที่ว่ามานี้ ก็ขัดความอยู่แล้วว่า ใจ หรือจิตต์นั้นเป็นประธานของสังขารธรรมทั้งหลายในภายใน หรือนามขันธ์ ๔ เป็นกิริยาอาการของใจ ในชีวิตของผู้เขียนเรื่องนี้ จิตต์ยังไม่เคยดับเลยสักครั้ง เป็นแต่เปลี่ยนอารมณ์เกิดดับ กิริยาอาการปล่อยจากอารมณ์นี้ จับอารมณ์นั้น ปล่อยจากอารมณ์นั้นจับอารมณ์โน้น อื่นๆ อีกต่อไปอีก ถ้าจิตต์ดับเสียแล้ว ก็เขียนเรื่องนี้ไม่ได้ ๓ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันต์พุทธสาวกก็ดี เมื่อท่านดับขันธปรินิพพาน (ตาย) เข้าใจว่า จิตต์ของท่านพ้นไปจากโลกนี้เท่านั้น หาได้ดับสูญไปด้วยไม่ โดยความหมายถึงอสังขตธาตุ หรือ อมตธรรม พึงพิจารณาตามความในบาลีต่อไปนี้ จะยกมากล่าวเฉพาะข้อที่ต้องประสงค์ มีอยู่ในมหาปรินิพพานสูตรว่า “วิญญานสฺสนิโรเธน ตณฺหกฺขยวิมุตติโน ปชฺโชตสฺสเว นิพฺพานํ วิโมกฺโข เจตโส อหุ” ดังนี้ ความว่า ความพ้นไปแห่งจิตต์ของชีนาสพ

เหมือนเปลวเพลิงที่ดับไป เพราะดับไปแห่งวิญญาน ดังนี้ ฯ ศัพท์ว่า “ตณฺหขยวิมุตติโน” เป็นคุณบท แปลว่าพ้นพิเศษเพราะเหตุสิ้นตัณหา แต่เอาเป็นชื่อของพระชินาสพ เพราะท่านได้คุณสมบัติเช่นนั้น เพื่อต้องการความสะดวกฟังง่ายขึ้น คราวนี้จึงกลับไปดูคำแปลนั้นเสียอีกหนหนึ่งว่า ความพ้นไปแห่งจิตต์ของพระชินาสพ เหมือนเปลวเพลิงที่ดับไป เพราะดับไปแห่งวิญญาน ดังนี้. ที่เข้าใจกันว่า จิตต์กับวิญญานเป็นอันเดียวกันนั้น ในที่นี้ท่านผู้อ่านจะได้เห็นว่า มีอยู่ทั้งสอง วิญญานใช้กิริยาว่าดับ(นิโรธ) จิตต์ว่าพ้น(วิโมกข์) จักเหมือนกันหรือต่างกันคงทราบได้ และในที่นี้แสดงว่า เพราะเหตุวิญญานดับ จิตต์ของพระอรหันต์ชินาสพจึงพ้นไป วิญญานนั้นเป็นสังขตนามธรรม ในพจนานามขันธ ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน ท่านยกมาพูดไว้แต่วิญญานขันธ ถึงดังนั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นอันพุทธมุตทั้ง ๔ ขันธด้วย. เมื่อพูดถึงวิญญานดับแล้ว นามขันธนั้นๆ จะอยู่ได้อย่างไร ก็ต้องดับไปตามกันหมด แม้ไม่ปรากฏเป็นถ้อยคำ ก็หมายความว่าทั้ง ๔ ขันธเมื่อเช่นนั้นก็ควรทำความเข้าใจว่า เพราะรูปขันธตาย นามขันธ ๔ เหล่านั้นจึงดับ, เพราะนามขันธ ๔ เหล่านั้นดับ จิตต์ของพระชินาสพจึงพ้นไป เมื่อจิตต์ของพระชินาสพ พ้นไปจากสังขตนามธรรมสิ้นเสร็จเช่นนี้แล้ว สภาพแห่งอสังขตธาตุของท่านก็ปรากฏเต็มที พร้อมด้วยอริยมผล เข้าเป็นเครื่องกำกับ ไม่กลับเกิดในโลกอีกต่อไป. ส่วนจิตต์ของคนสามัญ เมื่อตายแล้วต้องกล่าวว่าวิญญาน ย่อมถือปฏิสนธิเกิดอีกโลกในต่อไป ด้วยอำนาจสังขตธรรม ที่เจือปนดังกล่าวแล้ว. ตามความในพระพุทธานุภาพที่ยกมากล่าวนี้ เห็นได้ว่าจิตต์พ้นไปจากโลกนี้เท่านั้น หาได้ดับสูญไม่ พระอรหันต์ก็เป็นบัญญัติลงที่จิตต์ จิตต์นั้นเล่า ก็บัญญัติลงที่อสังขตธาตุๆ ก็บัญญัติลงในวัตถุสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นของเดิม เป็นธาตุที่ไม่ตาย เพราะฉะนั้น เราก็พยากรณ์ได้ว่า พระอรหันต์ตายแล้วไม่สูญ เรื่องนี้ มีนัยอันสุขุมลุ่มลึกเห็นตามได้ยาก

ในเมื่อไม่พิจารณาให้ถึงใจ. ในสมัยครั้งพุทธกาล ใครๆ เมื่อเกิดความสงสัย เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลถามเรื่องนี้ อยากจะทราบว่ามีคติเป็นอย่างไร พระองค์ทรงแสดงยกคติแห่งเปลวไฟที่ดับ มาเปรียบเทียบให้ฟังเสมอ เท่าที่ได้พบเห็น เช่นที่มาอีกแห่งหนึ่งว่า :— “อจฺจิ ยถา วาตเวเคน จิตฺตํ อตฺถํ ปเลติ น อุเปติ สํขํ” ดังนี้ ความว่า เหมือนเปลวไฟที่ถูกลมพัด โดยแรงย่อมดับไป ไม่นับว่า ไปตั้งอยู่อย่างไที่ไหนดังนี้. ถ้าพระอรหันต์พ้นจากอสังขารนี้แล้วไป อย่างความเข้าใจของคนบางจำพวก แล้วเหตุใดจึงไม่ทรงแสดงว่าสูญไว้ให้ชัดความเล่า เข้าใจว่า เพราะพระองค์เป็นสัพพัญญู แท้จริงทีเดียว เป็นเอกอัครมหาบัณฑิตโดยเที่ยงแท้ ความเป็นของพระองค์ ย่อมบังคับพระวาจาไม่ให้ผิดจากความเป็นจริง ถ้าพระองค์ตรัสรู้ที่สูญแล้ว ความรู้ของพระองค์เองในที่ทั้งปวง จะขัดกันขึ้น ทำให้ผืนผืนผู้รู้ตรัสรอง และจะไม่เชื่อว่า พระองค์เป็นสัพพัญญูโดยจริงแท้ การที่ทรงแสดงยกเอาคติแห่งไฟเข้ามาเปรียบเทียบนั้น ทำให้เห็นว่าคติของพระอรหันต์ใกล้เคียงกับคติแห่งไฟมาก จึงควรยกไว้ขึ้นพิจารณาก่อน ไฟเท่าที่เรารู้จักก็คือร้อนอย่างหนึ่ง เปลวอย่างหนึ่ง แสงสว่างอย่างหนึ่ง ๓ อย่างนี้ไม่เหมือนกัน ก็ที่เรียกว่าไฟ นั้น หมายเอาอย่างไหน เข้าใจว่าหมายเอาความร้อน เรียกว่า อัคคี — ไฟ ส่วนเปลวหรือแสงสว่าง เป็นอาการของไฟ อาการย่อมเป็นของเกิดดับ แม้พระพุทธบาทที่ยกมาพูดนั้น พระองค์ก็ตรัสว่า เปลวไฟดับเหมือนกัน อาการของไฟจะกล่าวว่าสูญได้อยู่แล แต่ธาตุไฟ ซึ่งเป็นตัวประธานจะสูญด้วยหรือ ถ้าธาตุไฟสูญ ธาตุดินและธาตุน้ำก็อยู่ในคติแห่งของสูญเป็นอย่างเดียวกัน ของที่สูญไปแล้วไม่กลับมีอีกได้ แต่ที่เราเห็นเกิดอยู่ในที่นั้นๆ โดยปกตินั้นมาจากไหน เป็นอย่างไร ไฟเมื่ออาการดับหมดแล้ว ก็ไม่ปรากฏด้วยจักขุคือตาเนื้อ ทั้งสองของท่านได้ แต่ชนผู้มีปัญญาจักขุยังเห็นอยู่ว่ามี แต่จะชี้ให้เห็นว่าเป็นรูปอย่างไร ตั้งอยู่ที่ไหนนั้นยาก เพราะไฟใช้วิสัยของจักขุ เราจะต้องทราบ

ได้ด้วยกายสัมผัส เพราะฉะนั้น ไฟที่ดับจากอาการแล้ว เป็นของมีคติอันนับว่าอย่างไรไม่ได้ ก็เพราะไม่เห็นอาการ ให้หมายรู้กันเอง นี่แหละฉันใด พระอรหันต์ที่พ้นจากโลกนี้ไปแล้ว ก็มีคติถึงซึ่งอันนับว่า เป็นอย่างไรไม่ได้ ก็เพราะสิ้นอาการที่สามัญสัตว์โลกพึงเห็น แต่มีอาการอันพระอริยเจ้าจะพึงเห็นด้วยปัญญาจักขุของท่านเท่านั้น ฉะนั้นและกล่าวว่า สูญนั้นไม่ได้เลยทีเดียว ถ้าสูญและบัญญัติเรียกสิ่งนั้นว่า อสังขตธาตุ หรืออมตธรรมนั้นผิด อสังขตธาตุที่ได้ความบริสุทธิ์เป็นนิพพานแล้ว ย่อมเป็นธรรมที่เที่ยงถาวรไม่ตาย แต่ขันธ ๕ นั้นเป็นของไม่เที่ยงถาวร ก็ต้องแปรผันแตกดับไป เมื่อเช่นนั้น ขันธ ๕ เท่านั้นเป็นของตายสูญ พระอรหันต์หาได้ตายสูญด้วยไม่ พระอรหันต์ไม่ใช่ขันธ ๕ นั้นจริงแท้ แต่เมื่อขันธ ๕ ยังตั้งอยู่ พระอรหันต์ก็เกี่ยวเนื่องอยู่กับขันธ ๕ ถ้าไม่เกี่ยวเนื่องแล้ว ก็เป็นคนละส่วน คนละอัน พระอรหันต์ส่วนหนึ่ง ขันธส่วนหนึ่ง ก็เมื่อเช่นนั้น ท่านครองขันธ ๕ อยู่ทำอะไรเล่า ออกไปเสียดีกว่าหรือ ไม่พักรอให้กายตาย เพราะความจริงมีอยู่ว่า “ภราหเว ปญจกขนธา” ขันธทั้ง ๕ แลเป็นภาระจะต้องบริหารเอาประโยชน์อะไร แต่นี่ออกไปไม่ได้ง่ายอย่างว่านั้น หากจะได้ก็ต้องฆ่าตัวตายเท่านั้น เป็นลักษณะ อาการ แห่งอสังขตธาตุ อย่างที่ได้พูดมาแล้วแต่ต้นๆ แยกให้ออกจากกันยาก ในเมื่อเหตุยังตั้งอยู่ นามขันธ ๔ ซึ่งเป็นลักษณะอาการ แห่งอสังขตธาตุนั้น อาศัยผัสสะจึงเกิดขึ้น ผัสสนั้นเล่า ก็อาศัยอายตนะมีตาเป็นต้นจึงเกิดขึ้น อายตนะนั้นเล่า ก็อาศัยรูปขันธ คืออัตตภาพร่างกายนี้แหละตั้งอยู่ เมื่อนามขันธ ๔ ยังเป็นไปอยู่ พระอรหันต์ก็ยังเกี่ยวเนื่อง แต่ต้องทำความเข้าใจให้มั่นว่า พระอรหันต์นั้นไม่ใช่ขันธ เพราะฉะนั้น จึงว่า พระอรหันต์ จะออกไปเสียง่ายๆ ก่อนที่รูปขันธจะแตกตายตามประสงค์นั้นไม่ได้ ในเมื่อเหตุยังตั้งอยู่ เหมือนเปลวและแสงสว่างของดวงประทีป จะดับก่อนเหตุนั้นไม่ได้ ก็ครั้นรูปขันธ กล่าวคืออัตตภาพร่างกายอันนั้น ถึงความ

พิบัติตายลง เพราะสิ้นไปแห่งเหตุเมื่อใด นามขันธ ๔ ก็ดับตามหมดสิ้นเมื่อนั้น พระอรหันต์จึงเกิดเป็นอสังขตธาตุเต็มที พระอรหันต์หาได้สูญหายไปไหนไม่ ดังพรรณนามานี้แล ฯ

หมายเหตุ : เรื่องต่างๆ ที่เป็นความเห็นแตกแยกกัน เช่นเรื่อง
นี้ และเรานำลงนั้น คณะเราไม่จำเป็นที่จะต้อง
เห็นพ้องและไม่เห็นพ้องแต่ประการใด ให้เป็น
การเปิดเผย. เมื่อเห็นว่าเรื่องใดชวนให้คิดหรือ
เป็นแนวทางพิจารณาแต่อย่างใด และท่านผู้เป็น
เจ้าของเรื่องก็กล้าหาญ อาจยืนยันมติของตนต่อ
นักวิพากษ์แล้ว เราก็ยินดีนำลงทั้งสิ้น ในเมื่อ
เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านได้ และ
ยินดีรับความเห็นแย้ง หรือรับรอง นำลงตาม
สมควรด้วย. — คณะ บ. พ.

BUDDHIST TEMPLE FOR CAPE TOWN.

A Buddhist temple of Japanese style is shortly to be erected in Cape Town. It has been planned by a devont Japanese Buddhists now in Egypt. About two years ago this wealthy Japanese went over to Cape Town when he decided to erect the shrine on his own account

ข่าวเกี่ยวกับพุทธศาสนาทั่วโลก

๑. พุทธสมาคมแห่งเมืองเมลบอร์น (ออสเตรเลีย),

ม. ลีโอนาร์ด เอ. บุลเลิน แห่งมิลเลอร์เฮาส์, ๓๕๙, ถนนลิทเทิลคอลลิน.
ได้ส่งหนังสือเวียนถึงหนังสือพิมพ์ต่างๆ และพุทธสมาคมทั่วโลก เพื่อขอคำแนะนำและความช่วยเหลือในการตั้งพุทธสมาคมขึ้นใหม่ ในเมืองเมลบอร์น. แต่ก่อนยังไม่มีสมาคมชนิดเดียวกันนี้เลย สมาคมใหม่นี้จะเป็นประโยชน์แก่หญิงชายนับจำนวนหลายร้อยคน ซึ่งไม่พอใจนับถือคริสตศาสนา

๒. วิกฤติในพุทธศาสนาจับอาวุธต่อสู้ข้าศึกจรจนถึงที่สุด

ฮันเค้า. ภายหลังที่ได้ต่อสู้ข้าศึกมาเป็นเวลา ๑๕ วันแล้ว ตลอดทั้งกลางคืนกลางวัน, กองทัพจีนไม่สามารถต้านทานและรักษาวัดแห่งหนึ่งไว้ได้ แม่ทัพจึงสั่งให้ถอย ในวันที่ ๑๗ ของการต่อสู้กองทหารก็ถอยไป. พระราชาคณะแห่งวัดได้ควบคุมพระ ๓,๕๐๐ รูปในเมืองนั้น จับอาวุธเข้าป้องกันบ้านเมือง อยู่ได้เป็นเวลานานถึง ๑๘ วัน ในที่สุดถูกฆ่าตายจนคนสุดท้าย.

ส. ณ. กรุณา รวบรวม จาก Buddhist, Colombo, May 1938

แถลงการณ์ของคณะกรรมการ

๑. ภิกขุสามเณรจำพรรษาในสวนโมกข์ พ. ศ. ๒๔๘๑

๑. ยสสุลี ภิกขุ น.ธ.เอก อายุ ๓๕ พรรษา ๑๕
๒. อินทปญโญ ภิกขุ น.ธ.เอก อายุ ๓๓ พรรษา ๑๒
๓. อินทวงโส ภิกขุ น.ธ.เอก อายุ ๒๔ พรรษา ๓
๔. พุทฺธสิริ สามเณร น.ธ.เอก อายุ ๒๒
๕. ภิกขุสามเณรช่วยเหลือการเสนาสนะ และอื่นๆ อีก ๓ รูป.

๒. ผู้เฝ้าเพื่อให้หนังสือแก่ห้องสมุดคณะกรรมการ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทร์ ให้นำหนังสือบันทึกธรรม, สัพพาสวสังวรสูตร, โพธิปักขิยธรรมเทศนา, อนุปปกัปปิกถาและอริยสัจ, หนังสือหัตถธรรม, ธรรมเทศนาโสฬสปัญหา, ปฏิบัติวิมังสา, ปฏิบัติวิภังค์, ปฏิบัติวิภาค, ปาฐกถาบางเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา, โสฬสปัญหา, ปรรณทัญญู, เรื่องสอบนักธรรม อย่างละ ๑ เล่มรวม ๑๓ เล่ม. พระมหาเปรมเปมจกโร วัดเทพศิรินทร์ ให้นำหนังสือแสงจันทร์ ส่องทางพระนิพพาน, ธรรมประทีป, สันติวรบท, พจนสุภาสิตเล่มหนึ่ง พจนสุภาสิตเล่มสอง, อย่างละ ๑ เล่ม รวม ๕ เล่ม, พระมหาประเสริฐ วัดบวรนิเวศวิหาร, ให้นำหนังสือธรรมานุวัตต์, และหนังสือศาสนวิถีย่างละ ๑ เล่ม. พระมหาปิ่นปิณฺฑนฺตโร วัดเทพศิรินทร์ ให้นำหนังสือธรรมภาษิตินิทเทศ ๑ เล่ม,

นายหริ กฤษณะ ร้านกิมหยู ราชบุรี ให้อาหารธรรมชาติ ๑ เล่ม
 นายบรรณ สวันตรัจจ์ จังหวัดสุรินทร์ ให้คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ
 ๑ เล่ม, พระปิ่น เสน่ห์เจริญ วัดอุทัย สงขลา ให้กลาเตือนใจ ๒ เล่ม
 พระมหาถวิล มโนสารโ วัดมหาธาตุ พระนคร ให้ Some Parallels between
 Buddhist Thoughts and Conceptions in Modern Science ๑ เล่ม. พระ
 ฌอห์น จันทโชโต วัดเสาชิงหิน นนทบุรี ให้หัตถดากับอนตดา ๑ เล่ม,
 สำนักงานหนังสือพิมพ์ยุทธโกษ ให้ประมวลข่าวการพิพาทระหว่างอิตาลีกับ
 ออสเตรีย ๑ เล่ม, ร.ท.โปรย วิเชียรภักดี กรมพลธิการทหารบก
 พระนคร ให้เรื่อง Religious Bodies Flourish จากหนังสือพิมพ์รายวัน
 โอซากาไมนิจิ.

ท่านเจ้าของ และผู้จัดการหนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้เอื้อเฟื้อส่งหนังสือ
 พิมพ์มาให้แก่ห้องสมุดคณะธรรมทาน เป็นการร่วมทำบุญเป็นประจำ ดัง
 ต่อไปนี้.

หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ รายวัน สำนักงาน	โรงพิมพ์ประชาชาติ ถนนหลานหลวง
" ประชาชาติ รายสัปดาห์ "	โรงพิมพ์ประชาชาติ ถนนหลานหลวง
" ไทยใหม่ รายวัน "	โรงพิมพ์ไทยใหม่ ตรอกกับตันบุช
" สยามนิกร รายวัน "	โรงพิมพ์สยามนิกร ถนนสีลม
" สยามราษฎร์ รายวัน "	โรงพิมพ์ศรีกรุง เชียงพานมอญ
" ยุทธโกษ รายเดือน "	วังบางขุนพรหม
" นาวิกศาสตร์ รายเดือน "	ราชนาวิกสภา จังหวัดธนบุรี
" กสิกร สองเดือนครั้ง "	กรมเกษตร ถนนหลานหลวง
" ตำรวจ สองเดือนครั้ง "	กองโรงเรียนตำรวจ อำเภอประทุมวัน
" ธรรมจักร รายเดือน "	หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย
" แถลงการณ์คณะสงฆ์ "	กรมธรรมการ กระทรวงธรรมการ

หนังสือพิมพ์ กษัตรา รายเดือน สำนักงาน ที่ว่าการสภาเทศบาลสยาม

”	วิทยากรย์ รายเดือน	”	สามัคยาจารย์สมาคม
”	ข่าวแพทย์ รายเดือน	”	แพทย์สมาคม ถนนบำรุงเมือง
”	สวนกุหลาบวิทยาลัย	”	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
”	มหาวิทยาลัย	”	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
”	อำนวยการศิลปสาร	”	โรงเรียนอำนวยการศิลป ปากคลองตลาด
”	เยาวชน	”	บ้านฝรั่งสมุทรสงคราม
”	วิทยาศาสตร์	”	กรมวิทยาศาสตร์

หนังสือพระไตรปิฎกแปล ” โรงเรียนศิรินารี สะพานเหลือง

คณะกรรมการขอขอบคุณ

และ

อนุโมทนา

ขอขอบคุณ

ร่วมทำบุญ ในกิจการแพนทต่างๆ ของคณะธรรมทาน

๑. หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา รายตรีมาส

เวลานี้ ออกมาถึง ๕ ปีบริบูรณ์แล้ว. การจัดออกหนังสือพิมพ์นี้ คณะธรรมทานได้รับเงินไม่พอจ่าย ต้องหาเงินทางอื่นมาช่วยอุดหนุนทุกปี, ตลอดเวลา ๔ ปี ต้องมีเงินอุดหนุน ๗๔๒.๒๖ บาทแล้ว. คณะธรรมทานได้ ขวนขวายบอกบุญขอเงิน รวมกับรายได้ของคณะธรรมทานแบ่งมาช่วยเหลือ ทุกปี. ท่านจะช่วยเหลือได้ โดยรับหนังสือให้แก่ญาติมิตรของท่าน หรือ อุดหนุนการออกหนังสือพิมพ์เป็นพิเศษ.

๒. โรงเรียนพุทธนิคม

เปิดสอนชั้นมัธยมต้น ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๘๐ และจะเพิ่มอีกทุกๆ ปี จนถึง ชั้นมัธยมบริบูรณ์ (ปีที่ ๖). มีการสอนวิชาพุทธศาสนา และนักเรียนทุกคน ต้องปฏิบัติตามกฎของชาวพุทธ.

การจัดตั้งโรงเรียน เป็นการช่วยเหลือเมืองดีส่วนหนึ่ง. วิศวกร ฮิวโก เขียนไว้ว่า “ผู้ใดเปิดโรงเรียนให้การศึกษาขึ้นโรงเรียนหนึ่ง ก็เหมือนกับได้ช่วยปิดประตูคุกตรางไว้แห่งหนึ่ง” นอกจากให้การศึกษา โรงเรียน นี้ มีการอบรมนักเรียนให้เป็นชาวพุทธเป็นพิเศษ มีส่วนทำประเทศสยามให้เป็นเมืองพุทธสมชื่อยิ่งขึ้น.

ท่านจะช่วยเหลือกิจการของโรงเรียนได้ โดยบริจาคเงิน เป็นรางวัลทุนเล่าเรียนให้แก่ นักเรียน, สร้างถาวรวัตถุเช่น เครื่องทดลองวิทยาศาสตร์ และเครื่องประกอบการศึกษาอื่นๆ ให้ไว้สำหรับโรงเรียน.